

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
ויחי



Divrei
Torah



Parshah
Stories



Parshah
Riddles



Halachah
Challenges



Inyana
D'Yoma



This week has been dedicated:

לע"נ מיילא מרים בת ר' חיים ע"ה

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
ויחי

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seuda Stories
8-15	Parsha Challenge
16-17	Life of Truth Story
18	Hilchos Shabbos Initiative
19-20	Halacha Q&A
21-26	Rav Kalman Krohn Story
27	Comic Story
28-34	Nefesh Shimshon

גליונות

35-36	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
37-38	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
39-40	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
41-44	הג"ר דוב לנדא שליט"א
45-46	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
47-48	הגר"ד פוברסקי שליט"א
49-50	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
51-52	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
53-54	הג"ר איתמר גרבוז שליט"א
55-56	הג"ר מאיר גריינימן שליט"א
57-58	הג"ר דוד כהן שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

דברי תורה לסעודת שבת פרשת ויחי תשפ"ה

Across the Entire World

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנָה וַיְהִי יְמֵי־עֲקֹב שְׁנֵי חַיָּו שִׁבְעַת שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאָת שָׁנָה: (מז, כח)

The Meshech Chochmah asks, why does it say that Yaakov Avinu lived in Eretz Mitzrayim. Why didn't it say that he lived in Goshen, where he lived with the Shevatim separate from the rest of Mitzryim?

The Meshech Chochmah answers that there are those who live for themselves, those who live for their families, for their cities and for the entire world. *Tzaddik yesod olam* means that a *tzaddik* influences the entire world, no matter where he is physically living. The same applied to Yaakov Avinu. Though he lived secluded in Goshen, his influence permeated the entire country of Mitzrayim, as we find that the hunger in the entire county stopped in his *zechus*.

Similarly, we find in Parshas Vayeitzei that when Yaakov left Charan, it was *pana zivah*, *panah hodah* and *panah hadarah* even though he had been learning in seclusion in Yeshiva Sheim V'eiver for fourteen years, according to the Maharsha. Rav Yisroel Salanter would say that when a *bachur* in Lita learns a Rashba well, a Yid in Paris will be *shomer Shabbos* better. *Ruchniyus* influence is not bound by time or place.

The concept of *tzaddik yesod olam* is clear in every generation. The Gedolei Yisroel sit and learn in their humble corners but their *hashpa'ah* is felt around the entire world. Their influence is not made through publicity, it is from the light of their Torah and *avodah*.

Like the Previous Generation

וַיְבָרֶכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר בְּךָ יְבָרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאַפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת־אַפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה: (מח, כ)

Rav Shlomo Bloch, a *talmid* of the Chafetz Chaim asks why do we specifically *bentch* our children to be like Efraim and Menashe? Why them over the other *shevatim*? Rav Bloch explained that Hashem created the world in a way that we experience *yeridas hadoros*. Generally, each generation ends up on a lower level than the generation before them. Efraim and Menashe, however, were the exceptions.

כראובן וכשמעון יהיו לי. Efraim and Yaakov Avinu gained the status of *shevatim*, reaching the level that their uncles from the previous generation attained. They managed to overcome the natural trend of *yeridas hadoros*. When we come to *bentch* our children, our hope is that they should be able to retain the *madreigos* of the previous generation, therefore we *bentch* them to be like Efraim and Menashe, who were successful in keeping that level.

דברי תורה לסעודת שבת

The Be'er Yosef adds that “*becha yevareich Yisrael*” refers to Yosef Hatzaddik himself. When we *bentch* our children, we look back at *Yosef haTzaddik*, who despite living in the most difficult circumstances, was able to grow to be one of the *shevatim*. Yosef, as well, is a *demus* for us to *bentch* our children to follow in his ways and maintain the highest *madreigos* despite the many spiritual challenges that they will face.

Who First?

וְיִבְרַכְּכֶם בְּיוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֲפִרִּים וְכַמְנֹשָׁה וְיִשֶּׁם אֶת־אֲפִרִּים לִפְנֵי מְנַשֶּׁה: (מח, כ)

The Kesav Sofer quotes the Targum Yonasan who writes that this brachah is given by *yoma d'mehulta*, on the day of the *bris milah*. Why?

The Kesav Sofer provides an enlightening reason why Yaakov placed Efraim before Menashe. He explains that Efraim represents the Yissochar, the lomeid Torah, while Menashe represents the Zevulun, the baal parnasah. Every father has an obligation to teach his child Torah, and to also teach his child a trade so he can earn a *parnasah*. But which takes precedence?

It is impossible for a person to be simultaneously a Yissochar and a Zevulun, and therefore a person has to choose which chinuch to provide. The rule is, says the Kesav Sofer, that if a child is trained to be a Yissochar he may or may not succeed. *Elef nichnas v'echad yotzi l'hora'ah*, but he can always turn out to be an *ehrllicher baal habayis* who is *yarei Shamayim* and supports Torah and the poor. But if someone receives the *chinuch* of a Zevulun, he has no chance to ever be able to become a Yissochar.

Therefore, Yaakov specifically placed Efraim before Menashe before he *bentched* him to demonstrate that when it comes to being *mechanech* a child, we need to give him the *chinuch* of a Yissochar first, and a Zevulun second. *Yesimcha Elokim k'Efraim*, and if that doesn't work out then he should be like Menashe. If a person first focuses on *parnasah* there is no way he will be *matzliach*. 'ראשית חכמה יראת ה' The first *chochmah* a child needs to learn is Torah, and anything else is a second. This is why we give this *brachah* on the day of *milah*, to display that the *chinuch* we will give this child is to be a Yissochar, and only afterwards to be a Zevulun.

The Kli Yakar (in *Olelos Efraim*) explains the Gemara (*Nedarim* 81) that the Bais Hamikdosh was destroyed מפני שלא ברכו. He explains that to mean that when fathers *bentched* their children, they *bentched* them to have *berachah*, *hatzlachah*, *parnasah*, and to *shteig* in Toah. The problem was that they didn't place Torah first, as their first and foremost priority. When it comes to *chinuch*, we need to ensure that Torah is the focus, and is a clear priority, while anything else we need to teach them is a secondary backdrop.



Seudah Stories

Rav Aryeh Levine's Kevurah

When Rav Aryeh Levine was *niftar*, and his family was preparing for his *levaya* which was on Friday, they asked the *chevra kadishah* to hurry with the digging of the *kever* so that the *kevurah* could be completed in the hours before *chatzos*, leaving enough time for those who lived outside of Yerushalayim to return home before Shabbos. The *chevra kadishah*, however, wished to delay the *levaya* for several hours, since the ground was hard and stony and they wanted to be sure that there would be enough time to dig the *kever*.

As they stood at the entrance of the *bais olam* debating the matter, the watchman of the *bais olam* came over, to tell a strange tale:

A few years earlier, he said, Rav Aryeh had come to him in privacy and asked him to prepare a *kever* next to his wife - to dig up the earth and turn it over, so that it would be all broken and soft.

"Why would you want me to do a peculiar thing like that?" the watchman had asked him. And the Rav Aryeh had replied, "Who knows the timetable of a man's life? Perhaps I may depart this world on a Friday, and they will find difficulty in digging the grave, since the ground is so rocky and stony; and then the people attending the funeral will be unable to reach their homes before Shabbos has begun. I beg you, do me this favor, and dig the *kever* as I have asked you. Let it please be ready."

Discreetly, without letting anyone catch sight of it, the watchman had fulfilled the Rav's request, and due to Rav Aryeh's foresight, consideration, and *chashivus* for Shabbos, his *levaya* was able to be held early and prevent any *chilul Shabbos* from occurring.

Reward for Keeping Shabbos

A girl from a non-*frum* family, after attending a Chinuch Atzmai school, had become a *ba'alas teshuvah*. Her father was in the retail chandelier business, and each of his children was required to work one day a week in his store. It so happened that this girl's turn fell on Shabbos. She was torn between her family and Shabbos, not knowing which to honor. Finally, she decided that she would honor her father – but in her own way. Every Shabbos morning, she walked to the store and politely stood behind the counter waiting for customers. But when they asked her how much an item cost, she quoted prices so preposterous that the customers immediately walked out. The girl was quite happy; she obeyed her father, but never made a single sale and so was never *mechaleles Shabbos*.

After three weeks, her father began to wonder why he was doing no business on Saturdays. He decided to spy on his daughter. Just then a man entered and inquired about a \$180 chandelier. "That chandelier is very special," the girl said. "That chandelier costs \$ 1,000." The man said the price was too high and he left. The girl was relieved until she saw her enraged father coming toward her. "Why did you do that?" he bellowed. "Do you know how much money you've lost me?"

The next day, the shopkeeper was surprised to see the customer from Shabbos walk back into the store. "I realize that \$1,000 is a lot of money," he said, pointing to the \$180 chandelier, "but I really had my heart set on it. I looked all over the



Seudah Stories

city for one like it, and found nothing else. So here," he added, reaching for his checkbook, "I'll give you \$1,000 for it, all right?"

Stunned, the shopkeeper sold him the chandelier, but only at its proper cost. He then turned to his daughter and softly announced that they had witnessed a supernatural event. It came from *Shamayim*, he said, and it imparted a profound message. "From this day onward," he added, "the whole family will be *shomer Shabbos*, like you."

The Missing Napoleon Coin

At the time of World War I the inhabitants of Yerushalayim suffered from poverty and hunger. There was a special *tzaddik*, a *mohel*, whose financial situation was not that bad and he had saved a special very expensive coin called a Napoleon which he kept on top of his closet.

One day his son, who was seven years old, took the coin and decided to buy treats with it at the local grocery. When the father arrived home, and saw that the coin was missing, he inquired as to who took the coin and was horrified to learn that his little son took the coin to buy treats. The father confronted the boy and asked for the change since this coin was worth much more than the treats the boy had purchased. Yet the boy did not bring home any change. It seemed that the grocery man had pocketed the change for himself.

The mother of the boy quickly ran to the store and began screaming at the owner. She blamed him for stealing the money from their little son. The storeowner countered that the child had not given him a golden coin rather a copper one, which was not worth too much and no change was owed them.

The parents knew that the storeowner was lying and they continued to accuse him. The storeowner said that he was prepared to go to Beis Din, to prove his innocence and to get the parents to stop with their provocations. The Beis Din, after hearing both sides carefully, decided that the storeowner must swear that he was indeed telling the truth. The storeowner was prepared to swear, but the *mohel* could not bear the disgrace of Hashem's name being mentioned falsely. He therefore backed down and exempted the storeowner from swearing.

From that day on the storekeeper's life turned into a virtual *gehinnom*. Some people accused him, condemned him, and embarrassed him while others decided to no longer buy in his store. His life his family's life and their reputation were basically destroyed.

Years passed, and one day the *mohel* received mail from a person who lived in Yerushalayim. In the envelope was a letter along with a large sum of money. The letter stated that many years ago, during the height of World War I this man, Yaakov, saw the young son of the *mohel* in the street with a golden Napoleon coin. He thought to himself that if this boy was walking around with such a large sum of money his parents must be very well-to-do. Yaakov himself was drowning in debt and his family was suffering terribly from the famine. He therefore allowed himself to take the coin from the child while having in mind that he would return the money when he would be able to. He swiftly took the coin from the child and replaced it with a copper Napoleon coin without the child even realizing that anything had happened. He was now returning the money



Seudah Stories

as his situation had improved and he was finally able to pay back. He mentioned the *pikuach nefesh* of his family as his excuse for committing this terrible injustice and he humbly asked for forgiveness.

What became clear was that the storeowner had been innocent. He was honest and in truth had not received a golden coin. The amount of change he gave the boy was accurate and he had not stolen even a penny.

A *tzaddik* that lived a while after the story occurred, made an interesting observation. “Let’s study the three main characters in the story, the *mohel*, the storekeeper, and Yaakov”, he said.

“They have all already passed on and are now living in the *Olam Ha’emes*. They have already received judgement from the *Bais Din Shel Ma’alah* for their deeds.

One can assume that the *mohel* was deemed innocent for his condemnation of the storekeeper. How could he ever know about the secret switch of coins that Yaakov had done? He had every right to take the storekeeper to the Beis Din in an attempt to try and recover the missing money. Proof of this is that the Beis Din held the storekeeper suspect as well, and required him to swear.

The storekeeper certainly went straight to Gan Eden in the merit of all the humiliation and embarrassment he suffered due to the story.

Even Yaakov, the Yerushalmi, may have been pardoned due to the extenuating circumstances he and his family were in. They were near *pikuach nefesh* and this may have provided Yaakov with the status of one who is not held responsible.”

“If so,” asked the *tzaddik*, “Was there anyone in this story who was actually guilty?”

“Yes! The people were guilty! The people that condemned the storekeeper, that embarrassed him and his family and those that stopped buying in the store. Anyone who joined the bandwagon and helped destroy the storekeeper’s life was certainly guilty and held accountable. Who asked them to mix in and judge the storekeeper? Who asked them to join in a *machlokes* that was not relevant to them?! These people were guilty of a terrible *aveirah*!”

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת ויחי

1. What are two instances in the תורה that a grandfather kisses his grandsons?
2. What detail does the תורה repeat about the פטירה of יוסף?
 - a. Who is the only other person in the תורה that it says the age he was נפטר twice?
3. List eleven animals mentioned in the ברכות יעקב.¹
4. Which מצרים came down five times to שבט(ים)? Which came down four? Three? Two? Once? (Submitted by E. Schwartz)
5. In what instance is the number 70 mentioned in this week's פרשה?
 - a. List 7 other instances in **the תורה** that have a connection to the number 70.²
 - b. List 3 famous instances in **נ"ך** where we find the number 70.³
 - c. List at least 2 famous instances in **ש"ס** where we find the number 70.⁴
6. I suffered from me in his old age,
His father suffered from me as well,
There is someone, who the תורה explicitly says, did not.
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? Who is he?
7. I was worried we would have a close relationship,
but thankfully we only met once,
However, in death we had a much closer connection,
Although he is not mentioned openly in this week's פרשה
he had a "major role".
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? Submitted by B. Schwartz

Need a hint?

¹ Three are forms of lions, two are forms of donkeys, two are forms of snakes

² Two in פרשת נח (one is a person's age), two were groups of people, one is after קריעת ים סוף, one was part of the חנוכת המזבח, one is an amount of קרבנות.

³ One is in חזקת של שבת, one was a person's age, one was a number of years

⁴ One is mentioned in פרקי אבות, one is mentioned in הגדה

Answers

1. שבתים kisses the לבן and מנשה ואפרים kisses יעקב.
2. The age he was נפטר In פסוק כב it says ויחי יוסף מאה ועשר שנים and in כו it says מאה וימת יוסף בן מאה.
a. משה In וילך it says "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום" (from רש"י – היום infers that it was the day he turned 120) and then again in הברכה.
3. 1) Ox - וברצנם עקרו שור 2) Lion cub - גור אריה יהודה 3) Lion - כרע רבץ כאריה
4) Lioness - וכלביא מי יקימנו 5) Donkey - יששכר חמר גרם 6) Viper - נחש עלי דרך 7) Snake - נחש עלי דרך 8) Viper - נחש עלי דרך
9) Horse - הנשך עקבי סוס 10) Deer - נפתלי אילה שלחה 11) Wolf - זאב יטרף
4. Almost all the שבתים came down four times; 1) without בנימין, 2) with בנימין, 3) with יעקב
4) after יעקב's burial. שטר went down an extra time to get the שטר. שמעון and בנימין only went down three times. יוסף only went down twice. מנשה and אפרים only went down once.
5. The days of אבלות for יעקב
a. 1) 70 nations, 70 languages
2) תרח was 70 when he had children.
3) 70 descendants of יעקב that came to מצרים
4) 70 palm trees (פרשת בשלח)
5) The חנוכת המזבח of מוֹרֶק weighed 70 שקלים.
6) 70 זקנים (בהעלתך)
7) שבעים פְּרִי בחג
b. 1) ימי שנותנו בהם שבעים שנה
2) 70 years of דוד
3) 70 years of גלות
c. 1) בן שבעים לשיבה
2) הרי אני כבן שבעים שנה
3) ע' פנים לתורה
4) According to one שיטה the ב"ד הגדול
* The translation of תלמי המלך was with 72 חכמים.
6. יעקב suffered from me in his old age,
His father suffered from me as well,
There is someone, who the תורה explicitly says, did not.
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? Who is he?
- Blindness / משה (דברים לג, ז) -
7. Next week...

Last week's riddle:

There are four of us in the תורה,
One of us had a city named after him,
One of us lived like the days of the solar year,
One of us was a grandson of אברהם,
One of us is the oldest of the oldest,
One of us is mentioned in this week's פרשה.
Who are we?

- the son of קין
- the father of מתושלח
- from his wife קטורה
- the ראובן of בכור
- חנוך

Pischei Parsha – Vayechi

Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

Which *parsha* in *Sefer Breishis* has the shortest space BEFORE it in the *Sefer Torah*, and the longest space AFTER it? How big are those spaces?

Parshas Vayechi has only a 1-letter space before it, and 4 full lines of space after it (separating *Sefer Breishis* from *Sefer Shemos*).

How many instances in *Chumash* can you name where someone gave *kavod* to the *malchus*?

- Yosef got a haircut before going to Paroh.¹
- Yaakov sat up for Yosef.²
- Moshe told Paroh, "Your 'servants' will come to me, asking us to leave Mitzrayim," a guised, respectful reference to Paroh himself.^{3,4}

How many children did Yosef have?

We are told, "Yosef had 2 sons, before the famine came,"⁵ whom Yaakov describes as, "Your two sons who were born before I came to you in Mitzrayim,"⁶ which imply that after these events, Yosef had more children. Likewise, Yaakov tells Yosef, "Your children born after Ephraim and Menashe will be part of their *shevatim*,"⁷ which implies that Yosef had other children. The Torah doesn't speak about them because there is nothing relevant which we need to know.⁸

How can one "kill" a friend with his nose?

Yaakov gave *mussar* to Shimon and Levi, recalling, "*Ki b'apam hargu ish*." Literally, the *pasuk* refers to the "*af*," anger, which they displayed when they destroyed the city of Shechem.⁹ One can also read the *pasuk* as referring to an "*af*," a nose, because one can "kill" another by making a disdainful face or gesture, such as turning up his nose to belittle another. We must be careful regarding this habit both in another's presence, and behind his back.¹⁰

Yaakov told Yehudah, "יהודה אתה יודוך אחיך," "Your brothers will acknowledge you," and continued to describe how Yehudah would be the head of the other *shevatim*.¹¹ In what other way did this *pasuk* place Yehudah at the "head" of something?

There are 6 *pesukim* in *Chumash* which are supposed to be written at the head of a new column in the *Sefer Torah*. In many *chumashim*, these *pesukim* are indicated by a note which reads, "בראש עמוד, בי"ה שמ"ו," citing an acronym which lists the first letter of each of these *pesukim*. The "י" refers to, "יהודה אתה יודוך אחיך."¹²

Who died first – Yaakov or Leah – and how do we know?

Leah: Yaakov says he buried her in Me'aras HaMachpeila.¹³

¹ רש"י מ"א י"ד

² רש"י מ"ח ב'

³ שמות י"א ח'

⁴ רש"י מ"ח ב' ועי' גם שמות ה' ג'

⁵ מ"א נ'

⁶ מ"ח ה'

⁷ מ"ח ו' עיי"ש ברש"י ורמב"ן

⁸ רמב"ן מ"ח ט"ו

⁹ מ"ט ו'

¹⁰ Love Your Neighbor quoting Rav Chaim Mordechai Katz זצ"ל

¹¹ מ"ט ח'

¹² עי' יו"ד רע"ג ו', קסת הסופר ט"ז ה'

¹³ מ"ט ל"א

Name 2 people in Sefer Breishis who said, "Who are these kids?" What was the answer to each?

- Eisav, when meeting Yaakov's family in *Parshas Vayishlach*.¹⁴
- Yaakov, regarding Menashe and Ephraim.¹⁵

The answer to both: "These are my kids, a gift from Hashem!"

We are familiar with the concept that if the *gematria* of 2 phrases is "off by 1," they are considered to share an equal *gematria*. Bring a support to this from *Parshas Vayechi*.

Yaakov tells Yosef, "To me, Ephraim and Menashe are the same as Reuvein and Shimon." In fact, they have the same *gematria* – just off by 1!¹⁶

Name 3 parts of *krias shema al hamitah* which are in *Parshas Vayechi*.

- *Chazal* tell us that the brothers said, "*Shema Yisrael* (Listen, Yisrael – referring to Yaakov Avinu), we all believe in Hashem," and he answered, "*Baruch sheim kevod malchuso...*"¹⁷
- "*Hamalach hagoel...*"¹⁸
- "*Lishuascha kivisi Hashem.*"¹⁹

When saying "*Hamalach hagoel*," why do we mention Avraham and Yitzchak, but not Yaakov?

Yaakov is the one talking, and names his ancestors.

In the *berachos* given by Yaakov in *Parshas Vayechi*, and by Moshe in *Parshas V'zos Haberacha*, some *shevatim* are compared to animals. But, only 1 *shevet* is compared to the same animal in both places.

Which *shevet*? (Hint: In *Vayechi*, it's mentioned in the *beracha* to a different *shevet*.)

Moshe calls Yosef "*bechor shoro*,"²⁰ and Yaakov gives *mussar* to Shimon and Levi for their attempt to, "*ikru shor*" – uproot Yosef²¹.

What did Yaakov do in *Parshas Vayechi* that prevented Bilam from cursing Bnei Yisrael hundreds of years later?

He cursed the anger of Shimon and Levi, but not THEM. Bilam was forced to declare, in forfeit, "How can I curse them, if Yaakov didn't?"²²

In *Parshas Vayechi*, which younger brother received a *beracha* before his older brother?

- Ephraim before Menashe.²³
- Zevulun, who would support the learning of Yissachar, received a *beracha* before his older brother, because, "*Im ein kemach, ein Torah*," "If there is no sustenance, there is no Torah."²⁴²⁵
- Yissachar and Zevulun received *berachos* immediately after the other children of Leah, before their older brothers Dan, Naftali, Gad, and Asher, who were sons of the *shefachos*.²⁶
- Gad, a warrior like Dan, received a *beracha* right after him²⁷, and is then followed by Asher, before their older brother Naftali.²⁸

¹⁴ בראשית ל"ג ה'

¹⁵ מ"ח ח'

¹⁶ דע"ז מ"ח ה', ועי' גם בבב"ט

¹⁷ פסחים נ"ו.

¹⁸ מ"ח ט"ז

¹⁹ מ"ט י"ח

²⁰ דברים ל"ג י"ז

²¹ עי' רש"י מ"ט ו'

²² רש"י מ"ט ז'

²³ מ"ח י"ד

²⁴ אבות ג' כ"א

²⁵ ספורנו מ"ט י"ג, ר' בחיי, חזקוני, כל"י, ועי' ב"ר ע"ב ה'

²⁶ ר' בחיי מ"ט י"ג

²⁷ עי' ספורנו

Name 2 instances where someone cries when falsely suspected. (Hint: one of them is in *Parshas Vayechi*, and one in *mishnayos*.)

- Yosef cries when his brothers suspect that he would retaliate after Yaakov died.²⁹
- The *Kohein Gadol* would cry when the *Chachamim* made him swear not to violate the *halachos* of the Yom Kippur *avodah*.^{30 31}

Machir ben Menashe had sons. Who served as their *mohel*, and *sandak*?

The *pasuk* says they were, “*Yuldu al birkei Yosef*,” “Born/raised on the knees of Yosef,” indicating that one of these roles was filled by Yosef, their great-grandfather.³²

Name 3 places in *Parshas Vayechi* where it is implied that Yaakov found out about the sale of Yosef.

- Yaakov criticizes Shimon and Levi for their attempt to “uproot the ox,” referring to Yosef.³³
- Yaakov compliments Yehudah for deciding not to kill Yosef.³⁴
- When the brothers tell Yosef that Yaakov said to forgive them, everyone involved seems to take for granted that Yaakov knew that there was something to forgive.³⁵

This week, we will say, “*Chazak chazak v’nischazeik*.” Who was the First to say, “*Chazak chazak...*”? Hashem tells Yehoshua to hold on tight to the Torah, which is why we say “*Chazak chazak*” after we finish *laining* each of the 5 *chumashim*.³⁶

***Chazak Chazak V’Nischazeik!* – Take a guess: *Sefer Breishis* contains how many...**

- *pesukim*? (1534)
- *parshios*? (12)
- *sedarim*? (43) (*Sedarim* reflect a system of dividing *Tanach* which predates the secular introduction of the commonly used “*perakim*,” and which relates to the 3 year *laining* cycle which existed in Eretz Yisrael, mentioned in *Megillah 29b*.)
- *pesuchos*? (43)
- *sesumos*? (48)

JUST CURIOUS

The *pasuk* says that Yaakov saw Yosef’s sons³⁷, but then says that Yaakov couldn’t see³⁸. Could he see or not?

He could see well enough that he discerned that there were people in front of him, but he couldn’t identify them.³⁹

When speaking to Yosef, why does Yaakov refer to Rachel by her name, rather than calling her, “Your mother”? (For example, when Rivkah speaks to Yaakov in *Parshas Toldos*, she refers to Yitzchak as, “Your father.”⁴⁰)

²⁸ מ"ט ט"ז

²⁹ נ' י"ז ועי' רש"י ט"ז

³⁰ יומא א' ה'

³¹ עי' העמק דבר נ' י"ז

³² עי' תרגום יונתן ופי' יונתן נ' כ"ג

³³ מ"ט ו'

³⁴ רש"י מ"ט ט'

³⁵ נ' ט"ז, אמנם עי' רמב"ן מ"ה כ"ז

³⁶ או"ח סוף סי' קל"ט, ועי"ש עוד

³⁷ מ"ח ח'

³⁸ שם י'

³⁹ ספורנו מ"ח ח', י'

⁴⁰ כ"ז ו'

Before giving a *beracha* to Menashe and Ephraim, Yaakov gives an introductory speech about how Hashem has taken care of him, and how precious Yosef's children are. Right in the middle of this speech, Yaakov throws in one sentence describing where he buried Rachel. Of all times, why mention this now?

- He was saying, "Even though I'm asking you to bury me in Me'aras HaMachpeila, please understand that there were pressing reasons why I wasn't able to bury your mother there."⁴¹
- Before passing away, Yaakov wanted to make sure that Yosef knew the exact location of *Kever Rachel*, because the other brothers (who weren't her sons) may not have visited there frequently, and Binyamin, who was a baby when she passed away, may not have known the exact location.⁴²

Is it effective to give someone a *beracha* over the phone?

Since Yaakov couldn't see Ephraim and Menashe well, he had to connect with them by hugging and kissing them, in order for his *beracha* to work. Likewise, when attempting to curse Bnei Yisrael, Bilam had to climb to the top of a mountain in order to see them.⁴³ If so, perhaps a phone-*beracha* (or curse) wouldn't work. (Does Zoom count as "seeing" someone for this purpose?)

Yaakov clearly had some reason to switch the position of his hands – that doesn't happen by accident. Why did Yosef try to correct him?

Yosef thought, "The right side is primary, and will contain the primary *beracha*. Therefore, I'll bring in my *bechor* on MY left side, so that when facing my father, the *bechor* will be on HIS right side. If my father is switching his hands, he must not realize that I made this compensation, and he thinks that HE needs to flip things around. I have to let him know that things are already pre-reversed, and arranged correctly."⁴⁴

Why did Yosef wait until Yaakov finished his *beracha* to Ephraim and Menashe before pointing out that Yaakov's hands were in the wrong position?

Yosef assumed, "I must have presented my sons incorrectly, because apparently Yaakov wants to put his left hand on the *bechor*, to give him intellectual blessings, stemming from his left-side-situated heart, and he wants to give the younger son physical blessings, stemming from his right-side-situated liver." When Yosef saw that this was false, and Yaakov gave a single *beracha* to both of them, he questioned his father's positioning.⁴⁵

When saying "*Baruch sheim kevod malchuso...*" during *shema*, why do we say it quietly?

- When Yaakov's children surrounded his death bed, he tried to reveal the future⁴⁶, but the *Shechina* left him. He was worried that his children weren't all *tzaddikim*, so they reassured him, "*Shema Yisrael*," "Listen, our father, Yisrael" – "*Hashem Elokeinu Hashem Echad*," "We all believe that there is only one Hashem." Relieved, Yaakov responded, "*Baruch sheim...*" When saying *shema*, we want to say "*Baruch sheim...*" out loud like Yaakov, but don't want to deviate from the *pesukim* taught to us by Moshe which don't contain this phrase, so we compromise and say it quietly.⁴⁷
- When Moshe went up to *Shamayim*, he heard the *malachim* saying, "*Baruch sheim...*," and brought it down to us. We say it quietly so the *malachim* "won't notice," but on *Yom Kippur*, when we are like *malachim*, we can say it out loud.⁴⁸

⁴¹ רש"י מ"ח ז'

⁴² אזנים לתורה

⁴³ ספורנו מ"ח י', ועיי"ש עוד דוגמאות

⁴⁴ כלי יקר מ"ח י"ד

⁴⁵ כלי יקר מ"ח י"ד

⁴⁶ עי' העמק דבר

⁴⁷ פסחים נ"ו. והובא במ"ב ס"א ס"ק ל' ועיי"ש בהע' דרשו לענין אמירתו בקול חוץ מקר"ש ואפשר דתלוי בטעמים עיי"ש

⁴⁸ דב"ר ב' ל"ו והובא בטור או"ח תרי"ט. ואין שום סתירה להנ"ל מפסחים, דעי' מג"א תרי"ט ס"ק ח' דמש"א בפסחים שם דמשה לא אמרו היינו כדי להצניעו מהמלאכים כבמדרש, ועי' הערות לר' אלישיב לפסחים שם דגם יעקב שמעו מהמלאכים שהיו עולים ויורדים בסולם.

Why does the word “*middah*” mean “character trait,” and also “measurement”?

When discussing the anger and fury which Shimon and Levi displayed when attacking Shechem, Yaakov says, “I will spread them out (referring to their aforementioned anger and fury) among Bnei Yisrael.” Yaakov recognized that their reaction was too strong, but their brothers’ reaction wasn’t strong enough, so he declared that their anger should be more evenly distributed, and this “*middah*” (trait) should be used in the proper “*middah*” (measure) by everyone.⁴⁹

Yaakov said that our kings will come from Yehudah. When Bnei Yisrael asked for a king prematurely, Hashem made an exception, temporarily appointing Shaul (a descendant of Binyamin), while reserving *Shevet Yehudah* for when the right time would arrive. If so, when Shaul sinned, why did Hashem tell him, “I would have made your family the kings forever, but not anymore”?

His descendants would have been the kings over part of Bnei Yisrael, perhaps over the descendants of Rachel. Or, they would have assisted the kings from Yehudah.⁵⁰

A strong lion represents *malchus*. Why does Yaakov compare Yehudah to a “גור אריה” – a baby lion cub⁵¹?

- He was referring to Dovid HaMelech: while Shaul was still king, Dovid acted as a cub, leading Bnei Yisrael in battle, and Dovid would later become a lion when he was officially appointed as king.⁵²
- Even before his family produced official kings, Yehudah was a “mini-king,” leading his brothers, and destined to rule.⁵³
- A young cub is stronger than an elderly lion.⁵⁴
- It is due to this phrase’s *gematria*:
 - The *gematria* of, “גור אריה יהודה” equals that of, “דויד וגם שלמה,” “Dovid and also Shlomo.”
 - The *gematria* of the *roshei teivos* in the phrase, “גור אריה יהודה” equals the *gematria* of, “דוד.”
 - The *gematria* of, “גור אריה” equals that of, “זה נחשון,” “This refers to Nachshon.”⁵⁵

Yaakov reminds his children that Avraham and Sarah, Yitzchak and Rivkah, and Leah, are buried in Me’aras HaMachpeila. Why doesn’t he mention Adam and Chava?

Why do we say, “Gezundheit!” when someone sneezes, but not when someone coughs?

The *neshama* entered Adam through his nose. Originally, when people sneezed in old age, the *neshama* would exit through this same channel. Yaakov *davened* that he should get sick, as a warning that he was nearing the end of his life, so he could give a last message to his family. Thus, after sneezing, we declare our gratitude for “surviving.”⁵⁶ The Magein Avraham⁵⁷, in his commentary to Shulchan Aruch, says that upon receiving such a “*beracha*” from someone, one should respond in kind by saying, “*Baruch tihyeh*,” and then *daven* for himself by saying, “*Lishuascha kivisi Hashem*.”

Why did Yosef have to send messengers to Paroh regarding burying Yaakov, instead of talking to Paroh himself?

“*Ki ein lavo el shaar hamelech bilvush sak*”⁵⁸ – he couldn’t enter the palace dressed in his *aveilus* clothing.⁵⁹

⁴⁹ ח"ס מ"ט ח' and see Growth Through Torah

⁵⁰ רמב"ן מ"ט י'

⁵¹ מ"ט ט'

⁵² רש"י

⁵³ ספורנו

⁵⁴ רשב"ם

⁵⁵ בעה"ט

⁵⁶ פרקי דר"א נ"ב

⁵⁷ אונ"ח ר"ל ו'

⁵⁸ אסתר ד' ב'

⁵⁹ ספורנו נ' ד'

When traveling to Eretz Yisrael to bury Yaakov, the Mitzrim walked ahead of Yaakov's children. After seeing how much *kavod* the kings of K'naan gave Yaakov when they arrived, the Mitzrim allowed Yaakov's sons to lead the trip back to Mitzrayim.⁶⁰ How could the Mitzrim walk before Yaakov's children on the way to their own father's funeral?

After Yaakov died, the brothers were concerned that Yosef would hate them for what they had done to him, so they told him, "Our father said to forgive us."⁶¹ Although Yaakov never actually said this, as he didn't suspect Yosef of such a reaction, the brothers deviated from the truth in order to create peace.⁶² Did Yosef spend the rest of his life feeling, "I can't believe my father suspected me – and now I can't even prove to him that I forgave them, because he already passed away"?

The brothers told him, "Our father told us, 'I'm not worried that he'll hate you, but if YOU are worried, you should tell him I said to forgive you.'"⁶³

IN YOUR OPINION

In his *beracha* to Yehudah, Yaakov hints that "showing someone white teeth (by smiling) is even better than nourishing him physically with milk."⁶⁴ How often do you smile at people? Are there certain times when you are more likely to do so than others?

Which activities do you engage in which allow you to feel a sense of calm and focus? Which activities make you feel scattered and distracted?

When Yaakov gives a *beracha* to Zevulun, he hints at one of the challenges of business: although Zevulun lives on the shore, he is forced to spend much time traveling by boat, away from home, and throughout, his mind is preoccupied with his merchandise which is stored in yet a third place. In contrast, Yissachar, who is involved in Torah, is "strapped" to his Torah "luggage," which he carries everywhere.⁶⁵

If soldiers need to be in perfect physical condition in order to fight, why does the army put them through such difficult training, wherein they are deprived of sleep, comfortable living conditions, delicacies, etc.?

Yaakov describes Yissachar: "He saw that rest was good...so he bent down to do hard work." Yissachar understood that one can only achieve feelings of calm and stability by developing the habits necessary to succeed even under less than ideal conditions. True calm is achieved when one can maintain equilibrium independent of his surroundings.⁶⁶

⁶⁰ רש"י נ' י"ד

⁶¹ נ' ט"ו, ט"ז

⁶² רש"י שם ט"ז

⁶³ ספורנו, אמנם עיי'ש דל"ד ס"ל דהיה כאן שום שקר

⁶⁴ מ"ט י"ב, עי' כתובות קי"א:

⁶⁵ כלי יקר מ"ט י"ג-י"ד

⁶⁶ דעת תורה מ"ט ט"ו

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

¹It was a very long trip, trekking through deserts by foot, in caravans, and by ships overseas, but finally young Reb Shalom Sharabi arrived in Yerushalaim. Reb Shalom's first images of Yerushalaim were majestic! He looked at the walls and he envisioned them as a crown, a crown around the king! The sun set so beautifully! This was it! All the difficulties he had endured were well worth it to finally be in Yerushalaim. He could point to Har HaMoria, to the city of David, to Har Tzion, to Har HaZaisim! The sun was slowly settling over its מצבות. How many *tzadikim* were buried over there?! They would soon be awakened when *Moshiach* would come. Reb Shalom immediately asked directions to one place, the *Yeshiva* of *Bais Kel*, the *Yeshiva* for *mekubalim* and *tzadikim*. Shalom didn't want to be known as a *mekubal*, but he wanted to breathe the air of the *kedusha* of that *תורה*. He wanted to listen to what they had to say. This is why he had come!

He ran to the holy *Yeshiva* of *Beis Kel* and peered through the cracks. No one took much notice of him. Reb Shalom stood there for hours listening to the *shiur* of the *Tzadik* Rav Gedalia Chayun². The Arabs walked behind him, the peddlers were selling their wares, but their loud voices couldn't drown out the humble clear voices coming from inside. He didn't realize that he had been standing there for a whole twelve hours, until his feet almost buckled underneath him. He sat down on the stone steps and cried tears of joy! Shalom walked into the *Yeshiva* and slowly and timidly approached the great *tzaddik* Rav Gedalia Chiyun. Only a select few were allowed into the *Yeshiva* of *Bais Kel*. Surely, had he asked for a test, Rav Shalom's great knowledge of *kabala* would have earned him instant entrance into the *Yeshiva*; but that was not what he wanted. "I-I am from *Teiman*," Reb Shalom stammered, "I am all alone here. I was wondering, maybe I could work here as a *משקרת*, as some type of servant? I will be very loyal, and very useful, and very clean. I don't know much, but if I could have the *zechus* of sweeping the floors of this *Yeshiva* it would mean very much to me!" Rav Gedalia saw sincerity in his eyes and said, "Of course my son. It just so happens that we are looking for a new *משקרת*. We will try you out. But, regardless of whether or not you are successful at this job, I want you to always come to me if I am able to help you with anything."

Reb Shalom was very successful at his job; in ways that nobody understood. He sat in the corner saying *tehilim* and listening to all of the *shiurim* very carefully. He understood everything, but said nothing. Shalom would have liked nothing more than to live his entire life this way, to be known as Shalom the *mescharais*, Hashem, obviously wanted something else for him. An interesting phenomenon began to occur, rather simple concepts became very difficult for the *talmidim* of the *Yeshiva*. They would sit around and study pages from the *Zohar* but they had difficulty understanding them. They had many questions, they saw contradictions, even the great *Tzadik* Rav Gedalia Chiyun didn't seem to have the answers as quickly as he usually did. Rav Shalom stood, sweeping the floor from the distance, checking the water, rubbing down the dust, but his ears were glued to what they were saying, and he felt like yelling, **but the answer is so simple! Just turn to this and this page in the Zohar! Take out Reb Chaim Vital's sefer Eitz HaChaim; he explains it from the Arizal! What's the matter with you!?** But he didn't want to reveal that he wasn't just a simple servant. Each day the questions grew more and more. Each of the *talmidai chachamim* were struggling so hard! *What is happening to them?! How come suddenly they have such difficulty understanding?* Reb Shalom wanted to cry; the answers were so simple!

One day, while everyone else was sleeping, Reb Shalom had an idea. He took a pen and paper and clearly wrote out the questions, explained why they were not questions, and put the papers in between the pages of the *sefer* of the Rosh *Yeshiva*. When the *talmidim* sat around the table again, Rav Gedalia found the papers in his *sefer*. Rav Gedalia seemed puzzled, "What is

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of tzadikim* (Story #45 and #46), Dial-A-Shiur

² Incidentally, the Chida, in the *שם הגדולים*, *ספר שם הגדולים*, writes great things about the *קדושה* of Reb Gedalia Chayun. He writes that it often happened that when he *davened* for a sick person, the *חולה* himself would wake up in the morning testifying that in his dream he had seen Reb Gedalia *davening* for him. He would tell over that he heard Reb Gedalia promise that his *תפילה* was accepted and things would be okay.

this?" Everyone wondered. For a couple of moments, he studied the writings in front of him, and then, with a radiant smile on his face he said, "Rabbosai, the answer is so simple! Listen to what it says here!" When he finished, everyone gave themselves a look like, *why of course! Why didn't we think of that!?* Rav Gedalia asked who put the papers in his *sefer*, but no one knew who it was. So, Rav Gedalia stood up and said strongly, "My precious *talmidim*, I am *goizer* upon you, I decree, that the man who hid this paper in my *sefer* must get up now, and he must tell me who he is!" No one moved. You could hear a pin drop. Everyone stared at each other. All the *talmidim* were there. In the corner, Rav Shalom sat swaying back and forth by a *tehilim*. He reasoned, Rav Gedalia Chiyun's words don't apply to me since I am not officially one of the *talmidim*. This scene repeated itself for several days, if not weeks. There were difficulties, and in the morning when Rav Gedalia Chiyun came in, he found these papers with clear, beautiful explanations. *Talmidim* tried all sorts of ways to uncover this mystery person, but Rav Shalom was too smart for them. The mystery remained a mystery for a while, but *מן השמים* Rav Shalom's plan was not destined to succeed.

It was actually Chana, the daughter of Rav Gedalia Chiyun who took it upon herself get to the bottom of this. She was clever and filled with *יִרְאַת שָׁמַיִם*. From her window across the alley from the *Yeshiva* she could see into the building. One night, as she stood behind her curtain staring intently at the empty room across the alleyway, everything became clear. She saw the whole story, *the simple מְשִׁרֵת was far from a simple מְשִׁרֵת*, and she was the one to break the news to her great father Rav Gedalia. It didn't take long before the Rosh *Yeshiva* was leading Rav Shalom to the head of the table, and Rav Shalom was installed as the Rebbe. Now, every *talmid* was thinking the same thing to himself. *Oh no. I used to say, Shalom, bring me a coffee. Shalom, please clean up over here. Shalom, it's a little bit dirty in the corner.* They all turned to him with the look, *Shalom, Shalom, please be מוֹחֵל us! We didn't know!* Shalom himself couldn't look at them because he was looking down. He wanted so badly to leave, but Rav Gedalia Chiyun made sure that that was not going to happen. Ultimately, Reb Shalom became the son-in-law and successor of Rav Gedalia Chiyun as the Rosh *Yeshiva* of the *Yeshiva* of Bais Kel.

In those days it was the *מְנַהֵג* for Jews even from outside *יִשְׂרָאֵל* *אֶרֶץ* to come to the *tzadik's* house on *Yom Tov*, and kiss his hands, and receive a *bracha* from him. The great, rich and powerful Reb Shaul Parachi (who we mentioned in last week's issue) had no idea that his servant boy was none other than the person he was told had assumed the mantle of leadership of the *Yeshiva* of Beis Kel. All he knew was that Rav Gedalia Chiyun had passed away and that his son-in-law was also supposed to be a great and hidden *tzadik*. Rav Shaul figured that on *Succos* he would travel from Damascus to *יִשְׂרָאֵל* *אֶרֶץ* to meet this new son-in-law. Reb Shaul Parachi came to Yerushalaim. He humbly walked up the steps to the *Yeshiva* of Bais Kel. People waited in line. When they saw Reb Shaul, everyone moved away. Reb Shaul, very majestically stepped forth, and was prepared to take the hand of the son-in-law, the new Rosh *Yeshiva* of Bais Kel, Rav Shalom Sharabi, and to kiss his hand. When he bowed respectfully before him, Reb Shaul noticed for the first time close up the face of Rav Shalom Sharabi, and his brow wrinkled. He was thinking, *could it be? Oh no! This is the one that was my מְשִׁרֵת! He was my wagon driver! I slapped him and yelled "you schlimazel! You almost killed me!"* I said those words?! These hands hit this great *צַדִּיק* *מְקוֹבֵל*?! Reb Shaul's face turned deathly white! He fell back! His two servants had to hold him up for support! Was he ill?! Someone ran to fetch the doctor! Somebody else came running over with a bucket of water! Rav Shalom stepped forward and he said, "What is the matter, Reb Shaul? What is happening over here? Why do you look this way?" You don't understand," cried Reb Shaul. "You don't remember who I am!" The *רֵשׁ"ש* smiled, "I don't remember who you are? Of course, I remember who you are. I spent wonderful days in your household!" "Wonderful days!!? Holy Rebbe, I used you as a bus boy! I even slapped you when you didn't control the horses!!" "I deserved to be slapped. I wasn't thinking!" Rav Shalom reassured him, "The horses were running so wildly that the wagon almost turned over! Please Reb Shaul! What kind of a person do you think I am?! You think I would be upset at you? Those couple of weeks I spent in your wonderful home were the greatest weeks of my life! I had such privacy! Each day was so sweet! I had all the best! I was able to learn in that special *Yeshiva* of yours. No one bothered me. And you allowed me to be your *מְשִׁרֵת*! You allowed me to do things which you knew I had no idea how to do out of *רְחֻמָּנוּת* for me! **My heart is full of הַכֶּרֶת הַטוֹב to you for giving me some of the best weeks of my life!**"

From then on Reb Shaul accepted upon himself to devote a great part of his wealth to be the supporter of the *Yeshiva* of Beis Kel. A friendship had been forged that would be unmatched for many, many years to come.

Rav Shalom could have gone to *Yeshivas* Beis Kel and have been accepted right away. However, the only thing that mattered to him was his relationship with Hashem. At that point he felt he could accomplish more as a *מְשִׁרֵת* and was didn't let the *בְּזִיווּת* associated with that bother him at all.

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to use an electronic (digital) thermometer?

It is not permissible to use an electronic thermometer unless using one is a matter of *pikuach nefesh*. If a person is in the hospital and a nurse wishes to take his temperature with a thermometer that was turned on prior to inserting it into his mouth, it is preferable not to have it taken orally since closing one's mouth activates the thermometer. If possible, the temperature should be taken instead by the nurse inserting the thermometer into a closed armpit so that the electronic mechanism is not activated by the patient but rather by the nurse. If this is not feasible, a *choleh* may be lenient and have his temperature taken orally even though he will close his mouth after the thermometer is placed inside. If the type of thermometer used by the nurse requires a button to be pressed, it is permissible to allow the nurse to take his temperature orally provided that the nurse will press the button to switch on the thermometer after the patient's mouth is closed.

Is it permissible to smear Vaseline on a thermometer?

When using a rectal thermometer to take a child's temperature, one may not smear Vaseline on the thermometer. It is permissible, however, to merely insert the thermometer into a jar of Vaseline and remove it, leaving a residue of Vaseline on it.

Is it permissible to use a tissue or cotton dipped into alcohol to sterilize the thermometer?

One may not use a tissue or cotton soaked with alcohol to sterilize the thermometer. However, it is permissible to pour alcohol on the thermometer and wipe it off with a tissue.

Is it permissible to apply cream to a wound or burn?

Cream may be applied to the wound of a child, as well as to that of an adult if the wound is painful, or is likely to become so if left untreated. The extent of the pain must be disturbing to the adult's normal functioning. The cream should be applied without smearing (e.g. by dabbing or pressing) and with a *shinui* (in an unusual fashion), since the leniency of applying cream for a *choleh* is only permitted when using a *shinui*. If necessary, one may smear the cream with a *shinui* (backhanded) in a way that allows the cream to be absorbed into the skin and not merely be spread on top.

Note: Tubes of cream that are opened by puncturing the seal with the pointed tip on the back of the cap should be opened before *Shabbos*.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 11

ע"י ביאור"ל שמ"ה-ד"ר ד"ה שאין, משנ"ב שס"ד-ח

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

Why don't רבנים approve of an עירוב on busier streets such as Route 9 or Central Ave. even though there aren't 600,000 people using it?

QUESTION 2

I live on a residential street in town. Is there any reason to be מחמיר and not use the עירוב?

QUESTION 3

If I use the עירוב in my city, is there any reason not to use the Flatbush עירוב?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

The garbage in my kitchen is in a pull-out cabinet. Is there any problem using it on שבת?

Answer: Garbage bags that get filled up on שבת usually are not a מוקצה issue. Garbage is made up of many disposable items that people throw out, which are halachically still considered כלים and are not מוקצה since they are still usable. Therefore, the cabinet holding the garbage doesn't become a האסור. However, (ש"ח-ז'), שלחן ערוך is stricter about objects that get thrown out before שבת, as these may very well become מוקצה at the onset of שבת. If so, in a case where there was garbage in the cabinet at the beginning of שבת, the cabinet may become a בסיס, and one wouldn't be able to open it for the entire שבת. The best way to circumvent this issue is by keeping an extra unused garbage bag in the cabinet, making it a בסיס לדבר המותר, and allowing it to be used. If one forgets, there is much room for leniency, as there are those who hold that fully usable כלים (disposable spoons, plates etc.) never become מוקצה, even when thrown out before שבת.

QUESTION 2

Can I move my garbage can to the table to throw things out?

Answer: A garbage can would have the same Halachic status as a pull-out cabinet, as it may become מוקצה if there is garbage in it at the beginning of שבת. This is not such a large problem, as people don't generally move around their garbage cans, and there is more reason to be lenient about opening the lid, even if the can itself is מוקצה. However, it would be prudent to keep an extra unused garbage bag at the bottom of the can, allowing it to be moved if a need comes up.

continued....

וקראת לשבת עונג.... אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 3

Is my large garbage cannister that is kept outside מוקצה?

Answer: The outside cannister has a possible מוקצה issue from the garbage that was thrown out before שבת. Keeping an unused garbage bag in it may not work, since it is not a typical use of an outside cannister to hold an unused garbage bag, and it therefore would become a בסיס to the garbage it is made to hold. One can be lenient to open the lid in order to put the garbage in it, but should stay away from actually moving it if possible.

QUESTIONS AND ANSWERS ABOUT עשרה בטבת שחל בערב שבת

QUESTION 1

I try not to take showers on a Taanis. (see Shaar Hatziyon 550:8) With Assara Bi -Teves coming out on Friday this year, should I give up my showers that's lekoved Shabbos because of the fast?

Answer: One should take his regular shower for Shabbos even though it is a fast day.

QUESTION 2

After fasting for the day, I can't bring myself to break the fast on the wine from Kiddush. Can I give someone else to drink instead, or is it better for someone else to make Kiddush? My bar-mitzvah boy would be excited to make kiddush instead of me.

Answer: A "Molei Lugmov"- Cheek full of wine, which is around 1.5oz (depending on the size of the person) must be drunk from kiddush. One person should drink the entire cheekfull, and the Shulchan Aruch brings the Geonim hold it should specifically be the person making kiddush. The Mishna Berura writes to follow this Lechatchila, while the Aruch Hashulchan (35) seems to argue. Therefore, if the head of the household feels uncomfortable to give someone else to make kiddush, he can rely on the lenient opinion. Giving a Bar-Mitzvah boy to say Kiddush is incorrect, as the Mishna Berura (271:3) writes we do not rely on a "Chazzaka" for the mitzvah of kiddush that the boy is Halachically an adult, until he is older. If one can drink grape juice, it circumvents the entire problem.

QUESTION 3

I always need a coffee with milk after fasting. Could I drink a coffee after kiddush and then wash afterwards? Or should I have the coffee after the Hamotzi even though the meal is Fleishigs?

Answer: One should try not to interrupt between Kiddush and the seudah. The Mishna Berura writes not even for a short interruption, while the Aruch Hashulchan (273:4) writes that this means only a longer interruption. Therefore, it would be better to have the coffee after the Hamotzi, especially if someone is sipping the coffee very slowly. Although the meal will consist of both milk and meat, the Mishna Berura (494:16) allows this, as long as one eats a mouthful of food and drinks a mouthful of liquid in between. However, some people are makpid on the Zohar who writes not to have milk and meat in one meal. Such a person could drink the coffee quickly before washing, or rely on the Aruch Hashulchan who is more lenient as mentioned above. No bracha is made on the coffee as the "Pri Hagefen" on the wine works for all drinks if he drank a cheek full of wine (see biur Halacha at beginning of 174). If someone wants, they could have some cake with coffee to fulfill "Kiddush Bimkoim Seudah", and then wash later.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST

SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN



סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z"l gave in Adelphia Yeshiva*

Passing the Torch

The Torah is made up of two components, the hidden and the revealed. *Toras haNiglah*, the revealed Torah, includes Gemara and Agadah, while *Toras haNistar*, the hidden Torah contains Kabbalah, which is concealed from the common man. Only the greatest of tzaddikim delved into the hidden Torah and the secrets it contains.

During the times of the rishonim, Rav Yehuda HaChasid was very well versed in all the secrets of Kabbalah. While he did not discuss these secrets with anyone, Rav Yehudah Hachasid chose to divulge everything he knew about Kabbalah to one of his closest disciples, Rav Eliezer of Worms, known as the Rokeach. This was to ensure that the kabbalistic teachings would

not be forgotten from klal Yisrael with the passing of generations.

The Rokeach was a tremendous tzaddik and an ascetic who derived little enjoyment from physical pleasures in This World. He was so holy and pure that he fasted every single day of the week and only ate on Shabbos. His body was therefore very gaunt and unbelievably weak.

He lived in Ashkenaz, where he served as rav of a town, during a very difficult time in Jewish history, when the gentiles tried to force the Jews to convert to their faith. Thousands of Jews were murdered al kiddush Hashem when they refused to give up their Yiddishkeit and instead gave up their lives.

As rav, he had a front row seat to the tremendous suffering that the members of his community underwent. Many of the Jews in his town were burned to death when they refused to renounce their belief in Hashem. The vicious gentiles even forced him to witness as they butchered his wife, his two daughters, and his son before his very eyes. Despite the danger, he remained in town so that he could be with his community during their grimmest hour.

As the Rokeach aged, he realized that he alone bore responsibility for transmitting his knowledge of kabbalah to a new generation. In the Spanish and Moroccan communities of Sefarad, there were many tzaddikim who were versed in Kabbalah such as the Raavad and Rav Yitzchak Saginahar. However, in the Ashkenazic lands of Germany and France, where he lived, there wasn't really anyone who knew the hidden Torah, and it was his duty to ensure that it would nevertheless endure.

When he heard about the holy Ramban, a great gaon and tzaddik who had written a commentary on Chumash and Shas, the Rokeach decided that this was the man to whom he would transfer everything he'd learned about kabbalah from his own rebbi, Reb Yehuda Hachassid. As reluctant as he was to take leave of his community, he knew that teaching the Ramban kabbalah was vital for the continuity of this teaching in Ashkenaz, and so he began to prepare for the trip to visit the Ramban.

When he told his students and his remaining family members about his plans, they were understandably devastated. "How can you leave us, like sheep without a shepherd, during this terrible time? You can't leave now!"

He tried to explain to them how important it was, considering the fact that he did not have much time left in the world. The winter was ending, the weather was better for traveling, and he wanted to set out immediately.

This led them to try a new line of reasoning. "How can you leave before Pesach?" his students argued. "The most difficult halachic queries come to you before Pesach. You need to be here, for your community, to answer their questions."

The Rokeach heard them out, and seemed to agree that it was unfair to leave the community during such a busy time. "I will leave after chatzos on erev Pesach," he told his students. "I'll be here to rule on all the halachic issues that present themselves before Pesach. By chatzos, after everyone is anyway ready, I'll be able to leave."

His students looked at each other. "But on erev Pesach after chatzos, one is not even allowed to travel from one city to the next," one of them dared to say. "The Ramban lives much further

than just the next city. How will Rebbi get there before yom tov?"

The Rokeach didn't seem perturbed by this. "You worry about your things, and I'll worry about mine," he said mildly. "And remember that all questions can be asked until erev Pesach at chatzos."

Immediately after Purim, the shailos began pouring in. Most of the Rokeach's time was occupied with ruling on halachic matters pertaining to Pesach. He continued accepting and answering questions throughout the morning on erev Pesach. Then he burned his chametz and packed up his bags.

His students, who had never really accepted the fact that he would be leaving them, began to cry. "How can you leave us now, on erev Pesach?" they wailed.

The Rokeach took a few matzos and gave firm instructions that he not be followed. Then, with the sounds of his talmidim weeping accompanying the squeaking of the wagon wheels, he left town.

About thirty minutes into the journey, while the wagon rolled along a dirt path in the forest, the Rokeach instructed the wagon driver to let him off. "You continue onward, and I'll stay here," he explained, gesturing at the trees surrounding them.

The driver waited for him to disembark and then whipped the horses, riding off in a cloud of dust. Now the Rokeach was standing in the forest, all alone.

He walked until he found a deserted clearing, away from the road. It was a secluded and peaceful spot, untainted by the hands of man. His

holy senses could feel that the air was truly pure and free of spiritual contamination. Closing his eyes, he began concentrating on kabbalah, performing a kabbalistic ritual to have kefitzas haderech, a shortened journey. Minutes later, he was in the town of the Ramban.

It was still early afternoon on erev Pesach, and so the Rokeach decided to go the local shul to wait for the Ramban. The shul was empty when he arrived, and he settled down at the back of the bais medrash to wait.

The door of the shul swung open, and a distinguished looking talmid chacham entered, escorted on both sides by students. The Rokeach immediately deduced that this was the holy Ramban. The Ramban, too, noticed the Rokeach, since there was no one else in the room. However, the Rokeach was dressed in tattered clothing like a wandering pauper, and he had no idea who he was.

Seeing a newcomer to town, the Ramban approached the Rokeach and held out his hand in greeting. "Shalom aleichem."

"Aleichem shalom," the Rokeach responded, shaking his hand.

"Would you like to be my guest for Pesach?" the Ramban offered with a kind smile.

"Thank you, I would like that very much," the Rokeach responded. "I will be your guest on condition that you allow me to deliver a speech in shul."

The Ramban was slightly taken aback by this. He sized up the Rokeach, who was dressed like a typical beggar, and tried to think of a tactful response. Before he managed to reply, however,

the shul began to fill up with people and davening began.

When the tefillos were over, the gabbai gave a loud bang on the bimah. "Rabbosai!" he thundered. "Don't forget that tomorrow, the first day of Pesach, coincides with the gentile holiday of Easter. It is dangerous to walk through the main streets during daytime. All women and children should remain at home. Men should be careful to use only the side streets when coming to shul. Too many tragedies have happened in past years. May Hashem help us that there should be no more sacrifices this year."

In the city where the Ramban lived, the gentiles did not allow Jews to be on the streets during Easter. Any Jew caught on the streets was burned by the bloodthirsty mobs. The Jews were therefore very careful to avoid all the main roads and only use the side roads if they had to get somewhere.

The people began to stream out of the shul, worried expressions on their faces. No one knew what the next day would bring, but for now, it was leil shimurim. It was time to conduct the seder and remember the miracles that Hashem performed to ensure the continuity of His nation.

The Rokeach joined the Ramban on his way home from shul. The house was full of children and students, and they made place around the table for their new guest. The Rokeach took out his matzos and sat quietly throughout the seder, his head bent over a sefer. He did not participate in the divrei Torah and Torah battles that flew across the table. No one paid much attention to the unassuming guest.

The Ramban's seder took the entire night, only ending when the sun came out. When everyone

stood up to leave the table, the Ramban looked apologetically at his guest. "Would you like to rest now for a few hours?"

"I will sleep in the hekdesch," the Rokeach responded, referring to the hostel that had been set up by the Jewish community for paupers.

"Please make sure to use only the side streets on your way there," the Ramban cautioned him. "It's dangerous to be in the main streets today."

"I'll be careful," the Rokeach assured him. He thanked him for the seder and went to the hekdesch, but he did not sleep.

When it was time for Shacharis, there was a feeling of terror in the throats of every Jew. They slipped out their back doors and made their way through the alleyways to shul, taking care to remain out of sight. No one wanted to be the Easter victim of the year.

The Rokeach left the hekdesch and made his way to the main streets. A Jew, noticing from his window, called to him to come inside out of danger, but he ignored him. He walked leisurely down the main road toward the shul, seemingly oblivious to the danger awaiting him.

Within seconds, three gangsters descended upon him, locking him in their iron grip and binding his hands and feet. Their friends streamed toward them in all directions, congratulating them on their catch. They had their victim, and now it was time to have their fun.

As they dragged the Rokeach down the streets, the Jew who had witnessed the entire episode from his window hurried out his back door and burst hysterically into the shul. "The old beggar, that newcomer who ate the seder by the Ramban! They caught him!"

From outside, they could hear the jeers of the excited crowds. Then the town crier began to blare, "We've caught a Jew! We've caught a Jew! This year's Easter celebration is ready to begin!"

The Ramban, hearing the news, felt terribly guilty. How had he allowed his guest to leave his home? He should have given him an escort at least, someone to protect him and ensure that he didn't stumble into danger. When the time came for Hallel, he found that he couldn't recite it. He couldn't conjure up the feelings of joy that go part and parcel with Hallel when a Jew in his city was about to die.

The door of the shul suddenly burst open and the people shrunk back in fear. Two burly gentiles walked in, demanding to speak to the rabbi.

The Ramban stepped forward. "How can I help you?" he asked them.

"We want you to come witness the burning of the Jew," the gentiles insisted. "You, and all the people in the shul."

The Ramban closed his eyes momentarily. He understood that if he did not obey, the entire Jewish population of the city was in mortal danger. With no other choice, he removed his tallis and put on his coat. His students surrounded him protectively as he left the shul. Bringing up the rear was a group of Jews from the shul.

As they neared, they could hear the sounds of the priest's fanatic yelling. When they got even closer, they could see him standing on a large platform as he shouted about the significance of their holiday and the importance of burning a Jew to bring harmony to the world. "Only if he becomes a Catholic can he escape death!" the priest thundered.

A large wooden cross was brought onto the stage, and the entire crowd of gentiles bowed. The Ramban, along with his students and the Jews from the shul, gasped in anguish as the Rokeach was tied to the cross. Tears rolled down their cheeks as they tried to avert their gaze.

“I now call upon the Jewish rabbi,” the priest suddenly declared. All eyes turned to the Ramban. “Come up here, and tell this man to become a Catholic so that he will be saved.”

The Ramban quietly made his way to the front of the square until he was face to face with his former guest.

The Rokeach opened his eyes. “Good yom tov,” he wished the Ramban.

The Ramban began to cry. “This is my fault,” he apologized. “I should never have let you leave my house. Please forgive me!” Then, instead of encouraging the condemned man the way the priest hoped, he added, “You must go to your death al kiddush Hashem. Don’t heed their calls to renounce your faith. Hashem elokeinu Hashem Echod!”

The Rokeach nodded. “Please, do me a favor,” he whispered.

The Ramban leaned forward. “What can I do for you?”

“Please don’t make kiddush until I come back,” the Rokeach replied. “And I want to say a speech in shul.”

The Ramban looked at him pityingly, sure that his former guest had lost his mind from fear. He stepped back as the priest stood up again.

“Accept this cross or else you will be burned,” the priest thundered.

“No,” the Rokeach said stubbornly.

Without another word, the priest motioned to his aides to pick up the Jew and toss him into the fire. The Jews were forced to watch as his body was burned to a crisp.

When it was finally over, the Jews returned to shul. Their heads were lowered and their eyes downcast. The Ramban went up to the amud to recite Hallel with tears pouring down his cheeks. They couldn’t sing Hallel and instead recited the words in a monotone. It was yom tov, but it could have well been Tisha B’Av.

After davening, the Ramban walked home with his students to eat the yom tov meal. They sat around the table, but all of them were broken. No one spoke. The Ramban could not even bring himself to say kiddush. He just sat in his seat, lost in his thoughts.

Suddenly, there was a knock on the door. To their shock, the very guest who had been with them at the seder the night before, the very man whom they had all witnessed being burned to death, was standing there, hale and hearty.

“Thank you for waiting for me for kiddush,” he said as he walked inside. “My name is Eliezer, and I come from Worms.”

The Ramban’s face paled. “Are you the Rokeach?” he asked in shock. He looked at his guest again. “This is the holy Rokeach,” he told his students. The two gedolim fell on each other’s shoulders and began to cry.

“Let me explain to you why I did this,” the Rokeach said after a while. “I did it because I wanted to teach you what Kabbalah means. They did not burn me. As soon as you stepped away, I said a certain sheim and left the bimah. Then I

said a different sheim and put a gentile up there in my place. I made them think that the gentile looks like me. They burned him instead of me.”

The Ramban was amazed.

After Pesach, the two gedolim closeted themselves in a room for a few hours every day, and the Rokeach taught the Ramban the secrets of the Torah. For three weeks, they learned together every day until the Rokeach was satisfied that he'd transmitted the Toras haNistar that he'd learned from his own rebbi, to a new generation.

After the Rokeach returned home, the Ramban took out his commentary on Chumash and rewrote it. Having learned many new concepts and ideas from the Rokeach, he had much to add to make his pirush more complete.

The torch of kabbalah had been passed on.

Have a Wonderful Shabbos!
This story is taken from tape #A415

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

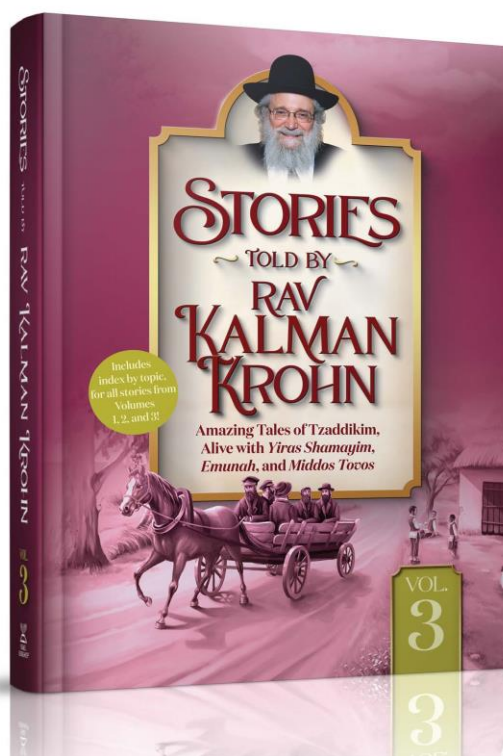
Option 1: Vaadin given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelphia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions:
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

Volume THREE is HERE!!

Available at your local Judaica bookstore





LEARNING FROM OUR LEADERS

בס"ד
PIRCHEI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

REB SIMCHA SCHUSTAL זצ"ל WAS FAR MORE THAN JUST A REBBI IN תורה TO HIS תלמידים. YANKEL, A FORMER TALMID FROM EUROPE, HAD A PROBLEM. HE WAS SCHEDULED TO BE MARRIED IN TWO WEEKS AND HIS FATHER WAS BEDRIDDEN AFTER SUFFERING A MASSIVE STROKE.

MOMMY, YOU AND DADDY ARE BOTH HOLOCAUST SURVIVORS WITHOUT FAMILY. WHO WILL WALK ME DOWN TO THE CHUPPAH?

YANKEL, LET US DAVEN AND HOPE FOR A REFUAH SHLEIMAH - WE MUST NEVER GIVE UP. BUT DON'T WORRY; I HAVE SOMEONE IN MIND.

MEANWHILE AT YESHIVAS BAIS BINYOMIN IN STAMFORD, CONNECTICUT, THE FAMOUS MENAHEL, REB DOVID HERSH MEYER זצ"ל, HAD A MEETING WITH REB SIMCHA SCHUSTAL זצ"ל.

ROSH YESHIVAH, THE YESHIVAH IS LIVING ON MIRACLES... WE SHOULD GO TO NEW YORK TO COLLECT AGAIN TONIGHT...

REB DOVID HERSH, THAT'S NOT AN ISSUE. I'M READY TO COLLECT. HOWEVER, I HAVE TO ASK YOU TO HELP ME WITH AN EITZAH REGARDING ANOTHER PROBLEM...

REB DOVID HERSH, DO YOU REMEMBER YANKEL? WELL, I'M VERY CONCERNED. AS YOU KNOW, HIS FATHER IS BEDRIDDEN. WHAT WILL THE CHASUNAH LOOK LIKE WITHOUT HIS FATHER THERE? HIS PARENTS ARE HOLOCAUST SURVIVORS, THE ONLY ONES LEFT OF THEIR FAMILIES. I WAS TELLING MY WIFE HOW MUCH I WISH I COULD BE THERE...

OY! SUCH A SPECIAL BOCHUR... I'M MASKIM YOU SHOULD ATTEND THE CHASUNAH. I KNOW A TRAVEL AGENT THAT WILL GET THE ROSH YESHIVAH A SAME-DAY ROUND-TRIP TICKET.

THE TALMID WAS OVERJOYED WHEN HE HEARD THAT R' SIMCHA WOULD BE COMING TO HIS CHASUNAH. BUT REB SIMCHA HAD ANOTHER PROBLEM THAT HE HAD NOT MENTIONED TO THE MENAHEL OR TO THE CHASSAN.

TODAY IS MY GRANDMOTHER'S YAHRTZEIT. I HOPE I CAN CATCH A MINYAN SOMEWHERE... NU, ATTENDING YANKEL'S CHASUNAH IS ALSO A BIG ZECHUS FOR MY GRANDMOTHER A"H...

REB SIMCHA'S PARTICIPATION MADE THE CHASUNAH UNFORGETTABLE.

YANKEL RECALLS, "I WILL NEVER FORGET HIS KINDNESS - AND IT STILL GIVES ME חֵזק TODAY. HE CAME BECAUSE MY FATHER COULDN'T!"

R' SIMCHA WOULD NOT EVEN ALLOW THE CHASSAN'S BROTHER TO TAKE HIM TO THE AIRPORT.

PLEASE STOP HERE. DOES THE UNDERGROUND GO TO THE AIRPORT?...

YES...BUT...BUT... REBBI...

MAZEL TOV! I DON'T WANT YOU TO MISS ANY MORE TIME FROM YOUR BROTHER'S CHASUNAH...PLEASE GO BACK NOW!

ר' טוביה זינגס פישל זצ"ל WAS BORN IN MANHATTAN'S LOWER EAST SIDE TO AN AMSHINOVER, חסיד, אסתר, AND חסיד, AND HE LEARNED BRIEFLY IN ירושלים, AND LATER IN LEARNING; HE WAS HIS ROLE MODEL IN תורה, אהבת ישראל, AND אהבת שמים. IN 1945, MENDELWITZ זצ"ל SENT R' SCHUSTAL, TOGETHER WITH HIS חבורה, TO ONE OF THE EARLIEST GROUPS OF תלמידים OF בית שמואל (MONSEY, NY), WHERE HE LATER SERVED AS ראש פולק FOR CLOSE TO 30 YEARS. IN 1946, HE MARRIED EHRNFELD, (DAUGHTER OF זצ"ל, THE MATTERS DORFER). IN 1977, HE MOVED TO STAMFORD, CT, WHERE HE SERVED AS ראש OF בית בנימין FOR 35 YEARS UNTIL HIS פטירה. DURING THE SUMMER HE WAS THE BELOVED ראש OF THE פלג IN ירושלים, (LAKEWOOD, NJ) WHERE HE IMBUED WITH A YEARLY DOSE OF תורה AND אהבת התורה. HE AUTHORED TWO VOLUMES OF שמואל (ONE ON ש"ס AND ONE ON קדשים). HIS תורה AND עבודת ד' GLOWED WITH נעימות AND נתיבות.



ב' אייר 1923-2012 5683-5772

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Kiss of an Elder

וַעֲיַיֵּן יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִזֶּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת וַיֵּגֶשׁ אֲתָם אֵלָיו וַיִּשָּׁק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם (בראשית
מח, י)

**Yisrael's eyes dimmed from old age; he was unable to see. He brought them to him,
and he kissed to them and embraced to them. (Bereishis 48:10)**

The dimming of Yaakov's eyes seems linked to his blessing of Yosef's children. *Ohr HaChayim* asks how these two matters are connected, and he also asks why the verse says he kissed "to them" (להם) and not just "them" (אותם)?

Ohr HaChayim answers the second question by saying that Yaakov couldn't see, so he embraced them not in the usual place, and kissed them not in the usual place. And he adds that this needs to be understood.

Now, if *Ohr HaChayim* writes that this apparently simple point needs to be understood, there must be something deeper to it. However, we will explain it according to *peshat*.

In the beginning of *Shir HaShirim* it says יִשְׁקֵנִי – "May He kiss me with the kisses of His mouth," and Rashi explains that in some

locations, people kiss on the back of the hand, and in other locations, on the shoulder, whereas in *Shir Hashirim* we are asking *Hashem* to kiss us on the mouth.

When one person's mouth kisses another person's mouth, this actually constitutes two kisses. Each gives a kiss to the other and receives a corresponding kiss from him. (Perhaps this is why it says "kisses" of His mouth," in the plural.) This reciprocal "kiss" took place at *Matan Torah*, where the Jewish people said *Na'aseh v'nishma*, and *Hashem* correspondingly gave them the Torah. Two kisses.

Getting back to our *parshah*, in the beginning it says, "Yisrael saw the sons of Yosef, and said, 'Who are they?'" Rashi explains that he wished to bless Ephraim and Menasheh, but the *Shechinah* left him because Yeravam and Achav were destined to

descend from Efraim, and Yehu and his sons from Menasheh. Thus Yaakov asked, “Who are they?” Where did those people come from, the ones who are not worthy of blessing? In other words, Yaakov saw that unworthy descendants were going to come from Yosef’s sons, so why should he kiss them and embrace them? They will not reciprocate with a kiss, but with just the opposite! This is why he did not wish to bless them, until Yosef prayed for it.

But afterwards it says, “Yisrael’s eyes dimmed from old age; he was unable to see.” And as a result, “He brought them to him, and he kissed to them and embraced to them.” Due to old age, a stage in life that is characterized by kindness and forbearance, Yaakov no longer “saw” those descendants who

were unworthy of blessing. He thus agreed to bless Yosef’s sons, although he knew they are not going to reciprocate in kind.

Kissing and embracing in the usual place means that the giver will also receive a kiss and embrace in return. Here, *Yaakov Avinu* demonstrated a new level of affection: kissing not in the usual place. Even if the recipient will not show love in return, we still kiss them and embrace them. We still give them love and blessing.

This is what *Ohr HaChayim* meant when he said that Yaakov embraced them not in the usual place. Even though they were not worthy of a blessing, of receiving an embrace and a kiss, because they will not return the love, he blessed them anyway. ●



True Rest

וַיֵּרָא מְנוּחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נְעִמָּה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לְסִבָּל. (בראשית מט, טו)

He saw rest that it is good, and the land that it is pleasant, and he bent his shoulder to bear the burden. (*Bereishis* 49:15)

A superficial look at this *pasuk* reveals a glaring contradiction. First it says that he saw rest is good, and then it says he bent his shoulder to bear the burden of hard work. This doesn’t seem to make sense, because someone who loves rest and seeks the pleasant life doesn’t go looking for hard work to do. Such a person sits in an easy chair, drinks a cup of coffee and reads an interesting book. That’s what rest looks like, more or less. Bearing heavy burdens on one’s shoulder doesn’t fit the picture.

Or does it?

This *pasuk* is speaking of the tribe of Yissachar, who excelled in their devotion to Torah learning. They were heads of *Sanhedrin*.

Chazal explain that the “rest” referred to in the *pasuk* is Torah learning. But this just begs the same question. Why would Torah learning be described as “rest”? Torah understanding comes through effort and hard work. *Pirkei Avos* lists decreasing



one's sleep and pleasures among the ways to acquire Torah, which seems to run counter to seeking rest. What could *Chazal* possibly have meant when they said that "rest" is Torah learning?

There are deep explanations why the Torah is called *menuchah*, "rest," but I want to bring out the simple meaning. And indeed, it is totally correct to describe Torah as "rest." In fact, "rest" is only for those who are ready to work hard for it. I will illustrate this with an example from real life.

Reuven, after half a day of hard work, decides to go home early to rest a little. When he gets home, he asks his wife if she could make something for him to eat and put some cold water on the table for him. In the meantime, he sits down in the easy chair to read something interesting. One of the children brings him a plate of food, he makes a *berachah*, and starts to eat.

He notices that the food is not as tasty as he had hoped. It needs salt. He interrupts his rest to call out to whoever might hear, "Please bring me salt." No one is close enough to hear. He raises his voice a little more and says, "Please bring salt..." No one seems to notice. With no other alternative, he again interrupts his rest to get up from his chair and enter the kitchen himself, to get salt. Then he comes back, sits down again, and starts chewing his food.

It still doesn't taste quite right. So he gets up again to fetch some mustard for himself.

Now he gets back to the easy chair, starts eating again, but begins to feel thirsty. And they forgot to bring him water. So he goes back to the kitchen to make himself some lemonade.

Now the food and drink are pretty good, but the book he is reading is sort of boring. He gets up a fourth time and starts rummaging around the house for something to read. He can't find anything good. But he is not lazy; he puts on his jacket and goes out to buy some interesting reading material.

He goes out to the street only to discover that a family member has taken the car... no problem, he walks briskly by foot down to the nearby shopping center, he is starting to huff and puff a little (what won't one do for a little "rest") and he finds some interesting reading material to buy.

He gets back home and sits down again. But the easy chair isn't comfortable. It's actually pretty dilapidated. The springs are poking him.

But it's okay, because he came home from work early today, and the stores are still open. He already decided a couple months ago that it's about time for a new easy chair...

Now he's back at the shopping center. He goes from store to store looking for a good easy chair. He finds one he likes, bends his shoulder to pick it up and carry it back home – this brings to his mind the *pasuk*, "He bent his shoulder to bear the burden" – and finally plunks it down in the living room. Perfect!

He then remembers that he needs to do something, so he goes out for a few moments, and then comes back home.

But in the meantime, the children came back from school, and they discovered the new easy chair in the living room. Some are jumping up and down on it, others are screaming, "It's my turn!" and the house is a pandemonium. You can already imagine for yourself the next segment of this story about "rest."

True rest doesn't just come by itself. You need to work for it. It takes time and effort until you get there.

So that's the answer to our question. The Torah said, "He saw rest that it is good, and... bent his shoulder to bear the burden." Only someone who is willing to bear a little effort and hard work, only someone who is willing to dedicate himself to Torah study, will acquire for himself true rest and tranquility. ●





Shovavim

There is a Jewish practice called *Shovavim*. The name שובבי"ם is an abbreviation made up of the first letters of the *parshiyos* of שמות וארא בא בשלח יתרו משפטים. The practice of *Shovavim* has its roots in the Kabbalistic writings of the Arizal, which say that a person should make special efforts to do *teshuvah* for certain *aveiros* during these weeks.

In earlier generations there were people who fasted and made a big deal of *Shovavim*. When I grew up I did not see a special atmosphere during these weeks even among *bnei Torah*. According to *Kabbalah*, one should try to fast eighty-four times. But there is a shortcut, which is to fast two days straight. I know someone who fasted two days straight, and he did it three times. He did this every year, together with other *talmidei chachamim*. They recited *selichos* and did *teshuvah*. He got up one time at midnight and simply fainted. I ran over to him to tell him to stop fasting, but he did not want to listen to me.

There are still people in our generation who make a big deal out of *Shovavim*. I want to tell you an easy way by which we can connect to this matter of *Shovavim*, which was practiced by Jews throughout the generations.

It is very interesting that great *tzaddikim* would tremble before *yom hadin*, and simple people were not as worried about it. Most of us feel that we are neither super great, spiritually speaking, nor super terrible. We tend to feel that we are not perfect but we are not in such bad shape either. We live a Jewish lifestyle. We don't do big *aveiros*.

On the other hand, there are *tzaddikim* whose *kedushah* and *taharah* cannot even be described. When *yom hadin* approaches they weep to Hashem and beg of Him to grant them purity: לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי. They seek ways to

attain atonement for their sins.

Shovavim is a special opportunity to be cleansed, to gain purity and atonement.

The Torah describes the exile in Egypt as *kur habarzel*, the "iron crucible." Hashem put the Jewish people in *Mitzrayim* to cleanse them in preparation for receiving the Torah at Mount Sinai. When we read these *parshiyos* we try to connect to this process of purification and refinement that is in the air at this time due to the *parshiyos* of *Yetzias Mitzrayim*.

Do I Need This?

The question in our minds at such a time probably goes this: Do I actually need this cleansing process? Is my *neshamah* so stained?

As an introduction to the answer, let's talk in general about the subject of educating our children.

Chazal say regarding the first Torah subject that children should study:

Let those who are pure come and occupy themselves with *taharos*, with that which is pure.¹

Children are pure. And they are to learn *taharos*, "that which is pure," meaning *korbanos*. The offerings in *Beis Hamikdash* were maintained on the highest level of purity. *Korbanos* are traditionally the first Torah subject that Jewish children learn. We will explain why.

Let's say a person has a rash on his skin that doesn't go away. He pays a visit to the doctor and expects to get a skin cream. But the doctor sends him to the pharmacy with a prescription for a tablet that he needs to take every few hours.

¹ See *Shach* on *Shulchan Aruch Yoreh Deah* 245:8.

The patient is surprised. He doesn't understand what a tablet will help him. The doctor explains that the problem is not a superficial skin condition. It's something internal, in his blood. The rash is caused by a bacterial infection. Rubbing a cream on it might make it go away in that particular place on the skin, but it will reappear somewhere else. Whereas if the infection itself is treated, the skin will heal and become as clear as a baby's skin.

Sometimes treating a problem superficially is not the right approach. We need to dig deeper and get to the source of the problem.

Now let's apply this to a different type of problem, to *chinuch*. Let's say you have a child who just can't sit still. He jumps around all the time, he bothers his brothers and sisters, when he is put in the chair to eat he jumps out of the seat a second later. What should you do? Buy glue to fasten him to his seat? That won't help. He will jump with the seat. So what's the solution – bolt his seat down to the floor? Obviously that is not the solution either. Because the problem is not the jumping itself. The problem is deeper. Perhaps there is an emotional issue or a neurological issue. Gluing him down or bolting his chair is not treating the problem.

Now let's say a child speaks up rudely to his parents and teachers. Some teachers will just tell him to sit down and keep his mouth shut. That is like gluing the hyperactive child to his chair. The problem is not that the child gets up and rudely opens his mouth. The problem is deeper than that.

Or let's say a child steals. What should you do – tie his hands? Nowadays in our "enlightened" era, when theft becomes too prevalent they put more police officers on duty. So what happens? The phenomenon develops that police officers themselves steal. We don't solve the problem by increasing police presence.

These problems are not superficial; they are rooted in the *neshamah*. Who knows and understands souls? *Hashem* does. אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא – "My G-d, the soul that you placed within me is pure." This *neshamah* needs nourishment. It needs purity. *Hashem* tells us that when a young child

jumps and is overactive, he needs *Chumash Vayikra*, he needs to learn *korbanos*.

I will give you a different allegory to illustrate the point. Someone buys a new luxury car. He turns the key and nothing happens. He goes back to the car dealer and says, "What did you sell me? The car doesn't work."

The dealer says, "Did you put gas in the tank?"

He says, "What's that?"

The dealer goes and brings a gas cannister, and the customer starts shouting, "You're going to put that stuff in my fancy car?!"

The dealer says, "Please understand. We work with the manufacturer of this car. We are the official dealers and we know how it works. And I am telling you, without gas in the tank, your car won't work."

Hashem says to us, so to speak: I manufactured this child. I created him. He has a *neshamah* that needs *Chumash Vayikra*, and the story of Yosef and his brothers. It may not sound logical to you, but that is what it needs. If you give the *neshamah* what it needs, you will see how this works wonders.

This is the basis of Jewish education. We learn Torah and keep *mitzvos* in order to penetrate deep in, to the *neshamah*, and solve the problems of the child and of the adult alike.

I remember when I was a child that my uncle R. Yaakov Weinberg, *rosh yeshivah* in Baltimore, would come to visit us. Every time he came he would start to talk in learning with my father, and within five minutes they started to shout, and then they chased one another around the table. If you go into a *yeshivah* you hear shouting. Why are they shouting? Because we want the *kedushah* to go really deep in, all the way to the *neshamah*.

Mitzvos Reach Deep

Now let's return to the subject of *Shovavim*.

Mitzvos have a much deeper effect that we tend to think. It says in the *Zohar* that *matzah* is called *nahama d'mehmnusa*, "the bread of faithfulness," because eating *matzah* gives us the spiritual strength of *emunah*, just as eating regular bread gives us physical strength. *Matzah* is also called *nahamah*

d'asusa, “the bread of healing,” because it heals all our spiritual and emotional problems.

It's the same with *aveiros*. If a person commits a sin it puts a stain on his *neshamah* that goes a lot deeper than we tend to think. An *aveirah* causes impurity to penetrate deep down to the *neshamah*. But I don't want to talk about *aveiros* right now.

X-Ray of the Soul

Let us focus on our generation and try to evaluate whether *Shovavim* is for us or not.

My maternal grandfather was a great *tzaddik*. He came over from Europe, and in America he never ate meat that came from the butcher shop. He would take a live chicken over to a *shochet* that he knew personally because otherwise he did not feel that he could rely on the *shechitah*. He would remark that every American Jew (of that time) has a little pig in his stomach, because a person eats a candy that has a *treif* ingredient, and then he eats another something with another questionable ingredient, and over the years it adds up to become “a little *chazir*.”

We go down the street and see improper things, we hear improper things on the bus or the train or in the shopping center, and so forth. Do you realize what this does to our *neshamah*? Someone once told me, “You know why I stopped smoking? I was there at a lung operation one time, and I saw how the lung had turned completely black from cigarette smoke. I never imagined that smoking does such immense damage!”

As we mentioned before, the *mitzvos* we do have a deep effect on us that reaches all the way down to our very *neshamos*. And the same is true with negative things we encounter. They have a deep effect.

Just think what our *neshamah* looks like after everything we have taken in. You know what color it is? You know how many layers of filth it has?

We are covered by filth on top of filth, and then we open a *Gemara* and don't understand why it doesn't penetrate us, why it doesn't get in. Why don't we understand? *Hashem* says שנתת בי טהורה – He put a pure and clean soul into us. But do you know how many layers have accumulated on it?

If a person is able to clean himself up, he should do so.

Cleaning Instructions for a Neshamah

How do you clean up a *neshamah*? There are people who fast, do *teshuvah*, weep to *Hashem*. This is a wonderful thing. But what I suggest for people like us is a little different. We, too, have a way that we can do it.

וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֱהָבָה – Love will cover up all sins.²

This is a very important idea. Love of *Hashem* has the power to cover up all sins. To become cleansed by means of *teshuvah* and *maasim tovim* is the method of *yiras Shamayim*. It is a kind of purifying fire. But there is another type of fire: love. Love of *Hashem*, which is called שְׁלֵהֶבֶת יְיָ, “the flame of *Hashem*.” This fire of love has a special power. If a person loves *Hashem*, the love cleans up his *neshamah*.

What is love? *Matan Torah* was an expression of love. Love has two parts. וְיִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ – “May He kiss me with the kisses of His mouth.”³ This kiss was the Giving of the Torah. The *Vilna Gaon* asks why is the word “kisses” in the plural?

When husband and wife have a loving relationship, it stands on two foundations. The first is that the wife is faithful to her husband and doesn't look to other men. The second is that the wife loves her husband.

“The kisses of His mouth” expresses these two foundations. It expresses the two fundamental commandments of לֹא יִהְיֶה לְךָ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי – “You shall not have other gods beside Me.” And it expresses אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ – “I am *Hashem* your G-d.” The first means we are faithful to *Hashem* and don't look to other gods. The second means that *Hashem* is ours. We love him. “I am *Hashem* your G-d.”

This is what a loving relationship is based on. And a love relationship requires privacy.

What we need to do, at least, is to love *Hashem*.

² *Mishlei* 10:12.

³ *Shir Hashirim* 1:2.

To make *Hashem* the focus. To get the other stuff out of our lives.

Today on the El Al planes they have a new thing. Everyone has his own private screen on which he can watch whatever movie he wants. I fly a lot. Once, recently, I was very tired, but I didn't sleep all night on that flight. I noticed that there is an animated movie of "Bugs Bunny" and I said to myself that three minutes of Bugs Bunny won't make me into a *goy*.

I want to tell you that it killed me. It grabbed my heart. For days afterward when I was *davening* the *Shemoneh Esreh*, all I saw was Bugs Bunny. It was worth it to make this mistake in order to learn a lesson, to learn what an idiot I was for watching that movie.

What sin did I commit? I didn't see any forbidden sights. Indeed, as far as matters of *yiras Shamayim* are concerned, it really wasn't so terrible.

But what about love? If a person needs to eat, he is allowed to enjoy the food. We need to eat in order to be healthy. But connecting to *avodah zarah* is not consistent with love of *Hashem*. Let's say a *chasan* and *kallah* are sitting in the *cheder yichud* and a non-Jewish woman walks in and says, "It's okay, I'm not trying to disturb you."

But it's a *cheder yichud*. It's supposed to be private. If someone else comes in, that's not privacy.

If we want to have a loving relationship with *Hashem* we need to get all the other stuff out. This is the meaning of the kiss of "You shall not have other gods beside Me." If we want to focus our lives on *Hashem*, we can still have a family, we can still have a business. But if we start looking to the side, if we look in other directions, it's not love.

Believe It

Believe what *Hashem* said: "Love will cover up all sins." Getting all the "*avodah zarah*" – all the other stuff – out of our lives is the first step in love. If we take the first step, the love will start to burn. *Hashem*

will do His part and clean up our *neshamah*, and the layers of filth on our soul will fall away.

The second "kiss" is *אנכי ה' אלקיך*, "I am *Hashem* your G-d." This is the actual closeness to *Hashem*. In my opinion, fulfilling "I am *Hashem* your G-d" means reciting a hundred blessings a day. What is this *mitzvah* of *me'ah berachos*? It means talking to *Hashem*. Not just in the three fixed prayers, but all through the day.

However, if a person just rattles off *berachos* without paying attention to what he is saying, that's not much of a relationship. That's not really thanking *Hashem* for all the beautiful things we have. *Baruch Hashem* we have eyes, we have a mind, we have children. We have so much from *Hashem*.

This *Shabbos* when I recited *berachos* here, there was so much food on the table, so many colors, so much grace, so much *chesed*. We have so many fruits and vegetables, plentiful food, drinks. I began to say *הזן את העולם כולו בחן, בחסד* – saying thanks to *Hashem* expresses love. Saying the words *אשר יצר את האדם ברחמים* – what a wonder it is that we are healthy and our bodies function properly. *Hashem* gives us health, He gives us children, you come home and your child jumps on you. Be happy, say thanks to *Hashem*. *ברוך אתה ה' פוקח עורים, מלביש ערומים, מתיר אסורים* – you can move your arms and legs!

In my opinion, we don't have a choice in our generation, because our *neshamah* is covered with layers of soot even without doing a single *aveirah*. Every *mitzvah* we do has an effect on us. Why do we eat *matzah*? To be a *tzaddik gamur*? No, but it packs *kedushah* into our heart. And so it is with every *mitzvah*.

We might not find ourselves immediately aflame with love for *Hashem*, but we can at least try. *Hashem* will surely do His part, if we do ours, and will clean up our *neshamah* so we can feel love for Him.

And there is no better feeling in the world. ●

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב, ב)

פירש"י נתקשה משה על מולד הלבנה, באיזו שער תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש. ע"כ.

גדר חיוב מצות קידוש לבנה

והנה בזמן הזה איננו מקיימים מצות קידוש החדש, אבל זוכים אנו לקיים מצות ברכת הלבנה, ויש קשר ושייכות בין ב' אלו המצוות, דהטעם שמכנים את ברכת הלבנה בשם 'קידוש לבנה', כתב בשו"ת מהרש"ג (ח"ג סי' ה) דקורין כן להיות זכר למה שבזמן ביהמ"ק קיים היו ביי"ד מקדשים את החדש ע"י קבלת עדות בראיית הלבנה בחידושה. ויש להוסיף עוד בקשר המהותי של קידוש לבנה עם קידוש החודש ע"פ מש"כ הדרכי משה (סי' תכ"ו) שקידוש לבנה הוא סוד קידוש החדש, והמשכיל יבין. נעסוק בשיעור זה בבירור חיוב מצוה יקרה זו.

נפתח בבירור הלכה מצויה במצות קידוש לבנה. לפעמים בחודש חורפי ומעונן נדחית קידוש הלבנה משבוע לשבוע, עד שאדם מוצא עצמו בלילה האחרון לקיום המצוה, אך מצוי הדבר שגם אז השמים מעוננים, והשאלה העולה מאיליה האם יש חיוב להישאר ער במשך הלילה להמתין להתגלות הלבנה כדי לקדש עליה, או שמא אין נדרש להישאר ער בשביל כך.

במושכל ראשון היה נראה לשייך שאלה זו לדין הידוע 'ספק דרבנן להקל', דמכיון שקידוש לבנה מצוותה מדרבנן, והוי ספק במציאות אם במשך הלילה תתגלה שיהא שייך לקיים המצוה, א"כ לכאורה יש לנו לומר ספק דרבנן לקולא ואין צריך להישאר ער במשך הלילה. אך זה אינו נכון, דלענין טירחא עבור ספק מצוה דרבנן אינו נכלל בכלל זה להקל בו, וכפי שמצינו לענין תקיעת שופר ביום השני של ר"ה שחיובה מדרבנן, וכתב הפמ"ג (סי' תקצה משב"ז סק"א), שיש לטרוח לילך למקום שספק אם ימצא שם מי שיתקע, דמחוייב לעשות מה שעליו.

וראיתי בספר אחד שכתב ג"כ מסקנא זו שצריך להישאר ער בשביל ספק קיום מצוה דרבנן, אלא שדן לומר שאין חיוב להישאר ער במשך כל הלילה אלא די בשיעור זמן ל"ו מינוט, וכפי שמצינו כן לענין קיום תפלה בצבור שמשך זמן החיוב לילך לצורך קיומה מיל שהוא ח"י מינוט, וכשנצרך גם את שיעור הליכת מיל בחזרתו ממקום התפלה נמצא יחד ל"ו מינוט, הרי שזה השיעור שחייבו חכמים לטרוח בכדי לקיים מצוה דרבנן, א"כ אף בעניינינו די להמתין לקידוש לבנה שיעור זמן זה.

אולם יש להוכיח שלא כדבריו מדברי הדרכי תשובה (סי' קנז ס"ק יח) שהביא מח' אחרונים לענין אם יש חיוב פיזור כל ממונו בכדי שלא לעבור על איסור דרבנן כפי שמחוייב שלא לעבור על איסור תורה, עיי"ש. ולכאורה הוא הדין יהא אותו נידון לענין בזבז ממונו לצורך קיום מצוות עשה דרבנן, דלמ"ע דאורייתא קיי"ל שצריך לבזבז חומש, ויהא הנידון אם גם במ"ע דרבנן יהא הדין כן. ומ"מ פשוט שאף להמקילין הסבורים שאין לחייב חומש לצורך קיום מצוה דרבנן, מיהו בודאי סכום גדול חייב ליתן עבור קיומם, ומעתה יש לומר שמאחר ואצל כל אדם להיות ער במשך הלילה הוא קל יותר מאשר ליתן סכום כסף גדול, א"כ בכלל החיוב הגדול ליתן כסף רב עבור קיום המצוה נכלל החיוב הקטן ממנו להישאר ער לצורך קיומה. ומה שהוכיח ממצות תפלה בצבור שלא חייבו חכמים לטרוח יותר ממשך זמן של ל"ו מינוט, יש להביא בזה מש"כ האגרות משה (או"ח ח"ב סי' כז), שמצות תפלה בצבור הקילו בו חכמים להחשיב יותר ממיל לאונס ופטורוהו מקיום המצוה, בשונה ממצוות אחרות דרבנן שלא הקילו בשיעור זה, והוסיף לבאר הדבר דאפשר הטעם הוא שמכיון שאת עצם עיקר מצות תפלה מקיים, והנידון הוא רק על אופן קיום התפלה בצבור, בזה ראו לנכון להקל, משא"כ שאר מצוות דרבנן שהנידון הוא לעקור את עיקר המצוה, לא הקילו בטירחא קטנה כזו ואף לא בטירחא גדולה להחשיבם כאונס.

וכן מפורש ביוסף אומץ (נד' תפג, סי' תסז) וז"ל, מה מאוד צריך זהירות וזירוז גדול להשגיח במצות קידוש הלבנה מידי חודש בחודשו כי רבה היא. ולא מילתא זוטרתא היא מה שאמרו חכמינו ז"ל אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דיים, דמשמע ששקולה היא ככל המצוות. והרי דרך העולם לקבל פני כל מושל בשר ודם אף על פי שאינו נגיד ומצוה לו, קל וחומר בן בנו של קל וחומר פניו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שאינו נראה ואף על פי כן רצונו להיראות, ואם כן מי גבר יהיה שלא יבקש לראות פניו. לכן כל אדם יזרז עצמו על היותר אפשר, שלא תהיה המצוה הגדולה הזאת עוברת ממנו, כי הוא מעוות שלא יוכל לתקון עוד בחודש ההוא וכו'. ואם יראה אדם שממשמש סוף הזמן לבוא דהיינו בלילה אחד סמוך לסוף הזמן, או אפילו יותר מזה אם הוא שעת גשמים, אל יעצרו הגשם והשלג או חושך אישון ואפילה מלקום ממיטתו אפילו בחצות לילה ואחריה, מלחפש בחפש מחופש ברחובות קריה ובחצריהם ובדירתם, אולי יוכל לקדשה קודם שיעבור המועד. עכ"ל.

^א לענין דמיון נידון האחרונים במצות ל"ת דרבנן למ"ע דרבנן, ראה בשו"ת דברי יציב (ח"ה סי' ב אות ב) שהסתפק אם לדמותם.

ברם, יש לתלות נידון זה במחלקות הפוסקים לענין גדר חיוב מצוה זו, דמלשון הרמב"ם (ברכות פ"י הל' טז) הטור והשו"ע (סי' תכו סעי' א) 'הרואה לבנה בחידושה', משמע שרק הרואה את הלבנה חייב לברך עליה, אך אין צריך להמציא את עצמו לראותה כדי לברך עליה, וכדין כל ברכות השבח, ברכת ראית ים הגדול וראית הקשת וכיוצא, שאין חיוב לילך לראותם אלא אם הזדמן לראותם מברך עליהם את הברכה המיועדת להם. וכן נקט בשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' מג) לענין חולה שמחמת חליו אינו יכול לקום ממטתו להביט דרך חלון לראות הלבנה, ושאלוהו אם יכול לברך על זריחת אור הלבנה בקרקע החדר ששוכב שם, והשיב שבכדי לברך צריך לראות גוף הלבנה ולא די בראיית אור זריחתה, ולענין עצם גדר חיוב מצוותה כתב, דמכיון שאין רואה הלבנה אינו מחוייב לקדש עליה וכלשון הגמ' הרואה לבנה וכו', ואע"פ שמקיים מצוה גדולה בקידושה, מ"מ חיובא ליכא. וכ"כ בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' מח), לענין סדר קדימה בביהכ"נ, שברכת הבדלה קודמת לקידוש לבנה כיון שחיוב הבדלה קיים עתה בעודם בביהכ"נ, לעומת קידוש לבנה שאין חיוב לברך עליה עד שיצאו לחוץ ויראוהו, וא"כ יש להקדים את המצוה שחייב בה עתה.

אמנם בשו"ת נוב"י (קמא או"ח סי' מא) דן לענין צבור שנאספו לביל פורים בביהכ"נ לשמוע קריאת המגילה, ונתפזרו העבים וזרחת הלבנה, שמוטל עליהם לצאת לחוץ לקדש הלבנה, דקידוש לבנה קודמת לקריאת מגילה כיון שהיא תדירה. הרי מדבריו שאף שהיו בפנים בביהכ"נ ולא ראו הלבנה יש עליהם מצוה לצאת לחוץ לקדשה. ובשו"ת דברי יציב (או"ח סי' קעח אות ו) כתב דאיכא חיוב בכל חודש לראות הלבנה ולקדשה, והביא מזקנו הדברי חיים זצ"ל שבילילה האחרון שראוי לקדש בו הלבנה, והלבנה מכוסה בעבים, צריך להיות ניעור כל הלילה מפני שאפשר שיתבהרו השמים ויוכל לקיים המצוה, ואל"ה מקרי עברין. וכן משמע מלשון הקיצור שו"ע (סי' צז סעי' ז) שכתב 'חייבין לקדש את הלבנה בכל חודש'. וכן מוכח מדברי שו"ת מהרש"ל (סי' עז), המובא במג"א (בהקדמה לסי' תכו) ומשנ"ב (שם סק"א), דסומא חייב בקידוש לבנה. והרי סומא ודאי אין חיובו ע"י ראייה, מ"מ חייב באמירת קידוש לבנה, ועל כרחך דס"ל דחיוב המצוה אינה תלוי בראייה.

להלכה, מכיון שיש ראיות בפוסקים לכאן ולכאן, בודאי ראוי להחמיר להמציא עצמו לראות הלבנה ולברך עליה, אבל לענין השאלה שפתחנו בה אם יש חיוב להישאר ער במשך הלילה על הצד שתתגלה הלבנה ויוכל לברך עליה, בזה יש לומר דמכיון דהוי ספיקא דדינא בדברנן אם ברכת הלבנה הוי מצוה חיובית או אם מצוותה היא רק כשמוזדמן לראותה, ובפרט בכה"ג שאף אם ישאר ער לא בטוח שיתפזרו העננים ותתגלה הלבנה, אין לחייב בזה להישאר ער, ומה שכתבו היוסף אומץ והדברי חיים הנ"ל להצריך להישאר ער בלילה זהו משום שהם נקטו לדינא שקידוש לבנה הוי מצוה חיובית וא"כ חייב לטרוח עבודה.

אביא כאן עובדא בענין מסירות נפשו של הח"ח לקיום מצוה נשגבה זו לקדש הלבנה, סיפר זקן החכמים בגרוזיה ר' משה דבראשוואלי תלמיד מרן החפץ חיים (קובץ נתיב עמ' 25): למדתי בשיבת ראדין אצל החפץ חיים שהיה חוץ מראש ישיבה גם אבא לכולנו, הרב חפץ חיים דאג לכל צרכי התלמידים והיה מקפיד עלינו שלא ללמוד בלילות, כשהיינו מאריכים בלימוד, היה מכבה את האור בישיבה, הוא היה אומר מי שמתמיד עתה בלילה סופו לבטל את התורה. פעם התפתת לשבת "משמר" בליל חמישי, חזרתי לחדרי בשעה מאוחרת. בחוץ היה קור ושלג חזק, ומרחוק ראיתי אדם הולך ושב, פחדתי, וכמעט שהחלטתי לחזור לישיבה, אבל התחזקתי והלכתי, כשהתקרבותי ראיתי להפתעתי את הרב החפץ חיים, הוא גער בי בחזקה: באמצע הלילה!! ובקור שכזה!! לך מיד לחדרך לישון! רצתי מיד לחדרי שהיה בבית אחותו של החפץ חיים שהיתה מכלכלת אותי בכל, בבוקר סיפרתי לה את המעשה, והיא אמרה לי מה אתה מתפלל, זה שלושה לילות שהוא מסתובב בחוץ בקור ובשלג ומחכה שהלבנה תתגלה כדי שיוכל לברך את ברכת הלבנה. סיים ר' משה את דבריו באומרו, צדיק שכזה! עלינו ציוה לשמור על בריאותינו, והוא על עצמו לא שמר.

כמובן, אין להוכיח ממעשה זה שהח"ח נקט שמצד הדין יש חיוב להישאר ער בלילה כדי לקדש הלבנה, דיש לומר שהח"ח החמיר על עצמו לגודל הענין הנעלה במצוה זו, וכפי שמבואר בגמ' (סנהדרין מב.) דהוי כקבלת פני שכינה, וגם כתב בספר יסוד ושורש עבודה (שער הצאן פ"א) דתקנוהו אנשי כנה"ג עפ"י סודות גדולים ונוראים מאוד. וראה עוד במנחת אשר עה"ת (פר' בא סי' ט"ו סוף אות א).

עוד יש לציין עובדא נוספת מהח"ח בענין קידוש לבנה, מובאת במערכי לב (שוואב, ח"א עמ' רסז), ששמע ממורו הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל, שסיפר שהיה נוכח אצל החפץ חיים בעת שהלך לקדש הלבנה, והגר"מ לנדינדסקי היה אז בביתו, הג"ר אלחנן נכנס כדי לקרוא לקידוש לבנה, ומצאו יושן, הוא יצא ושאל את הח"ח אם להעירו, הח"ח הביט עליו כמו שמביטים על אדם ששואל שאלה זרה ומשונה: האידן יתכן להעיר אדם משינתו? הרי לנו משני עובדות אלו, שעל אף שהיה ענין קידוש לבנה כ"כ חשוב אצל הח"ח עד שאע"פ שהיה מתמיד עצום בתורה מסר את נפשו בעבודה להיות ער כמה לילות בחורף בשלג, אבל מאידך להעיר אדם משינתו למצוה זו כשאין חיוב להעירו, הוא חמור יותר.

למעשה, א. יש לטרוח טירחא גדולה כדי לקיים מצוה דרבנן או אפי' ספק קיום מצוה דרבנן (זולת תפלה בצבור דקיל יותר). **ב.** מח' אחרונים אם שיעור בזבזו ממון למצות עשה ול"ת דרבנן שווה למי"ע ול"ת דאורייתא. **ג.** הרואה את הלבנה צריך לברך עליה ברכתה, ואף אם לא הזדמן לו לראותה יש להחמיר להמציא עצמו לראות הלבנה ולקדש עליה. **ד.** בלילה האחרון לקיום מצוות קידוש לבנה, אם מעונן אין חיוב להישאר ער במשך הלילה עד שתתגלה בכדי לברך עליה.

לבנה היא אף כשאין רואים אותה שיש מצוה להמציא עצמו לראותה ולברך עליה, וכן אף אם מצוותה היא חיובית כקריאת המגילה, מ"מ מכיון שמצות קריאת מגילה מוכנת לפנייה בביהכ"נ, לעומת קידוש לבנה שצריכים לצאת חוץ לביהכ"נ כדי לראותה ולברך עליה, א"כ יש להקדים לקרוא את המגילה על אף שהיא אינה תדירה כקידוש לבנה, מפני שאין מעבירין על המצוות.

^ה ראה בספר לבנה בחידושה (פ"א סעי' ו – ז ובהערות שם).

^י אך עדיין יש לדון במקרה שאדם הסתכל בלבנה אך הוא רוצה להמתין עם קידושה עד למוצ"ש, אם שפיר כבר נתחייב במצוותה, ומעתה לכו"ע יהא חייב להיות ער כל הלילה בעבודה.

^ב מטבע לשון זה 'הרואה לבנה בחידושה', הובא בהרבה ראשונים כהערת לשון מהגמ' ראה ר"י (מג: מדפי הרי"ף), ראבי"ה (סי' קמו), רא"ש (פ"ט סי' יד) טור (שם), ונמוק"י (ברכות נט:), וז"ל, 'אמר רב יהודה הרואה לבנה בחידושה וכו'', אך אין מופיע כן בנוסחת הגמ' שלפנינו. שוב מצאתי בנוסח גמ' ברכות כ"י ישן הבאה ממצרים המכונה בית נתן, שם נוסף בגמרא (נט:): כפי שהעתיקהו הראשונים הנז', וכנראה שנוסח גמרא זו היתה לפנייהם.

^י כן כתבו גם בספר דברי יהושע (ח"ב סי' יג אות א), ובקובץ הנאמן (שנה ח' גליון א' עמ' 31) כתב בשם הגר"י מלצר זצ"ל שדינו בברכת הנהנין וכשם שבהם אין בעצם חיוב לברך א"כ בא ליהנות, הכי אין חייב לברך אלא אם כן רואה הלבנה.

^י אולם ראה שו"ת שנות חיים (קלוגר, סי' קלא), שהוסיף לחלוק על הנוב"י מצד דאין מעבירין על המצוות, כלומר, גם אם ננקוט כשיטת הנוב"י דמצות קידוש

גיליון מס' 588 פרשת ויחי
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר
יעקב ישעיהו ויסבג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח
יעקב אגל זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – תענית עשרה בטבת בערב שבת

באיסור להתענות בע"ש

נשאל רבינו זצ"ל, במדרש תנחומא פ' בראשית (סימן ג') אי' ואם חל ארבעה עשר באדר בשבת אסור להתענות בע"ש תענית אסתר, מפני טורח שבת, שעיקר תענית סליחות ורחמים הוא, ואתי לאימנועי מכבוד שבת, וכבוד שבת עדיף מאלף תעניות, מה השיעור של אלף תעניות שנקט המדרש, ועוד מה שייד אסור מחמת כבוד שבת הרי תענית הוא חסרון בעונג ולא בכבוד, והשיב רבינו זצ"ל, אלף הוא לשון גוזמא, (עי' ערכין ו"א א' מתניתא גוזמא), ואיסור התענית מפני שממעט בכבוד, (דהרי התם מדובר על תענית בע"ש ואז לא שייד ענין עונג, אלא שממעט בהכנות לשבת ואינו כבוד שבת), וכמש"כ בבאור הגר"א על השו"ע (סימן תקכ"ט) דעונג הוא בשבת עצמו וכבוד הוא בערב שבת, (דעת נוטה פ' בראשית אות קע"א).

רחיצה בחמין בתענית בע"ש

שאלו מרבינו זצ"ל, עשרה בטבת שחל בערב שבת קודש שכ' המשנ"ב (סי' תק"נ סק"ו) דשרי לרחוץ אף בחמין, האם מותר להתרחץ בחמין מהבוקר או רק אחר חצות, והשיב רבינו, אחר חצות, (מה טובו אהל"ך יעקב כ"ג עמוד י"ז מועדי הגר"ח ח"ב עמוד קע"ט).

סעימת המאכלים בתענית בע"ש

נשאל רבינו זצ"ל, אשה המכילה מאכלים לשבת ביום ו' שחל בו עשרה בטבת האם יכולה לטעום מהתבשיל גם בלא לפלוט, והשיב רבינו, אין ראוי (שם עמוד קפ"א).

מנהג טועמיה חיים זכו בע"ש בתענית

נשאל רבינו זצ"ל, עשרה בטבת שחל בערב שבת, האם יש לקיים את ההלכה שהביא המשנ"ב (סי' ר"ג סק"ב) שטועמיה חיים זכו, לטעום מהתבשילים בערב שבת, האם יכול לקיים על ידי שיטעום ויפלוט מיד, והשיב רבינו זצ"ל, אינו חיוב וחלילה לטעום, (אשיחה עמוד שמ"ט, ו"א שמוחר לטעום מעט מעט אם יש בו מלח ותבלין ולפלוט עי' במשנ"ב ס' תקס"ז סק"ו בשם החיי אדם).

פדיוה"ב בתענית בע"ש

נשאל רבינו זצ"ל, ראיתי מביאים בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, שפדיון הבן שזמנו בעשרה בטבת שחל ביום שישי, הנה המצוה הוא לקיימו ביום שישי, ואף שלא יוכל לעשות סעודת פדיון הבן, וסעודה בליל שבת אין נחשבת לסעודת פדיון הבן כיון שממילא סועד סעודת שבת, ולא יהיה סעודת פדיון הבן, לפי"ז יש לעיין וכי בברית מילה שנוערך בשבת ג"כ נאמר לפי דעת מרן הגר"ש זצוק"ל שאין סעודת ברית, כיון שממילא סועד סעודת שבת כטענתו כאן לגבי סעודת פדיון הבן בשבת, והשיב רבינו, אם אין עושהו בזמן הסעודה אין יכול לאכול סעודה אחרת, (עזרת אליעזר ביצה עמוד נ"א).

להוסיף מאכל או ריבוי אנשים לכבוד הפדה"ב

ושאל עוד מרבינו זצ"ל, האם מהני להוסיף מאכל, או ריבוי הנאספים, שבזה גורם שיהא ניכר שיש סעודת ברית וסעודת שבת, והשיב דמהני, וכעין מש"כ המשנ"ב (סי' תי"ט סק"ב) בשם האחרונים לגבי ר"ח שחל בשבת, ושאל, א"כ גם בסעודת פדיון הבן שעושים בליל שבת בגלל התענית של עשרה בטבת שחל ביום שישי, מדוע לא אמר מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שיוסיפו מאכל מיוחד לצורך סעודת פדיון הבן, וגם יועיל ריבוי הנאספים בסעודה, כדי שנאמר שיש כאן סעודת שבת וסעודת פדיון הבן, והשיב רבינו, שם ניכר יותר, (עזרת אליעזר שם, והיינו לפי שהוא זמן המצוה).

להקל בליל שבת לקדש על מזונות

בצום עשרה בטבת שחל ביום שישי דעת רבינו זצ"ל, שהנשים שקשה להן לחכות בליל שבת עד שבעליהן יחזרו מבית הכנסת יכולות בינתיים לקדש ולאכול מזונות כדי שיהא קידוש במקום סעודה, ואע"פ שמחמירים יותר בקידוש של לילה מקידוש של יום, היינו שלא לעשות קידוש על היין בלבד, שיהא כוס נחשב למקום סעודה, אבל בסעודת מזונות אפשר לכתחילה גם בלילה, (מים חיים גליון רכ"ז טבת תשע"ד, והוסיף, שבישיבת סלבודקה בליל שמחת תורה עושים קידוש על מזונות לפני ההקפות ולאחר ההקפות אוכלים את הסעודה, וכן הביא בארחות רבינו ח"ג עמוד קי"ט אות כ"ב ממזן החזו"א זצ"ל להקל בש"ת, ומביא שם שכ' סיפר מרן הקה"ל זצ"ל, בליל שמחת תורה הכינו קידוש אצל מרן החזו"א זצוק"ל ולאחר תפלת ערבית נכנסו המתפללים לחדר מרן קידשו ואכלו מזונות ושמוחו ואח"כ נכנסו להקפות, ובעזרת אליעזר סוכה עמוד ק"ס שאל מרבינו זצ"ל, האם מותר לערוך קידוש על יין ומזונות בליל שמחת תורה לפני תחילת ההקפות כדי שיוכלו הציבור לרקוד ולשתות באמצע הריקודים, והשיב בשעה"ד מקילין).

מנהג החזו"א בק"ש בליל שבת ובמוצאי התענית

כתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות (סי' י"ח אות ד'), דבכל ליל שבת נהג מרן החזו"א זצ"ל להתפלל רק שמו"ע עם הציבור, ואחר התפילה קרא ק"ש עם ברכתה, כי היה מאריך בק"ש (כשמונה רגעים) ולא רצה שימתינו עליו ויתאחרו מלאכול סעודת שבת, וכ"כ שם (סי' כ"ח ס"ו) דבמוצאי תענית היה מתפלל עם הציבור רק שמו"ע שלא יתעכבו להמתין עליו בק"ש, וגם בשמו"ע ציוה שלא ימתינו עליו עד שיגמור, (והביאו שהתפללו מעריב יותר מוקדם וציוה לקרא עו"פ ק"ש בזמנה, וכ"כ בארחות רבינו ח"ב עמוד ר' על מרן הקה"ל שבצום עשרה בטבת בע"ש אמר להתפלל חצי שעה אחרי השקיעה ולהכריז לקרא ק"ש שנית בזמנה, וכן אמר רבינו זצ"ל כשהתפללו בביתו במוצאי התענית שכיון שאנשים חלשים מהתענית יתפללו חצי שעה אחרי השקיעה ויקראו פעם שניה ק"ש).

לע"נ אבי מורי

ר' בנימין אהרון

ב"ר שמואל אפלבוים

נלב"ע י"ב טבת תשס"ה

תנצב"ה

לע"נ אבי מורי

הרב יצחק בן יהודה

הלי ברקוביץ' זצ"ל

תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת פֶּרֶק 128

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

גיס רבינו הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל (א' טבת תשס"ה) | הגה"צ רבי זאב אידלמן זצ"ל (ו' טבת תש"ס).

גיס רבינו הג"ר אברהם אלישיב זצ"ל (כ"ה שבט תשע"ד) | הגאון רבי אפרים בורדיאנסקי זצ"ל (כ"ו שבט תש"נ)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הר"ר אברהם דוד קורלנסקי ז"ל (כ"א כסלו תשל"ז)

ישן בביתם כל היום הקדוש

בשנתו האחרונה של רבי דוד, סבל רבי דוד מבעיות בלב וכליות, ונאסר עליו על ידי הרופא לצום ביום הכיפורים, רבי דוד הצטער מאוד והרופא שראה שהוא כל כך מצטער אמר לו, שאם הוא ינוח כל היום במיטה בלי להתאמץ בתפילה, יהיה מותר לו לצום, אם הוא ירגיש טוב במשך כל יום.

רבי דוד שמח מאוד, אך בליבו הצטער שהוא יפסיד את כל התפילות היום הגדול בבית הכנסת 'לדרמן', אך גם לזה הוא הגה רעיון, הוא שאל את רבינו והרבנית ע"ה אם יוכל להיות אורח שלהם למשך היום הקדוש.

כמובן שהם הסכימו בשמחה.

ואכן רבי דוד שהה בביתם, כשהוא יושב קרוב לחלון הבית, ומאזין לכל התפילות שבקעו היישר מבית הכנסת 'לדרמן' הסמוך, וכך הוא כמובן גם יכול להתענות כל משך היום הקדוש.

במוצאי אותו יום הכיפורים, שמחתו הרקיעה שחקים, על שזכה להשלים את הצום, ולהתפלל עם הציבור, כשהוא נמצא בבית הגדול של רבינו זצוק"ל.

(ספר ולבנימין אמר, ידיד השם, עמוד רס"ד, ומפי חתן רבינו הגר"ש שטינמן שאף הוסיף, שבמוצאי יום כיפור הבחין בו רבי דוד ואמר לו, יישר כוח על התפילה לפני התיבה, שמעתי הכל בהיותי כאן בבית חמך...).

לחתוך קרח ביום טוב

רבי דוד קורלנסקי ז"ל היה ממקימי המנין 'ותיקין' בביתו של ר' יחיאל לדרמן אחרי פטירת החזון איש, ושימש כגבאי אחראי על המנין. רבינו - שמאז ומתמיד התפלל ותיקין, חיבב מאוד את רבי דוד ז"ל, אותו הכיר עוד מנעורו מבית מרן החזון איש, והיה לו עמו כל השנים קשר טוב. מעניין לציין, כי רבינו שמע פעם מרבי דוד הוראה מעניינת שקיבל מהחזון איש בהלכות יום טוב, והחליט לקבוע אותה לדורות בספרו 'קונטרס הזכרונות' (סימן כ"ה ז').

רבי דוד, עשה מלאכתו עראי והחזיק לפרנסתו מפעל קטן לייצור קרח, ממנו סיפק קרח לכל הערים הסמוכות. וכך כותב רבינו בספרו: התיי (החזון איש) לחתוך הקרח לחתיכות ביום טוב, ובלבד שלא יתכוין למדה. רבי דוד קורלנסקי ז"ל ועין משנה ברורה סימן ש"כ ס"ק ל"ו, ועין משנה ברורה סימן ש"כ ס"ק י"ב עכ"ל.

חמין במוצאי שבת

במשך תקופה מסוימת היה רבי דוד ממחר אחרי תפילת ערבית של מוצאי שבת, בבית הכנסת 'לדרמן', לסדר את עניניו וכדי לקצר את הזמן הוא עלה לבית הסמוך - בית רבינו, כדי לשמוע הבדלה.

שם התוודע למנהג יחודי שהיה נוהג בו רבינו כל חייו: מיד לאחר הבדלה, היה נוטל ידי לסעודה רביעית 'מלוא מלכה', ובמהלכה הוא שותה כוס תה"א חמה, על פי דברי הגמרא במסכת שבת דף ק"ט שחמין במוצאי שבת הוא מלוגמא (רפואה). הרבנית ע"ה היתה מכבדת את האורח הנכבד בכוס תה"א טרם הוא ממשיך בדרכו...



רבי אברהם דוד קורלנסקי זצ"ל

רב בית הכנסת

וסיפר נכדו הגדול רבי אליקים געציל שליט"א, שרבי דוד היה מבטל עצמו כלפי רבינו, למרות שהיה מבוגר ממנו בגיל. בכל שאלה הלכתית שהתעוררה לו היה נכנס אל מרן הסטיפלער או אל רבינו כתלמיד לפני רבו ומבקש מענה.

ובפעם אחרת, התבטא רבי דוד כי 'לדעתו הרב של בית הכנסת לדרמן הוא רבי חיים קניבסקי' - כך שמע ממנו הגר"ש שטינמן, שהוסיף כי בשעה שנאמרו הדברים, התפללו אז בבית הכנסת מרן הסטיפלער, והרבה תלמידי חכמים גדולים ומפורסמים מתלמידי החזון איש, ורבינו היה הכי צעיר מכולם, ודבריו של רבי דוד היו נראים אז משונים, אך לימים כוונתו הובנה.

גילה את הקול של רבי שרגא

סיפרו וותיקי המתפללים בבית הכנסת 'לדרמן', שרבי דוד ז"ל היה 'חוש' מיוחד של גבאים להכיר מהות של אנשים, וידע לתת כל אחד תפקיד או כיבוד שמתאים לו. תקופה קצרה אחרי נישואיו של חתנו הגדול של רבינו, הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א הוא החל לקבוע את מקומו בבית הכנסת 'לדרמן'. פעם אחת ישב על ידי רבי דוד ז"ל (שהכירו כבר לפני כן) ורבי דוד שמע את קולו בתפילה, ובחדש אייר הקרוב ניגש אליו וביקש ממנו לעבור לפני התיבה לתפילת מוסף של שבת, לכבוד הייא"צ של דודו הגאון רבי שאול ברזם זצ"ל - גיס רבינו, כי בנו יחידו היה אז מתחת גיל בר מצוה.

נוסח וניגון התפילה של רבי שרגא מצא חן בעיני רבי דוד והוא הוסיף להגיש אותו עוד כמה פעמים, ולקראת חודש אלול צוה עליו: - השנה אתה תעבור לפני התיבה במנחה של יום כיפור, כי הש"ץ שהיה קבוע נפטר בדיוק.

רבי שרגא סירב בכל תוקף, 'מעולם לא הרמתי קול בפומבי בדרשות או שיעורים, קל וחומר שלא בחזנות' טען. אבל

רבי דוד התעקש ואמר לו הנך מתאים לזה, וצריך לקיים את מה שאמרו (פסיקתא רבה, כ"ה) 'כבד את השם מגורונך'. ואכן מאותה שנה, ולאוי"ט עובר רבי שרגא לפני התיבה.

בנו יחידו רבי בנימין קורלנסקי (בימין) עם להבחל"ח רבי שרגא שטינמן שליט"א



רק אחרי הרבה שנים מבינים את סיבת הידידות

רבי דוד ראה את עולמו בחייו, כאשר בנו יחידו רבי בנימין בינוש קורלנסקי זצ"ל (י"ז אב תרח"צ - ז' סיון תשס"ו) עלה במעלות התורה והיראה, והיה לאחד מטובי התלמידי חכמים בעיר בני ברק, ירא ושלם, חתנו ותלמידו המובהק של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, ולימים אף היה ממרביצי התורה בישיבת 'פונבז' לצעירים.

כעשר שנים אחרי פטירת רבי דוד ז"ל נעשה עמו רבינו מחותן בקשרי שידוכים. בתו של רבי בנימין נישאה לבנו הצעיר של רבינו רבי יצחק שאול שליט"א. כשעלתה הצעת השידוך, סוכם כי הפגישה בין החתן והכלה תהיה ברחוב ורנר בבני ברק, בבית חתנו הגדול של רבינו, רבי שרגא שטינמן, ובאותו הזמן נפגשו גם המחזותנים בחדר השני.

והנה כשרבינו נכנס להיפגש עם מחותנו לעתיד רבי בנימין ב"ר דוד קורלנסקי, מיד אמר בהנאה גדולה, שי'ספר חסידים' מובא שלפעמים יש ידידות גדולה בין אנשים, ולא כל כך מובן מה הסיבה לידידות, ובסוף הצאצאים שלהם משתדכים.

ואחרי כן כשהגיע רבינו למסיבת התנאים חזר על דבריו אלו בשמחה רבה (מפי רבי יוסף שלמה קורלנסקי).

וכמה שנים אחרי כן נעשה רבינו שוב מחותן עמו, כאשר בתו האחרת של רבי בנימין נישאה לרבי אליעזר ב"ר שרגא שטינמן חתן רבינו.

פרקים נרחבים מתולדות חייו של רבי בנימין מובאים בטוב טעם בספר ולבנימין אמר - קונטרס ידיד השם, וראה שם גם בעמוד שמ"ב על ההזדמנות שלמד רבי בנימין ירושלמי סדר זרעים כאשר מסר רבינו שיעור בשנת האבל על אביו מרן הקהילות יעקב זי"ע.



במסיבת ה'תנאים' לרבי שאול קניבסקי. משמאל לימין: רבינו, החתן, רבי בנימין קורלנסקי, רבי מיכל יהודה לפקוביץ

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

694

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • ויחי תשפ"ה

טוב המלבין שיניים לחברו

בפרשת ויחי (מט, יב) "ולבן שיניים מחלב". אמר רבי יוחנן, טוב המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב, שנאמר ולבן שנים מחלב, אל תקרי 'לבן' שיניים אלא 'ליבון' שיניים (כתובות קיא, ב).

באהד השיעורים בישיבה פתח רבינו:

יש דבר שנוגע למעשה וחשוב לדעת את זה, ואולי בפעם אחרת נדבר על זה יותר בהרחבה, שאמרו בגמרא "טוב המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב", מי שמלבין שיניים לחברו – שמשמח אותו בדברים וגורם לו שיתחיל לחייך קצת, זה יותר טוב ממי שמשקהו חלב, שנותן לו לאכול ולשתות כשהוא רעב וצמא, כי מה שנותן לו מצב רוח טוב זה יותר מאוכל.

וכעין זה אמרו לגבי צדקה (ב"ב ט, ב) כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה ברכות. והיינו מי שמפייס את העני בדברים אפילו בלי צדקה, שאין לו מה לתת, ואינו נותן לעני כלום, רק מפייסו בדברים, זה חסד יותר מצדקה! שעל צדקה מתברך בשש ברכות ועל פיוס בדברים אחת עשרה ברכות, וזו צדקה שאי אפשר לעשות עם כסף אלא בדיבור, וזה שייך בכל מקום ומקום, לתת לשני הרגשה טובה.

ידוע שכל היו עושים בקלם, כשהיה בא אדם זר לתלמוד תורה בקלם, מיד היו ניגשים אליו ואומרים לו 'שלום עליכם, וואס מאכט איר', והוא השב שמכירים אותו ורק הוא אינו זוכר, ולא היה נעים לו לשאול מהיכן מכירים אותו, והיה עונה, כן, ברוך השם, כמו שהם מכירים, ואחר כך ראה שעוד אחד ועוד אחד ניגשים אליו, וכולם מתעניינים בשלומם ושואלים וואס מאכט איר, עד שהבין שזה לא מפני שמכירים אותו, אלא רוצים שירגיש טוב, כי הם אנשים כאלה שרוצים לתת הרגשה טובה.

ויתכן שאם יעשו את זה בצורה קיצונית מדי, הוא ירגיש שזה מלאכותי ולא טבעי, וגם לא כולם יכולים לעשות את זה, אבל מי שיכול לעשות כך, זה נותן הרגשה טובה! שאפילו שלא מכירים, אבל מתעניינים בו ושואלים בשלומם, וזה דבר ששמתי לב שחסר קצת בציבור, שברוך השם שקועים בתורה ולכן לא כל כך שמים לב לזה, אבל זה לא תירוץ מספיק, ומה שכל אחד שקוע בלימודו אינו פוטר מהנהגה בסדר פנים יפות.

ונביא בזה ליקוט מדברי רבינו בזמנים שונים:

אהבה אחוה ושלום ורעות – ארבע דרגות

הנה יש ברכה שאנו אומרים בשבע ברכות: אשר ברא ששון ושמחה וכו' אהבה ואחוה ושלום ורעות, היינו שיש 'בריאה' של ששון ושמחה, וכן בריאה של אהבה – טבע האהבה שיש בעולם זה 'בריאה', וכן אחווה, היינו קרבה משפחתית הנותנת הרגשה של אהבה יותר גדולה, ושלום זה עוד דרגה, כי לא פשוט לחיות בשלום בלי מריבות, ויש הרבה סיבות הגורמות למריבות, ויתכן שיהיו אהבה ואחוה אבל אין שלום, כידוע שיש לפעמים חיכוכים גם בתוך המשפחה. ואחרי שלושת הדרגות של אהבה ואחוה ושלום, יש עוד דרגה רביעית של 'רעות'.

וענין הרעות הוא שיש קשר של רעים זה עם זה, שמדברים ומשוחחים ומתעניינים האחד בשלום רעהו, וזו דרגה בפני עצמה, כי יש כאלה שיש ביניהם אהבה ואחוה ושלום בלי מריבות, וכשנפגשים הם אומרים שלום, אבל לא יותר, ואין ביניהם קשר של רעות לשאול מה שלומך וכדומה.

לשבור המחסום בפני המידות הטובות

וזה נוגע לבני ישיבה, כשנפגשים ונמצאים יחד, כגון כשיושבים בחדר האוכל ליד שולחן אחד, לשוחח קצת שיחה של רעות! לשאול את השני מה נשמע ומה שלומך, ויש שמתיישים לדבר ולשאול, אבל הבושה הזו לא נובעת ממידות טובות, אלא היא חיסרון.

וישנם בעלי מידות טובות מאד שמתביישים לדבר ומשהו חוסם אותם, והם סובלים מזה ואינם מרגישים טוב, עד ששוברים את המחסום ואז הם מאושרים, כי הרעות נותנת שמחה למי שהוא רע.

ובאבות פרק ששי אמרו כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ונקרא רע אהוב וכו', והזכיר התנא תחילה רע ואחר כך אהוב, מפני ששייך להיות רע גם בלי אהוב, שנעים לכל אחד לשוחח איתו.

ובגמרא אמרו (ברכות יב, א) שבבית המקדש היה המשמר היוצא נותן ברכה למשמר הנכנס "מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישיכן ביניכם אהבה ואחוה ושלום ורעות", וברכה זה תפילה, שמן השמים, מי ששיכן שמו בבית הזה, 'הוא' ישיכן ביניכם, כי זה לא בדרך הטבע אלא בסייעתא דשמיא, וצריכים תפילה וברכה מיוחדת שיהיה אהבה ואחוה ושלום ורעות, למרות שאינם אחים, שיהיו ביניהם ארבעת המדרגות הללו, שהגבוהה שבהם היא רעות.

ושמעתי שמרן הגאון רבי מיכל יהודה זללה"ה היה נוהג לומר שלום לכל אדם שפגש ברחוב, אפילו שאינו מכירו, ופעם כשאמר 'גוט שבת' לאדם שלא הכירו, נעצר הלה ואמר לו, אתה הראשון שאומר לי גוט שבת! והלה היה אדם שבא מחוץ לארץ מברנוביץ, וכפי הנראה היה לו שם מעמד חשוב אבל פה לא הכירוהו, ורבי מיכל יהודה היה הראשון שאמר לו גוט שבת, וזה היה חסד גדול מאד איתו, על ידי אמירת גוט שבת. וכן שמעתי על רבנית אחת בחוץ לארץ שהייתה הולכת ברחוב ואומרת לכל אחת 'גוט מארגען', בוקר טוב, צפרא טבא. וזהי רעות ואהבת הבריות.

ועלינו ללמוד ממנו את הדברים האלה, שאינם קשים כל כך, וכל אחד יכול להתקדם בהם לפי כוחו!

(מתוך שיחה בימי השבעה למרן הגרמ"ל זללה"ה)

עשרה בטבת – מעורר לתיקון המידות

ידוע שיש כיום הסתה בתקשורת ובעיתונים החילוניים נגד הציבור החרדי, וברוך השם יש ששקועים בתורה ולא יודעים מזה, אשריהם ומה טוב חלקם, אבל ההסתה קיימת, ועושים צרות לחרדים. ועלינו להתבונן מה הסיבה לזה, שהרי הכל מן השמים.

והנה על חורבן בית המקדש מפורש בחז"ל (יומא ט, ב) שהחורבן היה מפני שנאת חינו, ואף על פי שהיו עוסקים בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, ועשו מעשים טובים, זו לא סתירה, ובלב הייתה שנאת חינו, וכבר הובא בגמרא (גיטין נה, ב) העובדא בקמצא ובר קמצא.

ושנאת חינו זו, קיימת ונמשכת עד היום, ועדיין החטא לא מתוקן, כי אם החטא היה מתוקן כבר היה נבנה בית המקדש, כמו שאמרו (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו הוא החרבו, והיינו שהדור אשם בהמשך החורבן, שממשיכים בחטאים שגורמים לחורבן, ומה שהחורבן נמשך ולא נבנה בית המקדש, זה מפני שעדיין לא תוקן החטא והשורש של שנאת חינו, והמידות לא מתוקנות כמו שצריך.

והרי השבוע היה צום עשרה בטבת, וכתוב ברמב"ם (הלכות תעניות ה, א) כי תכלית התעניות הוא כדי שזכור את הצרות שהיו לאבותינו מחמת חטאיהם, שגם אנו ממשיכים באותם החטאים ולכן החורבן נמשך, וכשניזכר בזה נתעורר לתשובה לתקן את החטאים.

והנה ההסתה שיש כיום נגד שומרי התורה והמצוות היא אותה ההסתה כפי שהיה עם קמצא ובר קמצא, ששם הסיתו את המלך וכאן מסיתים את הציבור הכללי, ועלינו לדעת כי כמו ששם סיבת החורבן לא היה בגלל 'ההסתה' אלא מפני 'החטא' של שנאת חינו, כך גם כיום, ההסתה היא רמז וסימן לנו מן השמים שאנו צריכים להשתדל יותר בתיקון המידות.

וזהו הענין שעלינו ללמוד מן ההסתה שאנו רואים כיום, שהיא רמז מן השמים לעורר אותנו, שנתחזק במידות טובות! כל אחד בעצמו, וגם להשפיע על אחרים כפי יכולתו. ובכלל, ידוע שכל דבר שיש בעולם, וכל ידיעה שאדם יודע, זה מן השמים לניסיון או לחינוך בשבילנו. וכל הדברים שאדם רואה או שומע, זה או בתור ניסיון, כלומר שזה גורם לניסיונות שצריך לעמוד בהם, או שזה נותן לו חינוך ומחזק אותו, לפי הבנתו ושימת לבו על הדברים.

(מתוך השיחה השבועית ויחי תשע"ב,

וראה הרהבת הדברים בספר דרכי החיזוק עניני ציבור)

לעסוק ב'רעות' עם אהבת חסד

ובאמת ענין זה של רעות הוא מצות חסד, לחשוב על השני ולהשתדל בטובתו, כמו שכתב בשערי תשובה (ג, יג) "כי חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו אם דל ואם עשיר", וכתב שם כי זה מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם כמו שנאמר (מכה ו, ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד, והיינו חסד מתוך אהבה, לא סתם 'מעשה' חסד בלי לב, אלא עם כל הלב, זה נקרא אהבת חסד, וזהו הרעות.

ובפרט בישיבה יש הרבה צורך ב'רעות', שיש בחורים צעירים שהגיעו מקרוב לישיבה, ואפילו מבוגרים חדשים עד שנקלטים בישיבה חסר להם הרעות, וזהו הרגשה מאד קשה ולא נעימה להרגיש שנמצאים במקום שלא מכירים אותם, והרבה מתאוננים על זה.

ובאמת זה לא קשה כל כך, ואפשר אגב אורחא לשאול מה שלומך, ומה נשמע, שואלים משהו להראות שמתעניינים בו, וכל איזה יחס, אפילו משהו שבמשהו, גם כן נותן הרבה מאד להרגשה הטובה.

דעתו מעורבת – לעשות לאיש ואיש כרצונו

ומצינו בגמרא (כתובות יז, א) לגבי כיצד מרקדין לפני הכלה, שביט הלל אומרים שצריך להגיד שבחים גם יותר מהאמת, כי הלוקח מקח מן השוק יש לשבח ב'ענין אף יותר מהמציאות, כדי שיהנה וירגיש טוב, ואמרו על זה "מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות", ופירש רש"י "לעשות לאיש ואיש כרצונו", והיינו לתת לכל אחד את מה שהוא רוצה, מה שחש לו, את המילה הטובה כדי שירגיש טוב, ומשמע שזה חיוני, כמו שאמרו "לעולם תהא דעתו של אדם", "אמרו חכמים".

וברוך השם הציבור בעלי מידות טובות, אבל צריכים שיהיה יותר רעות, וסיפר לי אחד שהתחיל לעסוק קצת ב'רעות' עם הצעירים, וראה שבאמת זה חסד גדול מאד, שהם נהנים ממנו והוא נהנה מהם, והוא מרגיש טוב והם מרגישים טוב, במילה אחת: זה טוב לכל אחד, ושניהם נהנים מזה.

וזהו הרעות הנצרכת בבית המקדש, וכפי שהוא לעיל מדברי הגמרא שמשמר היוצא היה מברך את המשמר הנכנס "מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישיכן בניכם אהבה ואחווה ושלוה ורעות", וגם מקום קדוש הוא כמו בית המקדש שצריכים בו את הרעות!

(מתוך שיחה בישיבה שבט תשס"ד)

לתת לכל אחד "כפית של כבוד"

הנה ידוע שיש מידה כנגד מידה, ועד כמה שאדם עושה דואג ומתאמץ לעשות בשביל השני, מתוך אהבת חסד כמובן – ולכל אחד יש בטבע אהבת חסד אלא שצריך להוציא לפועל את הטבע הזה, עד כמה שאדם משתדל בזה ועושה חסד מתוך אהבת חסד, זוכה מידה כנגד מידה לסייעתא דשמיא בכל מה שהוא צריך, בכל העניינים.

וכגון אם עושה חסד ממש בצרכי הגוף ודואג לשני שירגיש טוב, ומדבר איתו דברים שיעשו לו מצב רוח טוב ויהיה שמח בחלקו. יש הרבה אנשים שזקוקים למילה טובה, וכפי שאמר פעם מרן החזון איש זללה"ה בנוגע לצעירים שכל אחד צריך תרופה "כפית של כבוד בכל יום", ובזמנו לא לקחו תרופה בכדורים אלא באבקה או בטיפות, והיו לוקחים את זה עם כפית ולפעמים מוסיפים מעט מים להמתיק המרירות, ואמר החזון איש שכל צעיר צריך תרופה נפשית כפית כבוד בכל יום, לקבל קצת כבוד, א לפעלעל (כפית) כבוד, שיראה שמחשיבים אותו, וזהו טבע האדם.

ויש מעשים ידועים, כפי שהיה כאן בישיבה לפני שנים רבות, ומסתמא היה כך גם בעוד מקומות, שבחור אחד היה מיואש מעצמו ולא הרגיש טוב בישיבה, וכבר החליט בלבו לעזוב את הישיבה מיד לאחר שבת, אך בליל שבת כשהולכים לומר גוט שבת לראשי הישיבה, ניגש אליו בחור אחד שהלך לידו וטפח על שכמו ושאל אותו מה שלומך, וכשראה שיש מי שמתעניין בו וחושב עליו כבר הרגיש מאושר, מפני שקיבל את הכפית של כבוד הנצרכת לו, ובגלל זה נשאר ללמוד בישיבה!*

לכן זה דבר חשוב מאד כשנמצאים בחברה, שאי אפשר לדעת מי זקוק לעידוד, ובדרך כלל אדם מסתיר את הקשיים שלו ולא רוצה שירגישו שהוא מסכן, ומתבייש מזה, ולפעמים יש מי שיועד אבל בדרך כלל קשה לדעת,

* ובישיבה אחרת הוסיף רבינו: נמצא שאותו אחד שהתעניין בו ושאל אותו מה שלומך, זיכה אותו בתורה, ובחינוך של ישיבה, להיות בן תורה, וגם כל יוצאי חלציו, שאחר כך הוא נהיה בעל משפחה, והקים משפחה של בני תורה, כל זה בזכות השאלה "מה שלומך"! וכל הזכויות של המתחזק שייכים למחזק, אמנם גם המתחזק זוכה בזכויות אלו, אבל הזכויות שייכות גם למחזק שהשפיע עליו, וכידוע שכל מי שמשפיע על אחרים לעשות מעשים טובים, כל מעשיהם הטובים שייכים לו ונוקפים לזכותו, וגם כשהוא כבר בעולם האמת, אם יש השפעה הנמשכת בעולם הזה מכוחו, הרי הוא זוכה כל הזמן לזכויות נוספות, ומקבל עוד עולם הבא ועוד גן עדן.

ולכן כל אחד צריך בכל קשר שיש לו עם מישהו, או אם אין לו קשר ישתדל שיהיה הקשר, לתת לו הרגשה טובה שמחשיבים ומעריכים אותו, וזהו חסד שנמצא בהישג יד, שלא צריכים לחפשו ברחובות...

המיטיב לאחרים זוכה מידה כנגד מידה

ומי שעושה מעשים טובים כאלה לתת הרגשות טובות לאחרים, זוכה מידה כנגד מידה שגם הוא מרגיש טוב, וכן אמרו (אבות ג, י) כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו.

ויש בזה שני פירושים, רבינו יונה באבות שם פירש כי מה שרוח הבריות נוחה הימנו זה "סיבה" שרוח המקום נוחה הימנו, והיינו כי מה שרוח הבריות נוחה הימנו זה בגלל שהוא נוח לבריות ונותן הרגשות טובות ועוזר ועושה חסד עם כולם, ולא דווקא חסד בנתינת כסף, אלא שנותן יחס טוב לחברים, וכיון שרוח הבריות נוחה הימנו גם רוח המקום נוחה הימנו ומקבל סייעתא דשמיא בכל מה שהוא צריך.

ובחובות הלבבות (יחוד המעשה פ"ה) פירש להיפך, כי מה שרוח הבריות נוחה הימנו זה "סימן" שרוח המקום נוחה הימנו, ואם רואים אדם שרוח הבריות נוחה הימנו והוא אהוב על הבריות וכולם מחשיבים אותו, הרי זה מן השמים, וזהו בהכרח מפני שהוא עושה דברים טובים ויש לו זכויות, ולכן עשו מן השמים שתהא רוח הבריות נוחה הימנו. וגם זה הוא אותו הענין, שאם אדם עושה מעשים טובים ועוזר לכולם, בשמים מרוצים ממנו ונותנים לו מידה כנגד מידה שהבריות מחשיבים ומכבדים אותו.

וענין זה שייך בכל שטחי החיים, אם בעזרה גשמית, או בנתינת כבוד, או בכל עזרה אחרת שהיא, מי שעוזר לאחרים בגשמיות, לא יחסר לו כלום בגשמיות, ומי שעוזר ברוחניות, כגון אם אחד לא מבין את מה שלמד, והוא מסביר לו בסבלנות מתוך מידות טובות ואהבת חסד כדי שיבין, זה נקרא תורת חסד וכמו שאמרו (סוכה מט, ב) "תורה ללמדה זוהי תורה של חסד", ומן השמים נותנים לו הצלחה בתורה יותר מדרך הטבע, מידה כנגד מידה. וזהו ענין (תענית ז, א) מתלמידי יותר מכולם.

(מתוך שיחה בישיבה ויחי תשע"ג)

לתת הרגשה טובה לבני המשפחה

בשיחה שמסר רבינו בכולל 'עטרת שלמה' בבני ברק לקראת ר"ה תשע"ב הרחיב בענין זה גם בנוגע לבעלי משפחה, שצריכים שימות לב לתת הרגשה נעימה ויחס טוב לבני המשפחה:

הנה אנו כולנו בעלי מידות טובות ועוסקים בתורה, ואף על פי כן מצוי לפעמים שאדם לא מרוצה מהרוחניות שלו, ומפני שהוא מתמיד הוא רוצה ללמוד יותר, ורוצה יותר תורה או יותר תפילה, וכיון שאינו מרוצה מעצמו אין לו מצב רוח.

ואמנם הוא כועס רק על עצמו, אבל אין לו מצב רוח וסבר פנים יפות, ובני הבית סובלים מזה, כי בבית הוא משוחרר ומרגיש שהוא בעל הבית ואינו חייב לאף אחד כלום, ומתנהג בחוסר סבלנות, ובמקום לעשות אווירה נעימה ושמחה בבית, הוא משרה אווירה של קדרות, ואפילו שאינו מתכוון לזה, וכוונתו לשם שמים, ואינו שונא אף אחד מבני הבית, אף על פי כן הוא לא נותן בבית את השמחה שהייתה צריכה להיות.

ומעשה שהיה באברך מתמיד גדול, שמרוב שהיה שקוע בלימוד לא היה מדבר דברים בטלים עם אף אחד, לא בבית ולא עם החברותא, וכשהיה מגיע לביתו היה אוכל ונח ומיד חוזר לתלמודו, כי זה היה בעיניו 'ביטול תורה' וחוסר התמדה, ובמשך הזמן ראה שהילדים התחילו להתייחס אליו כמו לאדם זר, והרגיש שהוא כמו אורח בביתו.

עד שהסבירו לו שלא זו דרך התורה, אלא צריך שתהא דעתו מעורבת עם הבריות, לחשוב גם על השני שהוא זקוק ליחס וצריך שישמחו אותו, כי התורה מחייבת את זה ואין זה ביטול תורה, והתחיל לעשות כך ונעשה אדם אחר לגמרי, ועכשיו הוא כבר מדבר עם כל אחד ושואל בשלומם, ונעשה אדם שמח ומאושר, והוא גם לומד בהתמדה, כי זה לא סתירה להתמדה.

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג רבי **חיים אריה דרורי** זצ"ל
בן רבי **שאו**ל זצ"ל נלב"ע י"ד טבת תשנ"ד - תנצב"ה

הרבו בתפילה לרפואת התינוקת
בתו של אחד מתלמידי רבינו
לאה גינדרל בת **אהובה חנה**
לרפואה שלמה בתושח"י

לעילוי נשמת
מרת **שרה צענזאר** ע"ה
בת הגאון רבי **יצחק** זצ"ל
נלב"ע ט"ו טבת תשפ"א - תנצב"ה

פשר דבר | בעניני הפרשה

אכילת שלמים ביום הראשון

מ"ט כ"ז בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל

ובתרגום אונקלוס כאן כתב בעידן רמזשא יהוה מופלגין מותר חולקיהו משאר קודשיא. רבינו שליט"א הקשה דדעת הרמב"ן (ויקרא ז' ט"ז) דאע"פ דשלמים נאכלים לב' ימים ולילה אחד מ"מ יש מצוה מן התורה לאוכלם לכתחילה ביום הקרבתם ורק הנוחר ליום המחרת נאכל אז, יעו"ש. וא"כ תמוה אמאי כתב התרגום שבערב מוחלקים את הקדשים ולא אוכלים אותם כולם ביום הראשון.

ואמור רבינו שליט"א דיש לדון לדברי הרמב"ן הנ"ל אי נימא דמצוה דאכילת קדשים ביום הראשון הוא על כל הקרבן, דמדברי הרמב"ן נראה דרק מוקצת מהשלמים מצוה לאכול ביום הראשון ולא כולם, וז"ל הרמב"ן שם, ולא שיהא רשאי להניח כולו ליום המחרת אבל מצוה שיאכל ממונו בראשון והנוחר ממונו במקרה יאכל במחרת, ע"כ. דקדק בלשונו דרק כולו אינו רשאי להניח אבל מוקצתו שרי, וכמו דאסיק שיאכל ממונו בראשון, ולא אמור שיאכל כולו או שיאכלנו והיינו דאין המצוה אלא לאכול מוקצת מהשלמים ביום ההקברה ולא כל השלמים. ולא התפרש ברמב"ן השיעור אכילה של אותו מוקצת ואפשר דסגי בכזית.

ויש לעיין אי סגי בחלק בעלים או חלק כהנים בלבד או בעי מכל חלק וחלק שיאכל מוקצת ממונו. וצ"ע.

עוד הוסיף רבינו לדון האם אכילת לחמי תודה מוהני לתודה וכן איפכא אם אכילת התודה מועילה ללחמי תודה, אמנם כל זה רק אם אמרינן דהאי דינא איתא גם בנאכלים ליום ולילה.

ועכ"פ אם סגי באכילת מוקצת מתיישבים שפיר דברי התרגום אונקלוס, דאפשר אפילו בכזית וזה מוקיימים ביום והשאר מוחלקים בערב.

אמנם הראה רבינו לדברי האור שמח [מעשה הקרבנות פ"י] יעו"ש היטב (א"ה ועי' מש"כ רבינו שליט"א בגליונות האו"ש הנדפס במהד' ש.ל.), וכבר קדמו הצ"ח בריש מו"ס ברכות, נראה דפירש דברי הרמב"ן דהמצוה לאכול הכל ביום הראשון.

שעות בתורה

ג' י"ט ויאמר אליהם יוסף אל תיראו

במודרש פרשת ויחי פרשה ק' איתא שאמור יוסף לאחיו שלא יחושו שירע להם, איני יכול לשנות סדרו של עולם, ש"ב שבטים כנגד י"ב מזלות וכנגד י"ב שעות ביום. מבואר שחלוקת היום ל"ב שעות תורה היא. והנה התומים סי' ל' סק"ג אות ג' כתב שחלוקת היום לשעות אינה מן התורה ולא תקנת חכמים אלא הסכמות התוכנים. שאין לזה מקור בתורה. לפיכך בחקירות לא יצטרך לדעת שעה כפשוטו אלא איזה חלק ביום. ובאו"ש עדות א' ד' שיבח מאוד את דבריו. {ולכ' במודרש לא משמע כדבריו}.

ויש להביא בזה עוד מדברי הרמב"ן בא (י"ב ב') שביאור תיבת צהרים הוא שני שעות. שב' שעות שבאמצע היום ומצהירות ביותר קרויות צהרים. הרי שלשון הקודש מתייחס לחלוקת השעות.

ובאמת יש בזה נפ"מ להלכה, שיש וסת השעות, ולמ"ד וסתות דאורייתא לכ' גם וסת השעות דאורייתא. וכל השעה אסורה אף אם רגילה לראות בחלק מן השעה. הרי שיש גדר אמיתי לשעה. ועי' חזו"א או"ח סי' ג' במכתב שאין נפ"מ בשם שעה בתורה, אך עי' בי"ד סוף סי' פ"ה, ועוד שם ס"ק מ"ד. וצ"ע בכל דבריו.

בענין ריש גלותא הבא מזרע בית דוד.

[שם י'] לא יסור שבט מיהודה ומחקה מבין רגליו וגו'.

וכתב רש"י בזה, לא יסור שבט מיהודה - מודו ואילך, אלו ראשי גלויות שבבבל שרודים את העם בשבט שממונים על פי המלכות: ומחקה מבין רגליו - תלמידים, אלו נשיאי ארץ ישראל:

ושמעתי ממו"ר הגר"ל שליט"א בפרשה זו. שהנה בברכות נ', איתא אמר רבא כי אכלין רפתא בי ריש גלותא מברכינן שלשה שלשה, וליברכו עשרה שמע ריש גלותא ואיקפד, וניפקו בברכתא דריש גלותא, אידי דאושוו כולי עלמא לא שמעי.

וברשב"א שם הוסיף, שאפילו לא ימנעם ריש גלותא מ"מ גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דרבנן. וצ"ב מה שייך בזה כבוד לעבור על דין זימון בעשרה, ואם ריש גלותא מקפיד הוא עושה שלא כדן.

ואמנם ריש גלותא היה חשוב כמלך במקצת, כדרשת חז"ל [סנהדרין ה' א'] לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו, שבט הם ראשי גלויות שבבל שרודין את העם במקל, ויש להם כח בדין (גם כלפי בני א"י). וכה"ג איתא בהוריות [י"א] אמר רבי לר' חייא מה אני בקרבן נשיא, והיינו שנסתפק שיש לו דין כמלך מפני שהיה מחוקק, אמר לו הרי צרתך בבבל דריש גלותא עדיף מיניה.

ותירה מזו אמור בירושלמי יומא פ"ז ה"א הביאורו הפוסקים [או"ח סי' קלה] שאסור להוליך ס"ת לאדם שיקרא בו, ומ"מ היו מוליכים הס"ת לריש גלותא, לפי שמזרע דוד הוא נהגו בו מנהג מלכים (וציין שדין זה הובא בירושלמי דוקא).

ובסוכה מצינו שהלכו ר' חיסדא ורבה בר ר"ה ברגל, לריש גלותא, והיו פטורין מהסוכה מדין עוסק במצוה, ואם לפטור עוסק במצוה צריך מצוה דאורייתא כמו שדנו הפוסקים, נשמע מינה שיש בו כבוד מלכות מה"ת. ושבו היה בדין שיתכבד ריש גלותא בברכה ולא יחלקו לעשרה.

ובענין הגמ' סוכה, נראה שאע"פ שהיו מן הריש גלותא שהיו חכמים ומהם אמוראים מ"מ אין נראה שאמוראים גדולים אלו הרחיקו נדוד לשמוע שם תורה, וגם כשהיתה שם דרשה היתה ביאתם מצד כבוד ריש גלותא (אבל יתכן שהיה באסיפת החכמים לכך כבוד תורה) וכן כתב רש"י שם המצוה לשמוע הדרשה ולהקביל פני ריש גלותא.

ואף שלעיל שם בדף י': כתב רש"י בהך עובדא שלוחי מצוה אן להקביל פני ראש גולה דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל. משמע שהיה רבם. יש לומר שהמצוה להקביל פני רבו הוא (גם) לגדולי הדור וראשיו.

וריש גלותא היו בן אחר בן לדוד מיהויכין שגלה ושבו בתשובה, ובנו שאלתיאל, והיו רובם צדיקים וחכמים ומיעוטם לא היו הגונים והזכירו בגמ' שהיו עבדיהם רשעים. גם הגאונים היו ממשפחה זו, וכתב ר' שריא באגרתו ואבהתא דילנא דבי נשיאה אינון, מיהו שבקוה כל הני ועיילו ברבנן במתיבתא (לא כי לא היתה תורה בית הנשיא אלא) למבצע ענוה ושפלות ונמיכות.

בהסכם יששכר וזבולון

[שם י"ג-ט"ו] זבולון לחוף ימים ישיב והוא לחוף אגית ויבנתו על צידו: יששכר חמר גרם רבץ בין הממשפתיים: ויבא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויש שקמו לסבל ויהי למסעבד והנה בהסכם יששכר וזבולון נראה בפשוטו שהוא העמדות הכסף ע"י זבולון שבה יששכר יעסוק בתורה, ובלא זה לא היה יכול לעסוק בתורה מתוך הרחבת הדעת.

אולם בקרא הלזה מבואר שיששכר היה לו הרבה נכסים כמש"כ בת"א יששכר עתיר בנכסף וכ"פ רש"י, ומכ"מ שייך לעשות הסכם ישכר וזבולון הלזה, וחזינן שגם במקום שיש ליששכר כסף להתקיים ממונו, אי זבולון מפרנסו ממונו שייך לעשות הסכם זה, אך הדבר צ"ב במה נתנית הכסף ליששכר מזכה אותו בלימודו כל שבלא"ה יש לו ממון להחיות עצמו וללמוד, וצ"ע.

ומו"ר הגר"ל שליט"א נקט בזה, שבלא הכסף שנתן זבולון היה יששכר יוצא לעסוק להרבות ממונו, ומחמת זבולון שמפרנסו נמנע יששכר לעבוד בזה, וזו הזכות דזבולון בעסק תורת יששכר, דמחמתו יששכר עוסק בתורה ואינו עוסק בממונו, וילע"ה בכ"ז.

דאיית יוסף את צאצאיו אחריו.

[ג' כ"ג] ויבא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מנשה בן-מנשה ילדו על-בן יוסף:

הקשה מו"ר הגר"ל שליט"א, במה ראה יוסף רק דור שלישי לו, והרי בגיל מאה ועשר וואים דור רביעי ויותר, ויש שר"ל שדור רביעי לא גידל על ברכיו אך ראה אותם, ולא נח"ל למו"ר בזה.

תרגום התורה ליונית בח' טבת

שאלו כשתרגמו את התורה בימי תלמי ליונית חשך העולם שלשה ימים כמבואר בשו"ע סי' תק"פ שח' טבת הוא מהימים שמתענים על כך, והרי כבר תרגמו כן לפני כמבואר בפרשת כי תבא שכתבו את התורה בשבעים לשון על האבנים. רבינו שליט"א הקדים שהשאלה תלויה בדברי תנאים בסוטה ל"ה ב' אם נתנו סיד על הכתוב ולא יכלו ללמוד מהם, או שכתבו על הסיד כדי שילמדו מהם. ולדברי רבי סעדיה גאון שלא כתבו את התורה ממש אלא דרך כלל כמו שכתבו בקצרה בספרי המצוות ובאזהרות לא קשיא (עי' רמב"ן ובמאירי סוטה ל"ב וברד"ק יהושע ח' לב').

ויש לעי' עוד אם כתבו בגופן שלהם או בגופן שלנו שלא היה מסור להם כל כך. ויתכן עוד לחלק בין התקופות. שבזמן שנכנסו לארץ היו אומות העולם כל אחת חיה לעצמה. ואם ביקש מאן דהו לדעת את התורה אין בזה הפסד. אבל בבית שני עלתה מלכות יון להשפיע על כל העולם בחכמתה והשפיעו גם על בני ישראל כמש"כ הלשם, וכבר כתב בזה הגאון ר' יהונתן אייבשיץ בספר יערות דבש (דרוש ג'). וכשביקשו וקיבלו את התורה בלשונם היה בזה מסירת התורה לרשות אחרת ויש סכנה שישתמשו בידיעה זו להחליף ולקלקל.

קריאת התורה בתענית ציבור

יש לדון במי שלא שמע קריאת התורה בתענית ציבור שחרית, אם יכול לצאת בשמיעת קריאת התורה במנחה ולצאת את שניהם. שלכא' גם בתענית ציבור אפשר להשלים לשמוע קריאת התורה כל היום כמו בכל קריאת התורה (משנ"ב סי' קל"ה א').

אבל יש לדון אם יכול בקריאה אחת לצאת גם חובת שחרית גם חובת מנחה. או שאין אדם יוצא במעשה אחד שני מצוות.

[דוגמא לדבר ראש השנה במקדש שהיו שני מצוות לתקיעת שופר, על הקרבנות ומוצד מצות היום. ויש לעי' אם יכלו לצאת בתקיעה אחת גם מצות הקרבנות וגם מצות היום. או שאי אפשר שתעלה תקיעה אחת לכאן ולכאן. ואינו שייך למוחלוקת השו"ע ורמ"א (סי' ו') אם יוצא בברכה אחת של אשר יצר על שני פעמים, שסברת השו"ע שם היא בברכת הודאה ושבח, שבמקום שתי סיבות להודאה יש לברך שתיים. אבל כאן הוא ספק בהלכות מצוות אם אפשר לקיים שתי מצוות במעשה אחד].

ויש לדון מוצד אחר גבי קריאת התורה בתענית שקריאת שחרית היא חובת היום שלכך מוקיימים אותה גם בערב. אבל קריאת מנחה היא שייכת לתפילה. וא"כ אם יתכוין לקרוא לחובת שחרית היינו לחובת היום לא תתיחס הקריאה למנחה. ויצטרך לצאת את של שחרית - היום לבדה ואולי דוקא מקודם לקיום המנחה.

הפסרת תענית ציבור

ובני הנכר הנלוים אל ה' לשרתו וגו' לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים

אמר רבינו שליט"א דהביאור בפסוק כאן הוא ע"פ המבואר בזבחים מ"ה ב' דקרבן עכו"ם אינו בא לרצון, וא"כ הנלוים על ה' לשרתו היינו שמתגייסים, ולאחר שמתגייסים קרבנותיהם באים לרצון, אבל קודם לכן שהם גוים אין קרבנותיהם באים לרצון. אך כל זה בנוגע לקרבנות, אבל לגבי תפילה כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים ואפילו לגוים, כמבואר בתפילת שלמה המלך במלכים פ"ח, וכמש"כ רש"י בחומש בפרשת תולדות עה"פ ויתן לך.

עמידת הבעלים על הקרבן בקרבן גוי וציבור

במלאכת שלמה מסכת תענית פ"ד מ"ב כתב בשם רש"י שגם בעולת ציבור צריך שיעמוד הבעלים על הקרבן בשעת ההקרבה (אף שאי"צ סמיכה) והביא רא' מהאי קרא דהתיצב על עלתך.

ואמר רבינו שליט"א דהדבר פשוט שבלעם לא קיים דין עמידה, אלא שלמדו משם צורת ההקרבה, שכן הוא עיקר ההקרבה שהבעלים מקריבו, ואף שמצינו שהקריבו קרבן לנכרים בלי שעמדו על גביו, כגון בקרבנות ששלחו מלכי נכרים (א"ה עי' גיטין נ"ו א'), אי"צ קושיא משום שגם בקרבנות ישראל אין עמידת בעלים מעכבת. ועוד, יתכן שהיו שולחים שיהיה קרבן ציבור ולא שיהיה הקרבן שלהם.

אלא שיש לדון בראיה זו, שהנה עובד כוכבים אינו בר הוצאה, כמו שאמרו בזבחים מ"ה ב' שלא שייך בהם ריצוי ציץ. וא"כ גם עמידה על הקרבן לא שייך בהם שאינו קרב עבד. ואמנם לפי מה שחידשו בבירוק שיש עוד ענין בעולת בקרבנות לבד מהמקדש והמתכפר, והוא 'מוביא' הקרבן (והוא קרבן בכתבי הגר"ז בערכין). לכא' שייכא בעולת כזו גם בנכרי, שגם נכרי חשוב מביא הקרבן, ויתכן לדון שהעמידה תלויה במביא, וא"ש מה שהוכיח המלכות שלמה שיש דין בעולת ציבור שיעמוד הבעלים על הקרבן מבלעם.

אך יש לדעת שבאב"ע ועוד פירש בני שלשים, שהוא דור רביעי, ולזה קצת א"ש שבאמת ראה דור רביעי מאפרים, ורק ממונשה לא ראה דור רביעי, ועי' בנפרישים מוש"כ עוד בענין זה, ובעדיפותא אפרים ממונשה בזה, [מלבי"ם ועוד]

דבריו יוסף לאחיו בענין מכירת יוסף, ובדברי האוה"ח בזה.

[פ"נ כ'] ואתם השבתם עלי רעה אלהים השבה לטובה למען עשה פיהם להחיות עם ירב:

וכתב באוה"ח בזה, והרי זה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים, ע"כ.

ושמעת מידי הרי"ש מואר נ"י במה נקט האוה"ח שמתכוין להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין אינו מתחייב כלום, והרי אמרו חז"ל שהמתכוין לאכול בשר חזיר ואכל בשר כשר הרי צריך כפרה, והוא שאיכא חיוב בד"ש, ובמה פטור האוה"ח מד"ש, וצ"ע. וצייד הרב הנ"ל לבאר בזה, שענין מתכוין לאכול בשר חזיר הוא רק באכל ממש הבשר שחשבו לחזיר ע"כ צריך כפרה שעשו מעשה לפי מחשבתו לאיסור, אולם במקום שרצה לאכול דבר איסור ונמנע מידי לאכול לבסוף בזה לא צריך כפרה ופטור בד"ש, ובה נקט באוה"ח שמכירת יוסף למצרים הרי הוא כזורק חץ להורגו ולבסוף לא הגיע החץ דפטור מד"ש ואינו דומה למתכוין לאכול בשר חזיר שאכל הדבר בפועל, אלא דומה למתכוין לאכול ולבסוף נמנע ולא אכל, וה"ה המאכל חבירו כוס מות ונמצא שהוא כוס יין הוא דומה לזורק חץ ולבסוף התברר שאינו חץ כלל אייר בלבד, שאין כאן מעשה איסור בלבד, ואמר זאת קמיה דמו"ר דהגרד"ל שליט"א ולא ס"ל הכי, אלא גם הזורק חץ שלבסוף לא פגע הוה כמתכוין לאכול בשר חזיר, שצריך כפרה וסליחה. ואך צידד הגרד"ל בזה, ע"פ מה שחקר מוכר בדינא דמתכוין לאכול בשר חזיר וכו', אי איירי גם במקום שהאוכל חשב לבשר חזיר ככשר ואין כאן מחשבה לאיסור כלל אלא חשב למעשה היתר, אך לפי הראוי לו היה לחשוש שהוא מעשה איסור, אולם לבסוף הדבר הוא בשר היתר ואי"ז בשר חזיר, אי יש בזה איסור או לא, [והביא ראיה ממועשה דאביי בענין איסור ייחוד]

ואי נימא שאי"ז איסור כיון שלא חשב האדם לעשות איסור כלל, א"כ הכא במועשה האחים שלפי מחשבתם עשו כדן, הגם שלבסוף התברר שלא עשו כדן, מכ"מ כיון שה' חשבה לטובה, ואין כאן עוול, אי"ז בכלל מתכוין לאכול בשר חזיר כלל, אולם מכ"מ צ"ב גוונא דהאוה"ח דפטר בד"ש המתכוין להשקות כוס מות ועלה כוס יין, וצ"ע. והוסיף הגרד"ל בזה בדאמת דברי יוסף בזה אינו אלא לנחם את האחים, בדאמת גם גוף המכירה למצרים הוא עוול גם אי לבסוף נעשה מזה דבר טוב להיות מלך, דמכירה היא עוול וע"כ אין דברי יוסף אלא ניחומים לאחיו.

מענה דבר

כיצד קרא לו בשמו

שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו (מ"ט ל"א)

כתב רבינו שליט"א לספר חסד לאברהם פר' ויחי ששאל: הא דהזכיר יעקב שם אביו אע"פ דהלכה היא שלא יקרא לאביו בשמו לא בחייו ולא לאחר מותו. אולי יתכן, כיון שעשו נשתתף ג"כ בקבורה וכלשון קברו (עי' רמב"ן בראשית מ"ט ל"א - שביאר הטעם שלא אמר יעקב שמה קברתי את יצחק בעבור היות עשו עמו בקבורת אביהם ולא רצה להזכירו), לפי"ז ה' צריך יעקב לומר אבינו, דלשון אבי בלבד כשמזכיר שניהם (קברו) זו זרות, ולומר אבינו ג"כ לא רצה, דביצחק יקרא לו זרע ולא כל יצחק (נדרים ל"א א'), ובכה"ג שפיר דמי להזכיר שם יצחק לבד דזה כבודו, שאין עשו הרשע נכלל בזרעו.

דביקות

שח רבינו שליט"א במוצש"ק ויגש שגדול אחד אמר לחזו"א שאינו מביין איך האבן עזרא חלק על מדרשי חז"ל, ואין אנו מחשיבים את חיבורו, והשיבו החזו"א האבן עזרא היה דבוק בבורא באופן גבוה מאד.

והוסיף רבינו שמצינו שר"ת כותב אליו בכבוד גדול, והרי שר"ת החשיבו, ולא חש לזה שהיה לו דרך מיוחדת נגד מדרשי חז"ל.

ונשאל וכי החזו"א החשיב את ענין הדבקות עד כדי כך, הלא זהו ענין של חסידים, והשיב רבינו שהאלטער מסלבודקא היה אומר שהחסידים דבקים בדבקות, והחזו"א דיבר בדבקות בבורא. אולם שוב הוסיף שבעל התניא היה בדרגא נעלית של דבקות ונקרא בשפת חסידי חב"ד אהבה בתענוגים.

לשוחח עמו ולהשתעשע בדברי תורה ובמילי חריפי בהלכה ובאגדה שכוחו היה רב בהם. ומדי פעם היה משמיע מחידושי והברקותיו באזני באי מעונו. איש רעים היה להתרועע, ידע לספר ולשוחח, ושמוחה לאיש מענה פיו השנון, וידיו רב לו בהרבה ענינים.

איש האשכולות, ברוך הסגולות, ועתיר הכשרונות, למד ולימד, והרבה פעלים לתורה וליהדות משך שנות דור. וחבל על דאבדן ולא משתכחין. תנצב"ה.

*

מספרים בני הגאון רבי ישראל אהרן דרומי זצ"ל: ושמענו מאבא ששימש תקופה מסוימת כ"ר הנהלת התלמוד תורה של רחובות והיה מזכיר תמיד בערגה את שכנם הרב טוביה לנדו זצ"ל, וכשהיה לו קושיות בלימוד ובמסכת זבחים היה הולך לדבר עם רבי טוביה בלימוד. ובבית היינו שרים בשבת קודש את הפיוט קא ריבון כפי שהיה שר רבי טוביה ואמא תמיד הייתה מציינת בהתרגשות שאת הניגון הזה היה שר רבי טוביה.

*

מספרים בערגה רחובתיים ותיקים, דמויות ציוריות שקסמם חלף עבר מן העולם כך למשל דמותו של הגאון רבי טוביה לנדא זצ"ל אביו של הגאון רבי דב לנדא שליט"א. הגאון רבי טוביה היה יושב ספון מאחורי הר גבוה של ספרים בחנות הספרים הקטנה שהייתה להם ולומד מבוקר עד ליל וקולו להבה מתגלגל עד שכונת שעריים הסמוכה זכור לטוב.

*

מספר נכדו: היה אדם מאד חריף, וניסה להשפיע בהמון צמתים שהמזרחי לא ישלטו ברחובות, ויש על זה כמה עובדות. הסבא רבי טוביה ז"ל דאג רבות למצב הרוחני בעיר רחובות, והיה מאבק בבית הכנסת ברחובות על כך שחלק מהמתפללים רצו להעמיד בעל קורא שיקרא בעברית, הסבא ז"ל נאבק בזה מאוד וביקש את עזרת בנו מרן הגר"ל שליט"א, לבסוף הצליחו לשכנע את המתנגדים, ע"י שציטו מדברי הראי"ה קוק שכתב בספריו שהעברית פחותה בחשיבות מלשון הקודש, וע"י כך שכנעו את חשיבות הקריאה בלה"ק. ואכן נשאר הבעל קורא בלשון הקודש כרצונו הטהור של הסבא ז"ל.

*

ושמעתי מרבינו בהרחבה. היה בפולין דמות מיוחדת שקראו לו האדמו"ר רבי אהר'ה קזניצער, ולאחרונה יצא עליו ספר ארי במסתרים, [רבינו לא שמע מספר זה שיצא וממש התרגש לשמוע על כך]. הוא היה צאצא של המגיד מקזניץ בן אחר בן, והלך לדרך אחרת לגמרי מאבותיו שנהגו בגינוני אדמורות וקבלת קהל ופועלי יצועות וכו' והוא קירב את הרחוקים מחיי תורה בדרכים מקוריות, ולשם כך היה מתרועע עם אנשים שנתרחקו מחיי תורה, ומקרב אותם בכל דרך אפשרית. וספג על כך ביקורת מבני משפחתו שלא היה מכובד להם הנהגה כזו. ולמעשה פעל הרבה מאד בקרב הנוער שהתרחק ועוד שנפלו מהממסד של השטיבל. והיה אומר הסבא טוביה שהוא דמות הראויה להערכה והוסף שכל הנהגתו זו נבעה מטוב ליבו, ודאגה כנה לזולת משפטים אלו שהשמיע רבי טוביה מלמדים על הלך רוחו שהעריך רק דברים שנבעו מפנימיות הלב של עושיהם, וכפי שתדיר נשמע מרבינו ואחיו שזה היה המוטו של הסבא רבי טוביה שבחן כל דבר מה המניע הפנימי שלו ולפי זה מדד את ההערכה לאנשים ופעולותיהם.

*

רבינו הוציא לזכרו ספר בשם זכר טוב, וכתב בהקדמה כדלהלן: קובץ דברי תורה זה יוצא לעי"נ אא"מ הרב המופלג איש האשכולות ר' טוביה יוסף לנדו הכ"מ, שנלב"ע ה' טבת תשל"ט.



רבי טוביה זצ"ל בחתונת בנו מרן שליט"א

כנצר מגזע היחס, נין ונכד לגאון מאור הגולה רבי אברהם לנדא זצ"ל אב"ד דצ'כנוב, והנודעים אחריו לתהילה בקודש, האדמו"ר"ם מביאלה ומסטריקוב, ובן לאביו הדגול הרה"ח ר' דוב בעריש ז"ל שנפטר עליו בעודו בשחר ילדותו, ומחונן בכוחות וסגולות רבי-גוונים, היה עוד בימי חרפו נודע בחוגי מכריז סגולותיו המרשימות, ותקופות ימים אחר כך היו מזכירים ונוכרים בו באהדה ובהוקרה.

בימי עלומיו היה ממקוריו ומבאי ביתו של הגר"מ שפירא ז"ל מלובלין, שהיה אז אב"ד בעיר פיעטקוב עיר מולדתו, והוא עודדו לקראת גדולות בעולמה של תורה.

בשנת תרצ"ה עלה לארה"ק, והתיישב במושבה רחובות. ובתוך השמוון הרוחני ששר אז במושבות, כידוע, הוא הצליח, יחד עם אחים לדעה, להציב יד לכינון היהדות החרדית במקום ולבסס ולהקים את החינוך החרדי שכמעט וחדל להתקיים שם. ובכל שטחי היהדות בעיר, בחינוך, בשבת, בכשרות ובטהרה, ובשאר השטחים היה הוא רוח החיים, פועל ומפעיל, עושה ומעשה, ובית עסקו היה שנים רות משמש כמרכז לכל המתחרש בחיים החרדיים במקום. לא היה כמעט ענין ציבורי, חרדי או תורני שלא עבר תחת ידיו. יוצאים ונכנסים היו עסקנים וכל שליבו ער לעניני היהדות במקום, להימלך ולטכס עצה להתיות דרך ולעידוד, בכל עניני היהדות וחיזוק הדת.

אולם הקו העיקרי, היסודי והשוושי שנתמשך לאורך כל ימי חייו היה לימוד התורה. לא קביעות עיתים לתורה גרידא, כמצוי אצל העוסקים בישובו של עולם, אלא נהיה ומשיכה פנימית ללימוד. והוא היה תמיד נמשך ללימוד, בבית ובבית העסק, ולא אחת ניתן לראות עליל תוך כדי העסק שליבו נמשך לתלמודו. ולימודו היה בכל לב. מתוך התיגעות, מתוך התרכזות, לא הסתפק כלל בקל נוח, שנא את השטחיות, ותמיד חתר לעמוד על אמיתותם של דברים. וכשנתחוו לו הסתומות כמה היתה מרשימה התלהבותו ושמחתו הרבה. ומתוך חיבתו, חיבת אמת ללימוד התורה, היתה נתונה הערצתו הכנה לכל ת"ח אמיתי, ובכל מקום שראה בו אורה של אמת - מחונן היה ברגישות רבה לכל זיוף ומלאכותיות - היתה תהילתו בפיו תמיד.

וכשם שלמד, כך לימד. היו תקופות הם היה אומר שיעורים ברבים. ובשנות השמיטה אמר ברבים שיעורים בביאור ובבידור הדברים, ורבים התענגו על לקחו הטוב. [אגב, רבתה אז ההתעוררות בעיר לקיום מצות שביעית כהלכתה, ולקראת שנת השמיטה תשי"ט נוסדה במקום ביזמתו ובהתמסרותו של הגר"ב מנדלסון ז"ל אב"ד דקוממיות, החנות לשמיטה שנוהלה על ידי אחד מאנשי שלומו. ואבא ז"ל היה מהמעודדים ומעיקרי המסייעים בדבר].

שנים רבות למד עם חברותו, ועבר על ענינים שונים ורבים. היה מחבב מאד ספרים תורניים שמצא בהם ענין [כשנודמן לו פעם ספר מנחת ברוך לא זו הספר תקופה ממושכת מתחת ידו, והיה הוגה בו מתוך התענינות מיוחדת], ודבריהם ושבחם היו תמיד שגורים בפיו. שש היה לשוחח בדברי תורה, וביתו ובעיקר בית עסקו, שהיה במרכז העיר, היה תל תלפיות לכל חכם וצורב במקום שאו



תמונה מדירה של רבי טוביה זצ"ל עם בן דודו כ"ק מרן אדמו"ר מסטריקוב ז"ע וניסו הרה"ה הנגיד רבי חיים הרץ זצ"ל



רבינו ביום הארציט השנה ה' טבת תשפ"ה בציון אביו זצוק"ל



צילום מדיר מהקדשה של מהר"ם שפירא מלובלין ז"ע על ספרו שו"ת 'אור המאיר' ליום חתונתו של רבי טוביה זצ"ל

בתקופת השואה בוילנא, בעוד נסיעתם של הרב מבריסק ובני משפחתו משמשת ובאה מוילנא והשמועה פושטת בין בני התורה ומכירי בית בריסק כי הנה עתיד ארי התורה לעזוב את הגולה הדוויה ולעלות לארץ ישראל. בכל זאת היו גם אז מעייניו של הרב מבריסק נתונים הרבה לתלמידיו החביבים רבי אברהם הוא קרא לפניו את העלם לבית סטריקוב וציווהו שיפנה מיד לחסידי אביו וזקנו בארץ ישראל, וביחוד לבן דודו הרה"ח רבי טוביה יוסף לנדא אשר נודע כבעל ראש חרף ואיש מעשה שכבר עלה לא"י לפני כן ודר שם בעיר החדשה רחובות יפרט להם את המצב העגום וידרוש מהם שישיגו עבורו סרטיפיקט יושבי א"י עדיין לא קלטו את המצב האמיתי באירופה הסביר הרב. (אחד היה אברהם)

שמעתי פעם מחסיד גור שמתגורר בת"א שהיה ממתפללי בית מדרשו של הרבי זי"ע בת"א, שזוכר איך רבי טוביה כובד באמירת ה'אקדמות' בחג השבועות תשכ"ד, אצל הרבי מסטריקוב זי"ע. "הייתי אז ילד כבן עשר, ועד היום - העיד הלה - מהדהד באזני אותה 'אקדמות' שאמר רבי טוביה בקול חזק שהרעיד את כותלי בית המדרש". (רשימות הרה"ח רבי חיים צבי שיינברג)

הגאון רבי דוד חנוך זילבר זצ"ל [חתן מרן הגר"ח גריינמן זצ"ל] נלב"ע ח' טבת תשע"ט

הגר"ח היה ת"ח מופלג ולמד עם רבינו בחברותא, שאמר עליו שעוד לא ראה מודה על האמת כמוהו.

הספד רבינו: מאוד קשה עלי להספיד את ידידי מיודעי ומכירי זה רבות בשנים שנפטר לבית עולמו אחרי יסורים מרים וקשים הגאון והצדיק מורנו הרב חנוך זילבר זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא.

מופלא היה בסגולות לימודו, ברצף שקידת לימודו כל העונות, ביושר חדירת לימודו, ובעומק ההבנה להגיע לאמיתותה של תורה ומעמקי הבנתה, היה צדיק בכל דרכיו ובכל מעשיו, ביראת ה' ובדקדוק המעשים לקיימם ע"פ כללותיהם ופרטותיהם, ובעומק דרכיו וענוות רוחו להפליא עם כל אדם, אהוב היה ונערץ בעיני כל מכיריו ויודעיו, ושבחיו בפיהם תמיד, תפארת לו מעושיה ותפארת לו מכל האדם, וכמה נאים

המגיד המישרים הגאון רבי ראובן קרלינשטיין – זצ"ל נלב"ע י' טבת תשע"ד

מרן רבינו שליט"א, כתב מכתב רחב יריעה לתלמידיו רבי ראובן וביקשו לעורר ולהזהיר על שמירת השבת, כאשר נוסעים מעיר לעיר ביום שישי בשעה מאוחרת. מבין גווילי המכתב ניכרה ההערכה הרבה אותה רחש לתלמידו:

"למיודעי ומכובדי, פה מפיק מרגליות ומקרב לישראל באמרי פיו לאביהם שבשמים, מורנו הרב ראובן קרלינשטיין שליט"א.

לב מי לא יסער ולא יחרד לפרצות בקדושת השבת עד כדי חילולה, רחמנא ליצול, על ידי אלו הנוסעים לעיר אחרת בערב שבת קודש במועד מאוחר ונכשלים ומכשילים אחרים, ובעיקר את הנהג המסכן החפץ גם הוא לשמור שבת כהלכתה [וגם בלא זה מי התיר להם להכשיל יהודי בחילול שבת הכי מחאת שבת מילתא היא ויש להעלים עין ממנה ולנהוג כדרך הכסילים שאומרים יהיה טוב רח"ל ואוי להן לבריות מחילול שב"ק ועוד חרדים יקראו] כל זה וכיוצא בזה כבר התריעו רבים וכן טובים, ובאתי כ'יהודה ועוד לקרא' לעורר לב מעלת כבודו שליט"א, אשר ליבו חם וער לקדושי תורתנו, מצוותיה ואזהרותיה, לעורר את לב ההמונים לשמור משמרת התורה ולהתעורר לקיומה בלב נכון.

הגאב"ד העדה החרדית הגאון רבי פינחס עפשטיין זצ"ל נלב"ע י"ז טבת תש"ל

שח רבינו: מעשה ביקב יין גדול במקום מרוחק שביקש את כשרותו של הביד"צ, הגר"פ התאמץ ונסע לראות את היקב והתרשם בצורה חיובית, בדרכו החוצה ניגש להגר"פ בעל היקב והגיש לו צרור כסף גדול באומרו שזה עבור ההוצאות

הודעה

א"ה בשבועות הקרובים נכתב על קשרי מרן רה"י שליט"א. פרשת שמות - הגר"מ יונגרמן זצ"ל, פרשת וארא - מרן הגר"א דסלר זצ"ל, פרשת בא - הגר"י יעקובוביץ זצ"ל, פרשת בשלח - הגר"ד פינקל זצ"ל, פרשת יתרו - הגר"ב ויסבקר זצ"ל, פרשת משפטים - מרן הגר"מ שולמן זצ"ל, פרשת תרומה - הגר"י פוזן זצ"ל, פרשת תצוה - מרן הגר"י ראזין - הרונצובר זצ"ל, פרשת כי תשא - מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל, פרשת ויקהל - הגר"ש אדלשטיין זצ"ל, פרשת פקודי - הגר"י מיליש זצ"ל, פסח - הגר"י והגר"צ שפירא זצ"ל, נשמח לקבל חומרים.

כאשר נחלש אביו רבי טוביה יוסף זצ"ל בשנותיו האחרונות ועבר להתגורר בבית בנו הגר"ד שליט"א, היה הרבי מסטריקוב זי"ע מגיע תכופות לבקרו, כאשר הוא מפליג בפני מקורביו את הכבוד אב המופלא של מרן שליט"א שהכניסו לביתו לסעדו ולכלכלו בעת מחלתו במסירות גדולה.

לכבוד ידידי יקירי הרב החסיד המפואר נצר מגזע תרשישים החכם הכולל וכו' מוהר"ר טוביה לנדא (שליט"א) זצ"ל. הנני באתי לענות לו על השאלה שנשאלתי ממנו בענין תינוק שעבר מעליו רכב והיה התינוק מוטל תחת הרכב וניצל ב"ה ויצא בריא ושלם בלי שום פגע אם האב מחויב לברך ברכת הגומל עד כאן תוכן השאלה. (שו"ת דבר יוסף להגאון רבי יוסף דוב פישר סי"ד)

בכתבי הגר"א גינחובסקי זצ"ל הביא: דהנה שמעתי קושיא מהרה"ג רבי טובי' יוסף לנדא זצ"ל אמאי אמרנו יבמות כ' א' דמות לכהן גדול ליקה אלמנה מן האירוסין מפאת דעשה דיבום דוחה לא תעשה דאלמנה לכהן גדול הא אפשר לקיים שניהם כשהכהן גדול יסתלק מן הכהונה דאז מותר באלמנה. (פנינים משולחן רבינו לך לך תש"פ)

ומתאימים להיאמר עליו דברי הגמרא הידועים ביומא פ"ו א' ואהבת את ה' אלוהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו באמונה ודבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי להם לבריות שלא למדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

שנזכה להתברך אנו כולנו לילך גם אנחנו בדרכים נאים ומתוקנים אלו, להרבות קידוש שם שמים בעולם, ויהא שם שמים מתאהב על ידינו כל הימים אמן. המקום ישלח תנחומין לרבנית האלמנה תחי' ולצאצאים הברוכים והנולדים עליהם ולכל המשפחה הרוממה ותגן זכותו עליהם ועל כולנו ובלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

אנא יתן מקום בדבריו מלהיבי הלבבות גם לעניין נשגב זה ויעורר הלבבות לשמור משמרת השבת, שלא להיכשל ולהכשיל ושלא יטו לב לסמא את עיני שכלם לראות ולהבין כי עוון גדול במעשיהם, חטאת היחיד והרבים ובכלל מחללי שבת הם.

וזכות שבת קדשנו תעמוד לכל החרדים לקדושתה ודואגים בל תחולל חלילה". (מתוך מאמר לזכרו בהקדמה לסדרת הספרים יחי ראובן)

המלאך השותק

לאחר שכרתו את רגלו הראשונה של הצדיק רבי ראובן בשלהי חודש תשרי תשע"ד אמר בהתעוררות את דברי המדרש (ב"ר פ"ר סי' ה') שלאחר שמלאכי השרת קצצו לנחש את ידיו ורגליו היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וסיים בדחילו ורחימו אכן הנחש עושה כך אבל יהודי שחותכים לו את הרגל שותק, והוא שותק שותקה בקדושה ובטהרה אין לתאר ללא רמז של טרונאי כלפי שמיא. רבינו שליט"א הגיב על כך וכי אדם שותק הוא, הרי מלאך ששותק.

והטירחה הגר"פ זרק את צרור הכסף כשהוא נוזף בבעל היקב האם ברצונך לקנות אותנו בכסף וכמובן ההכשר הנכסף לא התקבל. (מתורתו של רבי פינחס ח"ב עמ' תרנ"ז)

פרשת ויחי תשפ"ה (61)

עמוד 1

נתעלו בברכתו לדרגת הדור השני. כיון שאמר יעקב ליוסף (לעיל מח, ה) 'ועתה שני בניך הנולדים עד בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה לי הם, אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי', העלה אותם להיות שוים בדרגה לבניו, וזכו שלא תהיה בהם קללת ירידת הדורות, כאילו שייכים לדור הקודם. לכן זו הברכה של כלל ישראל לבניהם בכל הדורות – 'ישמך אלקים כאפרים וכמנשה', שיזכו לכך שלא תשלוט בהם ירידת הדורות.

ונראה הטעם שאפרים ומנשה זכו למעלה זו, דהנה מצינו במקומות רבים בחז"ל שאפרים ומנשה היו משמשים בקביעות את יוסף ויעקב, והיו מעורבים בפועל בכל הנהגתם. בפרשת מקץ (לעיל מב, כג) ע"ה פ' והם לא ידעו כי שמע יוסף כי המליץ בינותם, הביא רש"י את דברי חז"ל (ב"ר צא, ח') ש'המליץ' – זה מנשה, ועוד שם (פס' כד) נאמר 'ויקח מאתם את שמעון ויאסור אותו לעיניהם', ואחז"ל (ב"ר צא, ו') שמנשה לקח אותו לבית האסורים, ועוד נאמר שם (מג, טז) 'וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו וגו' ואחז"ל שהוא מנשה, והוא היה 'האיש אשר על בית יוסף' וכו', ובמדרש (ב"ר פד, כ') מנשה גרם לשבטים לקרוע וכו' שהוא רדף אחריהם על דבר הגביע. וכן מצינו גם לגבי אפרים בפירש"י ע"ה פ' ויאמר ליוסף הנה אביך חולה: 'יש אומרים אפרים ה' רגיל לפני יעקב בתלמוד וכשחלה יעקב בארץ גושן הלך אפרים אצל אביו למצרים והגיד לו ע"כ, והוא ממד' תנחומא. ויש להתבונן שאף שמנשה ואפרים היו משמשים בקביעות את

אביהם וזקנם, והיו מולכים ומביאים את דבריהם והוראותיהם, מ"מ אינם מוזכרים בשמותם כלל, משום שאפרים ומנשה לא הופיעו כלל בתור מציאות לעצמם גם בזמן שנשלחו לשליחויות מכריעות, אלא תמיד חשו עצמם כמשמשים הבטלים לאביהם וזקנים, ולא ה' מקום להזכירם בשמותם. וכך מצינו גם בזמן שהביאם יוסף להתברך מפי יעקב, 'ועיני ישראל כבדו מזקן וגו' ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם וגו' ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אליו, וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה וגו' וירא יוסף וגו' ויתמך יד אביו להסיר אותה מעל ראש אפרים על ראש מנשה וגו'. בכל משך אותו זמן שבו ה' מושא ומתן בין יעקב ליוסף היאך לברך את בניו, מי יהי העיקרי ומי הטפל, עמדו אפרים ומנשה כאבנים דוממות, ולא התערבו בויכוח שהכריע את גורלם ואת גורל עתידם. ידעו אפרים ומנשה, כי כשיש ויכוח בין הגדולים מהדור הקודם, אסור להם להתערב, וכיון שביטלו עצמם לדור הקודם, לכן זכו הם עצמם לעלות ולהגיע לדרגת הדור הקודם, לדרגה של 'כראובן ושמעון יהיו לי', שהרי כל ענין ירידת הדורות נובע משום שהדורות הבאים מביטים על הדור הקודם בזלזול, וחושבים שהם מבינים יותר בהנהגה ובעניני העולם, אך המבטל עצמו לדור הקודם ומכתירו לראשו, וזכה לעלות ולהשתיך לדור הקודם.

היחוד שבתוך האיהוד

מהן יותר על חבירו לא ה' קרבן א' מהן דוחה את השבת, א"ל הקב"ה אתם חלקתם כבוד א' לחבירו ואני חולק לכם כבוד שתקריבו ביום שבת שלי כדי שלא יהא הפסק בקרבנכם עכ"ל המדרש, ונראה ביאור"ד שאם לא היו קרבנותיהם שוים ה' נחשב כל קרבן לעצמו כקרבן יחיד שאינו דוחה את השבת, ומשום שהיו קרבנותיהם שוים ע"כ נחשבו לקרבן צבור ודחו את השבת, ונראה שמשום כן אחר שהאריך הכתוב בסיפור קרבן יומו של כל נשיא ונשיא בפ"ע עוד חזר שם הפס' לסכום ולמנות כמה עולה חשבון כל קרבנותיהם ביחד 'כל כסף הכלים וגו' כל זהב הכפות וגו' כל הבקר לעולה וגו' וכל בקר זבח השלמים וגו' זאת חנוכת המזבח ביום המושח אותו' והיינו שחוץ מהענין הפרטי שכל נשיא שבט הקריב ביומו כנגד שבטו, עוד ה' תכלית בסכום הכולל של כל הקרבנות שמוצד זה נשתתפו כל הנשיאים להשלים את הענין הכללי של חנוכת המזבח שנתקיים ע"י הבאת קרבנותיהם כולם כאחד יחד. ועפ"י ז"ל בענין העגלות ששלח יוסף לעקב ומעיד הפס' ע"ז שרק אחר שראה אותן יעקב אז חיתה רוחו, ובפ"י דעת זקנים מבעלי התוס' הביאו פירש"י סימן מסר להם כשפירש ממנו ה' עוסק בפרשת עגלה ערופה וצריך פ' לפירושו והכי רוצה לומר כי כשפירש מאביו היה מלווה אותו וכו' וקשה לפרש עגלות לשון עגלה, לכן נראה לפרש בפרשת עגלות המשכן דכתיב 'שש עגלות צב' עכ"ל, והוא תימה אחר שנתקשו בפירש"י והאריכו לבאר ענין עגלה ערופה לכאן ומ"מ דחו דברי רש"י משום לשון עגלות, ומש"כ כ' שכוונתו לפרשת שש עגלות צב, אבל עדיין גם כאן צריך פירוש לפירושו ולא ביארו כלום. ולהנ"ל נראה דהנה עיקר התאחדות קרבנות ה"ב נשיאי ישראל ה' ניכר ביותר ע"י נדבת השש עגלות צב, שהרי בכל כסף וזהב והבקר לעולה וכו' שהקריבו הנשיאים עדיין היתה בחינה של פירוד דהא עכ"פ כ"א הביא את קרבנו לחוד ביום אחר וגם נחשב ליכתב בפנ"ע, אמנם עיקר הביטוי העיקרי לאחדות קרבן כולם ה' ע"י השש עגלות צב ששימשו כאחד וגם עיקר הבאתם לא ה' ליחיד בפ"ע כדכתיב (במדבר ז, ג) 'עגלה על שני הנשיאים' (במדבר ז, ג), ועי"ז ה' ניכר שגם כל הקרבנות היו כעין הקרבה בשותפות כל הנשיאים ורק שכל"א הביא ביומו על דגלו, ובזאת הסביר יוסף כי כל ה"ב שבטים כ"א עפ"י דרכו, איש על מחנהו ואיש על דגלו, מתאחדים כולם מעצמם וקרבן כולם שוה ובע"כ שלבבם שלם בעבודת ה' אחד.

וְיָאֵת אֲשֶׁר דָּבַר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיִּבְרַךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר בִּקְרַכְתּוֹ בֶּרֶךְ אֹתָם (מ"ט, כ"ח)

ובפירש"י לא ה' לו לומר אלא 'איש אשר כברכתו ברך אותו', מה ת"ל 'ברך אותם', לפי שנתן ליהודה גבורתו של אריה ולבנימין חטיפתו של זאב ולנפתלי קלותו של איל, יכול שלא כללן בכל הברכות ת"ל 'ברך אותם' עכ"ל ועי' בתנחומא, ולכא' ודאי שגם אחר שנכללו כל שבטי ישראל בכל הברכות מ"מ פשיטא שיש מעליותא לכל שבט שמתגבר ביותר באותה ברכה שנכתבה אצלו ביחוד, ובאמת גם בברכה הכללית נכתב בפס' 'איש אשר כברכתו' דהיינו שבירך את כולם ג"כ ב'ברכתו' המיוחדת של שבט יהודה ו'ברכתו' המיוחדת של שבט נפתלי, ועדיין היא סגולה מיוחדת שנקראת אחר שמם של שבטי יהודה ונפתלי וכיוצ"ב אלא שיש לכל שבט זיקה ג"כ לברכותיהם של כל ה"ב שבטים, ר"ל שכולם יש בהם ג"כ מומעלת הארי הזאב והאילה אלא שיהודה בנימין ונפתלי נתייחדו במעלות אלו.

ובמדרש ב"ר (צט, ד') למדו כע"ז מכפילות המקרא וז"ל: כבר כתיב 'ויברך אותם' ומה ת"ל 'איש אשר כברכתו ברך אותם', אלא לפי שבייחן יהודה באריה, דן בנחש, נפתלי באילה, בנימין בזאב, חזר וכללן כולן כא' ועשאן אריות ועשאן נחשים, תדע שהוא כן 'הי דן נחש' והוא קורא אותו אריה ה"ד (דברים לג) 'דן גור אריה', לקיים מ"ש (שה"ש ד') 'כולך יפה רעיתי ומום אין בך עכ"ל המדרש, וצ"ל שכל השבטים זוכין לקבל מגבורת הארי רק ע"י כוחו של שבט יהודה שנפעל מקודם להשיג מעלה זו, וכן מתבררים כולם בחטיפתו של זאב בסגולתו של שבט בנימין שכבש את הדרך לצורך זה, וכן בכולן (ואכתי י"ל בלשון 'דן גור אריה' שנכתב עליו ביחוד יותר מכל השבטים וכבר אמר יעקב אבינו 'גור אריה יהודה').

ועכ"פ מבואר שיש מעלה פרטית בכל שבט ושבט כשעומד בפני עצמו וכן יש ענין כללי של התאחדות כל ה"ב שבטי ישראל לברכה אחת, ונאה להתאים הענין עפ"י מ"ש במדרש נשא (במדבר יד, יג) ע"ה פ' (שם ז' פד) זאת חנכת המזבח ביום המושח אותו מאת נשיאי ישראל קערת כסף שתים עשרה וגו', 'מאת נשיאי ישראל' מגיד הכתוב שכשם שישו כלם בעצה א' כך שוו בזכות, ר' שמעון אומר מה ת"ל 'מאת נשיאי ישראל' מלמד שנתנדבו מעצמם והיה קרבן כולן שוה, כארכן כך רחבן כך משקלן ולא הקריב א' מהן יותר על חבירו, שאילו הקריב א'

מבית הדבד

ממרחק ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

שים נא ירך תחת ירכי השבעה לי

שים נא ירך תחת ירכי. (בראשית מ"ז כ"ט)

ביקש ממנו עבור זה שבועה חמורה בנקיטת חפץ ויוסף אמר לו אנכי אעשה כדברך, והיינו גם בלא שבועה שהיה מקום לומר דהו גופא מה שענה לו אנכי אעשה כדברך שנשבע לו כמו שביקש. אולם מוכח שאינו כן דהא חזר יעקב וביקש שוב שבועה כדכתיב ויאמר השבעה לי וישבע לו. הרי שעדיין לא נשבע לו, וצ"ב כל הענין דיעקב ביקש ממנו שבועה בנקיטת חפץ והוא משיב לו אנכי אעשה כדברך בלא שבועה, והרי יעקב ביקש שבועה.

ובחז"ל פסיקתא זוטרתא הובא ברבנו בחיי פסוק ל' איתא דמה שאמר לו אנכי אעשה כדברך היינו שגם אני אצוה את אחי ואשביעם שיעלו את עצמותי ממצרים. ויש בזה ביאור נחמד ע"י כלי יקר מה ענין דברים אלו שאומר לו שגם הוא יצוה כן על עצמו כעת כשמצוהו יעקב להעלות עצמותיו, ופשוטן של דברים הוא שבה לומר בזה שמכיר הוא חשיבות הדבר וגם על עצמו יצוה כן, ובזה יסמוך יעקב שלא יתעצל בזה כיון שמובין חשיבות הדבר.

אולם נראה לבאר עוד שהרי כבר נתבאר בפרשיות הקודמות דמכל בני יעקב, יוסף הוא היה הבן שדמותו דיוקנו של אביו עליו, והוא זה שהמושך דרכו של יעקב בשלימות, ועל ידו נחשב יעקב כחי גם לאחר מותו, ובא לומר ליעקב דכיון שבי נמצא ההמשך של אבי אצוה גם על עצמותי שיעלם ועל ידי זה לא ישאר מיעקב במצרים מאומה, אבל אם ישאר יוסף כאן נמצא שחלק מיעקב נשאר במצרים, ועל כל פנים על מה שיעקב ביקש ממנו לא השיב לו כלל, ואחר כך שוב מבקש ממנו יעקב שבועה ונשבע לו, עוד צ"ע דלא מוזכר שנתן ידו תחת ירך יעקב ונמצא שנשבע בלא נקיטת חפץ וצ"ב.

ונראה בזה דבתחילה ביקש ממנו יעקב אביו שבועה בנקיטת חפץ על עצם הענין שיעלהו ממצרים, ועל זה השיב לו יוסף אנכי אעשה כדברך הרי אקיים צואתך אף בלא שבועה, ואטו חושדני אתה שלא אקיים, ואמנם אברהם השביע את אליעזר עבדו אבל אני בנך ואקיים צואתך, ואמר לו יעקב מכל מקום הרי פרעה הוא השליט ושנא הוא לא יניח לך להעלותני למקום מנוחת אבותי, אלא דצ"ב מה יועיל לזה מה שנשבע יאמר לו פרעה להתיר שבועתו אולם (להלן נ,ו) כתיב ויאמר פרעה עלה את אביך כאשר השביעך, ואי' בחז"ל סוטה ל"ו הובא ברש"י שם וז"ל ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך אבל ידא לומר עבור על

השבועה שלא יאמר אם כן אעבור על השבועה שנשבעתי לך שלא אגלה על לשון הקודש שאני מוכיר עודף על שבעים לשון ואתה אינך מוכיר בו, ע"כ, והיינו דיוסף ידע שאין פרעה יודע לשון הקודש ואם היה הדבר מתגלה במצרים היה פרעה סובל מזה על שאינו יודע את כל הלשונות, והשביע פרעה את יוסף שלא יגלה דבר זה, ומעתה אם יבקש פרעה להתיר השבועה שנשבע לאביו יאמר לו שיתיר גם שבועה זו, אולם הוא נשבע לפרעה בלא נקיטת חפץ ואם כן לענין זה סגי בשבועה בלא נקיטת חפץ, ולכן כעת אמר לו יעקב רק השבעה לי סתם ונשבע לו ואשה"ט. (כמטר לקחי)

מדוע לעיתים נקרא יעקב ולעיתים ישראל

ויחי יעקב ויקרבו ימי ישראל למות. (מ"ז כ"ח - כ"ט)

בתחילה נקרא יעקב ואחר כך נקרא ישראל, וצריך ביאור ענין זה שפעמים קורוהו יעקב ופעמים קורוהו ישראל וכפי שנתבאר בפרשת וישלח ובפרשת ויגש דבשעת עליה שמו ישראל ובשעת ירידה שמו יעקב. כך יש לפרש גם כאן שכאשר דיבר על הימצאותו במצרים שהיא ירידה מוארץ ישראל קראו יעקב, וכשדיבר על התקרבותו לעולם האמת שהוא מצב עליה קראו ישראל. אולם עיין באור החיים הקדוש שהאריך בזה, וביאר דבזמן שהיה איזה חסרון ועצב נקרא יעקב וכשהיה בשמחה בשלימות נקרא ישראל.

בח מחזיק תורה

הנה הגם שזכות התורה שייך גם ע"י החזקת תורה וכתוב [קהלת ז' ב] בצל החכמה בצל הכסף וגם בזה ידוע שהח"ח לא הסכים שיהיו כמה עשירים קבועים שיחזיקו הישיבות, וזאת כדי שיזכו כל ישראל בזכות התורה, מ"מ עדיין אי"ז זכיה בשלימות ובגדר תורה, ואף דמנורה ג"כ כנגד התורה ומנונה שופע אור התורה, הארון היה בעצמו תורה, ולכן הוצרך עשיית כולם. [רבי יעקב ניימן זצ"ל מייסד ישיבת אור ישראל שהיה תלמידו של הח"ח ותלמיד ישיבת קלם, דרכו היתה שהיה סובב בבית כנסת הגדול של פתח תקוה לאסוף מעות להחזקת הישיבה, כמו כל אסופי הצדקה הרבים שמסתובבים בבתי כנסיות, ושאלוהו ההנך חושב להחזיק מפורטות אלו את אור ישראל, והשיב את אור ישראל לא אחזיק בזה אבל את פתח תקוה אחזיק בזה].

כבוד מלכים

אחיו הגאון הגדול רבי שלום פוברסקי נלב"ע י"א טבת תשפ"א

הספד בהלוייתו מוצש"ק ויגש יא טבת תשפ"א

ראה ה' והביטה למי עוללת כה, הביטו וראו בני משפחתנו, לאחי היקר רבי שלום זכר צדיק לברכה.

רק ביום חמישי בערב דיברנו, הוא התעניין בשלומי ואני התעניינתי בו, תמיד כל דבריו היו רק דברי תורה ויראת שמים, וכל שיגו ושיחור היה רק תורה ויראת שמים, הקב"ה ירחם עלינו.

אני רוצה לומר לכם מורי ורבותי לא להספיד באתי היום כי לא שייך להספיד, אני זוכר בוילנא בה' מנחם אב שנת ת"ש, נפטר מורן רבי חיים עוזר זצ"ל, זה היה יום ששי, וביום ראשון ז' מנחם אב בשעה עשר בבוקר התקיימה הלוייה בבית הכנסת הגדול של וילנא, והמנהג היה לבנות את בתי הכנסת ממועקים י"א מזדריגות מתחת לאדמה, ואבא שלי זכר צדיק וקדוש לברכה לקח אותי ללוייה היה בבית הכנסת ציבור גדול, ואבא שלי העמיד אותי על חלון רחב שהיה בבית מדרש והוא היה בגובה הקרקע, ומושם ראיתי את כל הלוייה.

ראשון עלה להספיד המורחשת שהיה כבר בזקנותו ומוזקני הדור, מה עשה המורחשת התחיל לבכות ובכה ובכה.. ולא הפסיק לבכות, עד שכבר לא היה לו כח, ויירד מהבימה.

אחי היקר רבי שלום נולד בברנוביץ, לפני שמונים ושש שנה בשנת תרצ"ה, נולד אחי, אני הייתי הבכור והוא אז היה הצעיר שלומק"ע, הוא נולד מיד לאחר הפסח אצלנו בבית ברח' ערלה 45 שם נולד, אני זוכר שלא נתנו לי להכנס הביתה, ופתאום שמעתי בכיות של תינוק ואמרו לי אמא שלך ילדה בן, הוא היה יקר משפחתנו.

מה אני יכול לומר לכם אני צריך להספיד את שלומק"ע!! יכול להיות כזה דבר?, אני רק יכול לעשות מה שהמורחשת עשה על רבי חיים עוזר, לבכות ולבכות ולבכות... ועוד פעם לבכות, על אחי היקר.

ואני רוצה להגיד לכם קצת ממועשיו, שמעתי מה שכבר דברו וגם ילדיו דברו, הוא היה כאן בישיבת קול תורה, היה רב'ה שלכם, שמענו את חתנו מדבר הוא קורא לו אבא, הוא לא היה רב'ה הוא היה אבא, ואני רוצה לומר לכם מה אני למדתי ממנו, היינו אחים קשורים מאוד, אבל היה הבדל גדול מאוד בינינו, רבי שלום כשאמר איזה דבר חידוש היה מראה זה מה שכתוב כאן, היה אומר לי תסתכל ברש"י תראה זה כתוב ברש"י וזה אכן כתוב, מסתמא אתם יודעים זאת טוב ממני, מה שהוא חידש בחידושי תורה הכל היה דברים שיכל להראות זה מה שכתוב כאן.

גדלנו אצל אבא שלנו זכרנו לברכה, ורבי שלום היה חביב אצלו מכל הילדים מכל הצאצאים, ומכאן למדתי מה זה התבטלות כלפי אבא, התבטלות גמורה כמאן דליתא לגמרי, והוא קיבל את המידה הזאת מאבא זצ"ל, שהיה תלמיד של המשגיח רבי ירוחם, והוא לא היה רק רב אלא היה אבא, הוא נפטר ב"ח סיון תרצ"ו ואמרו עליו בצל כנפיו יחסיו, וכשהוא נפטר מה אמרו תלמידיו מה אמר אבא זכרנו לברכה, אין לי כבר אבא, הם הרגישו שנהיה כמוש חושך בעולם.

אבא תמיד היה אומר בבית מה הוא היה אומר, מה הוא היה עושה, מי זה הוא?, הרבי' שלי, האבא, המשגיח רבי ירוחם, כל חייו של אבא שלי זצ"ל היה מה הוא אומר מה עושה, ולא זכרנו וזכרנוהו כמלוא נדמה, וזה לא היה רק אבא שלי כך היו כל תלמידי מיר מהתקופה הזו, ידעו שרבי ירוחם הוא האבא של כל הארבע מאות בחורים שהיו בתקופה ההיא.

ופעם אבא נפל בבית, ובא רופא ואמר רבי דוד צריכים לעשות גבס, שאל אותו אבא זצ"ל מה צריכים גבס האם זה רפואה, השיב הרופא גבס זה לא רפואה אבל עם גבס לא מזיזים, אמר לו אבא אם כך לא צריך, וששה שבועות הוא לא

זז, זה הוא למד מרבי ירוחם, וכל תלמידי מיר ידעו מה שהמשגיח זה אבא שלנו, ומה שהוא אומר הוא עושה.

היו לו הרבה תלמידים, אבל היו בהם מיוחדים תשמועו רבותי, אחד התלמידים של הסבא רבי ירוחם היה דודי הגאון רבי לייב מאלין זכר צדיק לברכה, והוא גם היה רגיל לומר שרבי ירוחם זה אבא שלו, הוא יסד את בית התלמוד, ואני באתי לשם בפעם הראשונה בשנת תשי"ח וכשהגעתי לשם לקח אותי לשיבה, באנו לשיבה, בשעת התפלה ובשעת פסוקי דזמרה אני הרגשתי שאני נמצא במיר, בית התלמוד זה מיר, וכשבאתי לשם בשעת הסדרים, הרגשתי שזה בריסק, רבותיו של רבי לייב היו שנים, אחד בדרכי ההנהגה דרכי המוסר ודרכי התפלה, זה היה רבי ירוחם, והצליח להחדיר זאת בלב תלמידיו, וכשבאנו לבית התלמוד בשעת התפלה, הרגשתי שכעת אני במיר, ובלימוד היה תלמיד של מו"ח הגרי"ז

זצ"ל וכשבאנו לשם בשעת הסדרים למדו אז גיטין ומנחות, הרגשתי שאני בבריסק, זה ה"ר רבי לייב מאלין זצ"ל וזה היה אבא.

ובנו חביבו של אבא היה שלום, ואתם התלמידים מסתמא שמעתם ממנו הרבה פעמים שהיה אומר על דברים מה אבא היה אומר, והוא היחיד מובין הילדים שלמד ממנו את הדרך הזאת, מה אבא היה אומר, מה שאבא היה עושה כך אני אעשה.

כתוב ושננתם לבניך אלו התלמידים, וחז"ל דרשו ושננתם שיהיו דברי תורה מיוחדים בפך, ותמיד אני עומד על זה שהרי בפרשה שניה של קריאת שמע כתוב ולמדתם אותם את בניכם, ושם הפירוש את צאצאיכם, לא על תלמידים, מאי שניא.

ושננתם לבניך אלו התלמידים, מושננתם לבניך חז"ל דורשים שיהיו מיוחדים בפך, אבל ולמדתם אותם את בניכם, הוא רק ללמוד כפשוטו לא כתוב על זה

שיהיו מיוחדים, זה יכולים גם אבא ואמא לעשות, ולכן הפירוש הוא את בניכם את צאצאיכם, מה מדבר אבא מה מדברת אמא קמץ אל"ף אָ, אבל ושננתם לבניך לדעת ללמוד, שיהיו מיוחדים בפך, זה לא כל אחד יכול, ועל זה דרשו חז"ל אלו התלמידים, וזה תפקידם של המלומדים מרביצי התורה, ואתם תלמידי קול תורה רבי'ה היה לכם? אבא היה לכם?

ומה שהיה בדרכי ההנהגה כך היה גם בלימוד, לא אמר שום דבר לבד הכל היה מדייק מדברי רש"י, ואני הייתי מתפעל ממנו בזה אני לא הורגלתי לכן, אבל כל פעם שהיה אומר דבר תורה והייתי אומר לו מה אתה אומר הוא היה אומר

תסתכל כאן ותראה זה כתוב כאן, ככה לימד אותכם ואני בטוח שזכיתם לדעת מכאן איך ללמוד, הוא היה גדול בתורה, ומחדש חידושי תורה, והמעלה שלו על אחרים היתה שיקל להראות על כל חידוש שלו כאן זה כתוב, בכל רש"י הוא דייק, והייתי רואה שהוא באמת צודק בדבריו, כך היה בבית כך היה בשיבה וכך ידעו התלמידים בקול תורה.

הוא זכה להעמיד תלמידים הרבה, לא נאמר תלמידים רבים זה לא מעלה כל כך, אלא תלמידים הרבה, והיינו תלמיד אחד שהוא הרבה, זהו תלמיד, ואכן שמעתי מתלמידיו שתמיד הרגישו כשהם שומעים שיעור מרבי שלום ראו שזה כתוב כאן, והוא עצמו היה אחד מאותם 'הרבה' שקבלו מאבא שקיבל מהמשגיח זצ"ל.

אוי ר' שלום רק בליל ששי דברנו, התעניינו האחד בשלום השני, וחשבתי שה' יעזור לנו, מי פילל ומי מילל שעוד כמה שעות... כבר לא יהיה לי מה לדבר אני יכול רק לבכות, וזה גם אתם ככה, כל הילדים, כל בני ישיבת קול תורה גם לכם היה אבא, למדתם ממנו תורה, למדתם ממנו ללמוד מה כתוב כאן, וכך הצלחתם בלימוד, ולמדתם גם מה זה נקרא רבי'ה מה זה נקרא יראת שמים, מה זה נקרא תפלה, והדברים האלו הם כתובים בלבו של רבי ירוחם, וזה היה באבא שלנו זכר צדיק לברכה, כך הוא חנין אותנו, ידענו שאצל אבא כל חייו הם מה רבי ירוחם היה אומר ומה היה עושה, ואם רבי ירוחם לא מדבר, גם אנחנו שותקים, לא מדברים, וכשלא מדברים בוכים.

אני לא יכול כעת כבר לדבר זה לא בשביל כחי, אבל לבכות, לבכות אני יכול, וכך גם הילדים שלך, ורעייתך הרבנית חניא שתהי' בריאה, היתה קוראת לך תמיד אבא, בדרך כלל אשה לא קוראת לבעלה אבא, אבל היא קראה אבא, היתה מדברת אליו אבא, כי היא ידעה את זה, ידעה זהו אבא שלי ומכאן למדתי ארוחות חיים, למדתי מה לדבר ומה לא לדבר ומתי לא לדבר, ללמוד ואיך ללמוד, וזה היה לכם ישיבת קול תורה כמה שנים טובות.

קודם לכן הוא היה בבאר יעקב, כבר כשהוא היה בחור בחרו בו אז למי הוא נדבק, לרבי משה שמואל שפירא זצ"ל, אבל במיוחד הוא דבק ברבי שלמה וולבא זצ"ל, הוא ראה בו דמות כמו שצריך לעצמו את רבי ירוחם, ומה שהוא קיבל מרבי ירוחם הוא העביר לאחיו, והיה הרבה מביא דברים ששמע מרבי שלמה וולבא, וכך גם היה אבא שלי וזה הוא למד כל חייו.

ולכן אני לא יכול להספיד אני יכול רק לבכות למי עוללת כה, לבכות אני עוד יכול, גם הילדים שלו בוכים, ואני בוכה כמוהם אני בוכה איתם יחד. הקב"ה ירחם עלינו ויסיר מנעליו את הנגיף הזה, הקב"ה הוא אבא שבשמים ושלו אותנו כעת ללמוד ארוחות חיים, נקבל את זה באהבה כמו שרבי שלום קיבל את זה, והי"ת יעזור שיסתלק כבר הנגיף הזה מאיתנו.

הקב"ה יעזור לנו שנזכה לראות את הדרך הנכונה של רב לתלמידיו ואב לבניו, אבא שלנו אהב אותנו, אבל את רבי שלום זה היה מיוחד יותר, אבא ידע שמה שהוא יעשה שלום יעשה אחריו, ועל זה הבכי הגדול שיש לנו כעת במשפחתנו ונשוב ונקרא ראה ה' והביטה למי עוללת כה, ותלמידיו צריכים לזכור וללמוד ממנו את האהבת התורה שהיה אצל אחי היקר איך שהיה חי מזה, זה היה החיים שלו ובניו היקרים הולכים בדרכיו וגם תלמידיו.

הקב"ה יעזור לנו שכבר יסור הבכי מביטנו ויאמר לצרותינו ד', ונזכה במהרה בימינו לובלע המוות לנצח ומוחה ה' אלקים דמעה מנעל כל פנים ונאמר אמן, והנפטר יהיה מליץ יושר עלינו.



מרן הגאון רבי יחיאל מרדכי גורדון זצ"ל ראש ישיבת לומזה גלב"ע י"ג טבת תשכ"ה

כבולים וזקוקים לכל הנאות ותענוגות עולם הזה, ואינם מרגישים שיש להם על מה לבקש שחר, אלא אדרבה להודות לקב"ה על רוב חסדו איתם שזיכה אותם בחיים נעלים כאלו, אולם חסדו של הקב"ה שהוא נותן ומשלם שחר טוב לעושי דברו, וכשנ"ג שמירת השחר היא לפי הקושי שהיה להם בתחילת דרכם.

והישיבות הק' בעיירות בחו"ל סבלו ממחסור ודחק חמורים מאוד, ועם כל זאת השקיעו כל הגיונם בעמל התורה, ואף באנחנו תלמידי הישיבות חווים קשים בתחילת דרכם בשיבה, ויש להם מצוקות, וכשמסתגרים עליהם ועוסקים בתורה כבר זוכים מנחם זה לשחר על כל העתיד אף שהוא כבר יהיה סוגה בשושנים מתוך הנאת קרבת ה'.

שח רבינו: שמעתי מהגרי"מ גורדון זצ"ל שהיה חנין סלבודקא דאיתא בריש ע"ז ב' ע"ב שלעתידי לבוא מתכנסות כל האומות ובאות ומבקשות שחר על מעשיהם מאת הקב"ה, ומולכות רומי אומות תקנו שווקים ומרחצאות ופרס אומות עשנו גשרים וכו' והקב"ה דוחה אותם שכל מה שעשו בשביל עצמם עשו, וצ"ב דלא נתבאר שם שישאל באים לבקש שחר על מעשיהם, וביאר בזה דישאל אינם מרגישים שיש להם על מה לבקש שחר, והמשיך זה לאדם שנכנס למסעדה וסעד את לבו בארוחה כדי המלך, וכשסיים בא ואמר אכלתי ונהניתי כך וכך ותובע אני תשלום עבור זה, הלא לשוטה יחשב, בני ישראל כשמוקיימים מצוות ושומעים את דבר ה' הרי הם בלבד זוכים לחיים אמיתיים ומרגישים תענוג ותכלית אמיתי בחייהם ועל מה יתבעו שחר, חיי בני תורה הם מאושרים בתכלית ואינם

אי"ה בשבועות הקרובים נכתוב על קשרי מרן רה"י שליט"א

פרשת שמות - מרן הגרי"א דסלר זצ"ל, פרשת וארא - מרן הגרי' ישכר מאיר זצ"ל, פרשת בא - מרן רבי ארי' לייב מלן זצ"ל, פרשת בשלח - חמיו הגרי"צ רבי ישראל חיים קפלן זצ"ל, פרשת יתרו - מרן הגרי"מ סולוביצקי זצ"ל, פרשת משפטים - מרן הגרי"א אדלשטיין זצ"ל, פרשת תרומה - מרן הגרי"ד פורבסקי זצ"ל, פרשת תצוה - מרן הגרי"ח קניבסקי זצ"ל, פרשת כי תשא - מרן המשגיח הגרי"י לונגושיני זצ"ל, פרשת וקהל - מרן הגרי"ח ליבוביץ זצ"ל, ומרן הגרי"ח אופיר זצ"ל, פרשת פקודי - פסח - מרן הגרי"ח גריימן זצ"ל, ושפת לקבל חומרים.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת ויחי תשפ"ה

חוראת שעה

האם כדאי להורה שלא קיבלו את בנו לת"ת להיאבק כדי להכניס אותו לשם?

שו"ת רבני 'חלקי בקהילתי' (ב')
ערב חנוכה תשפ"ה

שאלה: האם כדאי להשתית את לימוד התורה בקהילות על שיעורים עם מגיד שיעור, או על לימוד בחברותות, כמו בכוללים.

כמו כן, האם יש ענין שכל חברי הקהילה ילמדו נושא אחד, או שיש עדיפות לעשות באופן של 'ליבו חפץ'.

מרן שליט"א: לגבי השאלה הראשונה, אם לקבוע שיעור או חברותות, אי אפשר לקבוע בזה דבר אחד, שכן יש כאלה שרוצים דוקא חברותא, ויש כאלו שקשה להם ללמוד בחברותא, ורוצים לשמוע שיעור, אלא צריך שיהיה שיעור, שמי שרוצה לשמוע יוכל להכנס לשיעור, אך במקביל יהיה גם לימוד בחברותות, לאלו שאינם חפצים לשמוע את השיעור. וכן ביחס לשאלה השנייה, אם ללמוד דבר אחד או לא, כדאי שיהיה בכל פעם שיעור כללי בנושא מסוים, אבל אם יש חברותא שרוצים ללמוד משהו אחר אי אפשר להכריח אותם ללמוד את נושאי השיעור.

שאלה: במקומות שונים יש בעיה בקבלת ילדי ה'חרדים' העובדים' למוסדות, שכן לדברי המנהלים סגנון 'החרדי' העובד אינו מתאים לתלמוד תורה שלהם. השאלה היא, האם כדאי להורה שלא קיבלו את בנו לתלמוד תורה המקומי להיאבק כדי להכניס אותו לשם, או שמראש יוותר על המאמץ, ויסתפק בת"ת אחר, שלדעתו הוא פחות ברמה, אבל יותר מתאים לסגנון המשפחות שהולכות לשם. יש לציין, שברוב המקרים המאבק של ההורים להכניס את הילד לת"ת נוחל כשלון, דבר שגורם להורים אכזבה, ומרחיק אותם גם מהקהילות של 'חלקי'.

מרן שליט"א: לפי מה שהבנתי, הסיבה שהמנהלים מפחדים להכניס ילדים מבתים כאלו היא, שחוששים שהילד פתוח לעוד דברים שרואה ושומע בבית, ויבוא לחידוד ויספר דברים שהם לא רוצים. אמנם אני חושב שאפשר לעשות בזה 'קריטריונים', שיכולים לכלול גם את מי שעובד. אכן זה לא יכלול את כולם, אלא רק את מי שהבית שלו מתנהל כמו בית של בן תורה. אני חושב שהמנהלים יסכימו לזה, לקבל ילד של מי שעובד וביתו הוא בית של תורה, אפילו אם יש לו מכשיר מוגן. אבל באופן שהבית אינו מתנהל כמו בית של בן תורה, אז אכן אי אפשר לבקש מהמנהלים לקבלם.

'יששכר חמור גרם' - למה דווקא חמור?

מה הם התכונות המיוחדות של חמור, שיששכר מושל אליו, ומה זה מחייב אותנו.

מובא בספרים מהזוהר, ששואל מדוע נמשל יששכר לחמור דווקא, ולא לאריה או נמר, אם בגלל שחמור נושא משאות, כמו שנאמר 'ויט שכמו לסבול', הרי סוס יש לו יותר כח מחמור לישא משאות, ומדוע לא נמשל לסוס. ומתוך הזוהר שיש ג' מעלות בחמור יותר מסוס: האחת, שהסוס אף שבתחילה נושא משא גדול יותר משל החמור, אך אח"כ כשקשה לו הוא נשבר תחת משאו, ואילו החמור ממשיך בלא להישבר. וצריכים ללמוד מוכך שמי שרוצה להיות עם עול תורה אסור לו להשבר! אף שלפעמים קשה מאוד, עייפים, יש טרדות וכו', מכל מקום צריכים להמשיך ללמוד ולא להרפות.

וכמו שכתב הגר"ח מוואלאז'ין ב'רוח חיים' (פ"ב מ"א), **שלכל אדם יש עליות וירידות**, וכשיורד מרגיש שכל מה שלומד ומתפלל כעת אינו בלב שלם אלא בקרירות. ומרגיש שהוא מושקע רק ארבעים אחוז ממה שיכול להשקיע, ולכן **חושב להפסיק עתה ללמוד לגמרי**, ואחר שיעבור זמן הירידה ישבו לסדריו הראשונים. ואומר הגר"ח **שאסור לעשות כך**, אלא צריך בזמן הקושי להמשיך לעבוד כפי המוצב שלו עתה, אפילו שזה פחות ממה שרגיל תמיד. שילמד רק ארבעים אחוז, אבל חלילה לא להפסיק לגמרי, ואז כשיעבור זמן הירידה יוכל לחזור למדרגתו הקודמת, **משא"כ אם חלילה יפסיק לגמרי**, יקשה עליו מאד לחזור למדרגתו הראשונה. מושל למה הדבר דומה, לאדם שחפץ להיכנס לחדר, ובא ומוצא הדלת נעולה, שאם יילך לדרכו ודאי לא יוכל להיכנס, אבל אם יעמוד בפתח ויחכה, אזי כשתפתח הדלת יוכל להכנס.

המעלה השנייה שיש לחמור, שאין לו גסות הרוח, אבל סוס יש בו גסות הרוח, שמתגאה בכוחו וביופיו. וכן לגבי אדם שלומד ומצליח בלימודו, אם נכנסת בו גאווה זה מקלקל את ההצלחה שלו, כיון שהלימוד צריך להיות מתוך התמסרות מוחלטת לתורה, ואדם שהוא בעל גאווה אינו יכול להתמסר לתורה כראוי.

המעלה השלישית שיש לחמור, שאינו מקפיד לשכב דוקא במקום נוח, אינו צריך שהגשמייות תהיה בדיוק כמו שרוצה, אלא במקום שמשכיבים אותו שם הוא שוכב. וכך גם הרוצה לזכות בתורה צריך להסתפק במועט. לא משנה היכן ישנים, לא משנה מה אוכלים, צריך להיות מוכן ללמוד בכל מצב.

הקב"ה יעזרנו שנזכה לשלושת המעלות שיש לחמור גרם, ועי"ז נזכה שיתקיים בנו המקרא 'ואת הארץ כי נעמה'. אמן.

כתוב בפרשה בברכות יעקב 'ישכר חמור גרם רובץ בין המשפטים. וירא מנוחה כי טוב, ואת הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבול, ויהי למס עובד (בראשית מט יד-טו). ופירש רש"י, יששכר חמור גרם, חמור בעל עצמות, סובל עול תורה, כחמור חזק שמוטענין אותו מושאיו כבד. רובץ בין המשפטים, כחמור המהלך ביום ובלילה, ואין לו לינה בבית, וכשהוא רוצה לנוח רובץ לו בין התחומין, בתחומי העיירות שמוליך שם פרקמטיא.

ובספר כתב סופר עה"ת הביא מהזוהר, שכתב 'וירא מנוחה כי טוב, דא תורה שבכתב, ואת הארץ כי נעמה, דא תורה שבעל פה'. ומבאר זאת הכת"ס עפ"י דברי חז"ל, שתורה שבכתב אפשר ללמוד מתוך תענוג ומנוחה, משא"כ תורה שבעל פה, אי אפשר ללמוד אלא מתוך עמל ויגיעה, במיעוט שינה ומיעוט תענוג, כדאיתא במדרש תנחומא הידוע בפרשת נח (אות א). וזה שנרמז בפסוק, 'וירא מנוחה כי טוב', היינו שאין צריך להתייגע כל כך, אלא אפשר גם לנוח ולהתענג, זו תורה שבכתב. ומה שכתוב 'ואת הארץ כי נעמה' זו תורה שבעל פה, הכוונה שכדי להשיג תורה שבעל פה צריך לישון 'על הארץ', ולאכול 'גידולי הארץ' [לחם ומים, ולא בשר ויין], ואעפ"כ זה יהיה בגדר 'כי נעמה', דהיינו שיערב לו הצער שמוצטער בעבור התורה, וכמו ששנינו באבות (פ"ו מ"ד), 'כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל. ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך'.

ונראה עוד לבאר בזה, שעל ידי שמקיימים 'ואת הארץ', דהיינו שמתנהגים ב'מיעוט תענוג', זוכים 'לכי נעמה', להרגיש נעימות בתורה. וכפי שהיה מעשה אצל החפץ חיים ביישיבת ראדן, שהיתה שם עניות גדולה מאוד, והבחורים הצעירים היו יושנים על הרצפה על גבי שק של תבן, והבחורים המבוגרים היה ישנים על גבי מיטה, אצל בעלי בתים. והגיע ליישיבה עילוי גדול, שקראו לו ר' יעקב ספסל זצ"ל, והיתה לו מוחלה בריאותו. ובאו בחורים לח"ח, ואמרו לו שיתכן וכדאי שבחור זה יישן אצל הבעלי בתים על מיטה, כדי שלא יחלה יותר. והח"ח חשב קצת על כך, ואח"כ אמר שלא יתנו לו לישון על מיטה, כיון שכל הקרבה שאדם עושה בשביל תורה זוכה בשל כך לאורות של תורה, ואינו מוכן לוותר על אורות התורה שיעקב ספסל יכול לקבל ע"י זה שהוא שוכב על הרצפה.

כולנו רוצים לזכות להגיע לדרגה גבוהה זו, שיתקיים בנו המקרא 'ואת הארץ כי נעמה', שיהיה נעים לנו לקיים את דברי המשנה 'על הארץ תישן'. אבל פעמים רבות זה קשה, וכדי לנסות להגיע למדרגה זו צריך להבין

בגדר 'מתנה על מה שכתוב בתורה'

דין התורה, מ"מ מחמת דין 'מתנה עמש"כ בתורה' בטל דיבורה, ומעתה אין כאן מעשה כלל.

שני דרכים בביאור הענין

וניתן לבאר ענין זה בשני אופנים: באופן אחד יש לומר, שבמקדש אשה ע"מ שלא יהיה עליו חיוב של שאר כסות ועונה, כדי שיחול קידושין בלא חיוב שאר כסות ועונה, צריך להחיל קידושין בלא חיוב שאר כסות ועונה, וא"כ מונח בזה שני חלקים, האחד, שעושה חלות של קידושין בלי חיוב שאר כסות ועונה, והשני, שמוסיף בזה תנאי, שאם לא יחולו הקידושין באופן הזה יתבטל כל חלות הקידושין. ובדין 'מתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל' נחתדשו שני דברים, כנגד שני החלקים הללו. כנגד הדיבור שאמר שיחולו קידושין 'בלי שאר כסות ועונה', אנו אומרים שהחלק שהוסיף 'בלי שאר כסות ועונה' בטל, וחלים קידושין עם שאר כסות ועונה. וכנגד התנאי שהוסיף לבטל את הקידושין אם יהיה בהם חיוב שאר כסות ועונה, בזה אנו אומרים שנתחדש שהתנאי בטל והמעשה קיים. ונמצא שאפשר ללמוד מכך גם לשאר דיני התורה, שאף במקום שיש לו כח להחיל חלות כנגד דין התורה, מ"מ התנאי שצוה בזה בטל, וממילא נשאר דין התורה.

ובאופן שני יש לומר, שהטעם שלא מועיל בכל מקום לעשות תנאי כנגד דין התורה, אינו מחמת שאין לו כח לעשות תנאי כזה, שהרי התנאי עצמו אינו עשיה כנגד התורה, אלא רק סיבה לבטל את החלות אם לא יחול כמו שהתנה. והטעם שהתנאי בטל, מכיון שאם יחול יהיה בכך ביטול דין תורה, וזו סיבה להפקיע את דיבור התנאי. נמצא א"כ שביטול התנאי הוא משום שבא לקיים החלות שהוא כנגד דין התורה, וממילא אפשר ללמוד מכך לכל חלות הסותר את דיני התורה, שאפי' אם יש לו כח להחיל את החלות, מכל מקום יש דין הפקעה וביטול על הדיבור.

הוכחה ליסוד זה מדברי הרמב"ן ויש להוכיח כדברי הגרי"ז, ממה שכתב הרמב"ן בספר המצוות (לאוין יב), 'שלא יוכל לבכר' אינו דין בדיני הנחלות, שהאב אינו יכול להעביר את הירושה מן הבכור, אלא זה איסור לאו, שלא להעביר חלק בכורה לאחר. ואם אמר האב במותו 'איש פלוני בני בכור לא יירש פי שנים', עבר על הלאו הזה. והוסיף, שמאחר והתורה מצוה את האב שלא להעביר את חלק הבכורה מן הבכור, ממילא כשהתנה לעשות כן הרי הוא בכלל 'מתנה על מה שכתוב בתורה', ותנאו בטל. ומבואר מדבריו, שאין אומרים שמתנה על מה שכתוב בתורה' היינו שאין לו כח לשנות את דיני התורה, שא"כ אחר שיש בזה לאו ממילא יש כאן דין בדיני הנחלות שאינו יכול להעביר את חלק הבכורה, אלא משמע שאין כאן הגבלה על כח האב בהנחלת ירושתו, ודין 'מתנה על מה שכתוב בתורה' הוא הפקעה על דבר שיש בכוחו לעשות, וזהו שכתב שמחמת הלאו הוא נחשב 'מתנה עמש"כ בתורה', ולפיכך אע"פ שבעצם יש לו כח לשנות את דין הירושה, מ"מ למעשה זה לא מועיל, מפני שהתורה מבטלת את תנאו.

תמיהה מהיכן המקור לדין 'מתנה על מה שכתוב בתורה' באופן כזה

אלא שלכאורה ענין זה טעון ביאור, שהרי בכל 'מתנה על מה שכתוב בתורה', כגון במקדש אשה 'על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה', הדין הוא שהתנאי בטל והמעשה קיים, שהרי עשה מעשה גמור של חלות קידושין, אלא שרצה להוסיף בזה תנאי, ואינו יכול לעשות כן, שהרי דיני תנאים ילפינן מיתנאי בני גד ובני ראובן, ושם לא התנו על מה שכתוב בתורה, וממילא התנאי בטל והמעשה קיים, שכן תנאי כזה שאינו דומה ליתנאי דבני גד ובני ראובן אין בכוחו לבטל מעשה. אמנם היכן מצינו גדר כזה, שאף כשיש לאדם כח לעשות חלות כנגד

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי (בראשית מח כב).

וביאר רש"י [בפירושו השני], ש'שכם אחד' היא הבכורה, שיטלו בניו שני חלקים.

יסוד הגרי"ז בטעם הדבר ש'מתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל'

שנינו במסכת ב"ב (קכו): 'האומר איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים לא אמר כלום, שהתנה על מה שכתוב בתורה'. ובפשוטו, גדר דין 'מתנה עמש"כ בתורה' הוא שנתבטל כוחו וזכותו כשהוא נגד דין התורה, וממילא אינו יכול להעביר את חלק הבכורה מהבכור.

אמנם הגרי"ז (נחלות פ"ו ה"י) ביאר דין זה באופן אחר, שאין הכוונה שאין לו כח לעשות בממונו 'חלות' הסותר לדיני התורה, אלא זה דין של 'הפקעה', המבטל את דבריו הסותרים לדיני התורה, והוא כאילו לא התנה כלל. והביא ראיה לזה מהא דאיתא בב"מ (נא:), שאם אמר אדם לחבירו שמוכר לו חפץ 'על מנת שאין לך עלי אונאה', אזי כיון שבשעת התנאי לא היה ידוע אם יש בו אונאה דבריו קיימים, ואפילו אם נתברר אחר כך שיש בו אונאה, מ"מ המקח קיים. ואם נאמר שגדר דין 'מתנה עמש"כ בתורה' הוא שאין לו כח לעשות חלות הסותר לדיני התורה, א"כ מאי נפק"מ בכך שלא ידע שיש כאן אונאה, הרי סו"ס יש כאן תנאי כנגד דיני התורה. ובהכרח צריך לומר, שבאמת יש לו כח לשנות את דיני התורה, אלא שיש דין 'הפקעה' שמבטל את דבריו, מאחר והם נגד רצון התורה, ולפיכך אם בשעת התנאי לא היה ידוע שהוא סותר לדיני התורה, אזי אין כאן הפקעה על דבריו, וממילא אפילו אם נתברר אחר"כ שזה סותר לדיני התורה מ"מ דבריו קיימים.

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הרכה לאברכים

כיצד מקבלים קבלות בצורה נכונה?

ומה א"כ מוטל עליו לעשות? ההחלטה שלו צריכה להיות בנקודה שונה לגמרי! הוא חייב לקבל על עצמו לא לנסוע עוד בהסעה זו! אלא הוא צריך למצוא דרך אחרת להגיע לכולל, באוטובוס, או בכל דרך אחרת, אפילו שזה לוקח יותר זמן, ועולה לו יותר כסף. זו הנקודה האמיתית שבה הוא צריך לקבל החלטה, ורק כך היא תוכל להתקיים, מהסיבה הפשוטה, שזה שורש הבעיה. וזה באמת החלק הראשון של התהליך, לקבוע מה שורש הבעיה, ואז להחליט איך וכיצד ניתן לתקן את הבעיה.

השלב השני, אחר שברור לו שכדי לקיים את החלטתו הוא צריך לקום יותר מוקדם, לבזבז יותר כסף, להתאמץ יותר ולעלות לאוטובוס, עכשיו הוא צריך לבחון את עצמו, האם אכן הוא מוכן להקריב את כל זה כדי לעמוד בהחלטתו ולהימנע מלשון הרע, האם זה שווה לו את זה? הוא חייב לחשוב היטב מקודם ולהפנים כמה חמור לדבר לשון הרע וכדומה, כמה זכויות יהיו לו כשהוא ימנע מזה, וכו', ורק אז כשירגיש בלבו ששווה לו לשלם את המחיר, רק אז אפשר להחליט, ואם אכן החליט לעשות כן, זו היא החלטה ברורה, וקבלה אמיתית ונכונה.

היסוד הוא שהחלטה אמיתית חייבת להגיע משורש הבעיה, ומתוך הבנה שצריך להיות מוכן לקבל את כל מה שנגרר עקב החלטה זו. אבל אם לא מטפלים בשורש בוודאי שהקבלה לא תחזיק מעמד, וימצא את עצמו מהר מאוד נופל שוב.

כבר דיברנו [הובא בשבוע שעבר] שכדי שהתעוררות תחזיק מעמד צריך לקבל קבלות ולקבוע יעדים. אמנם עדיין צריך לבאר איך לקיים את הדברים בתוך חיי המעשה, והיינו, איך מקבלים קבלות בצורה נכונה.

דבר ראשון, כשאדם מחליט להתחזק באיזה דבר, עליו לדעת על מה לקבל את הקבלה. ניתן לזה דוגמה פשוטה, אברך שנוסע כל בוקר בהסעה לכולל עם קבוצת אברכים, ובדרך יש כאלו שמדברים לשון הרע, רכילות, פוליטיקה וכו', וזה גורם לו גם להשתתף בזה. ולאחר זמן התעורר שהוא נכשל עקב כך בעבירות חמורות, והחליט שהוא חייב לקבל על עצמו להפסיק עם זה, ומכאן ואילך לא לדבר לשה"ר. אזי ביום הראשון הוא אכן התאפק, וכן בשני ובשלישי, ביום הרביעי הוא כבר לא הצליח לשלוט בעצמו, וזרק איזו מילה קטנה, ולאחר היום החמישי והשישי כבר חזר לדבר איתם כמו פעם, כאילו לא היו דברים מעולם.

ולכאורה לא מובן, איפה הבעיה? הרי הוא קיבל על עצמו שלא לדבר, ומדוע אינו עומד בזה? התשובה היא, שכאשר מקבלים החלטה להתחזק באיזה ענין צריך לבחון תחילה מה הוא הגורם שמפריע, מה הנקודה שגורמת לו ליפול כל פעם מחדש באותו ענין. ובמקרה זה הנקודה ברורה מאוד, שכן עצם הדבר שהוא נוסע עם שאר האברכים המדברים לידו זה מכנים אותו לניסיון, וקשה לו לעמוד מהצד ולא לקחת חלק בזה. א"כ כשנבחן האם באמת יש לו סיכוי להתגבר ולעמוד מנגד ולא לדבר, נווכח שהסיכויים לכך הם קטנים מאוד!

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת ויחי תשפ"ה

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחננו של מרן שליט"א

להשקיע ממעשר כספים בשבנו נולד, לצורך נישואיו

שאדם שיש לו בטחון מושלם בהקב"ה שיומין לו הכל בשעה שיצטרך, אין צריך לעשות כלל השתדלות. משא"כ אם יש לו בטחון אבל לא כל כך מושלם, יתחיל משנתיים ושלוש קודם שהגיעו לפרקם, ואם יש לו עוד פחות בטחון, יתחיל מעת שהגיעו למצוות שאז כבר מתחייבים במצוות נישואין. וכן אמר מרן בעל 'שבט הלוי' זצ"ל, שמאז כבר אפשר להתחיל לחסוך לנישואי הילדים, ואם מרגיש שעדיין אינו מושלם במידת הביטחון, יכול להפריש ממעות מעשר מעת שילדיו נולדו.

והגאון רבי יעקב ישעיה בלוי זצ"ל, חבר בד"צ העדה החרדית, האריך בזה בספרו 'צדקה ומשפט' (פ"ו הערה יד, עמוד ק), וכתב שאפשר להפריש את המעשר לילדיו לצורך נישואין, והוסיף שם: 'ושמעי' מאחד מגדולי הדור שעבר שהורה לעשות כן למעשה, ובאופן זה יכול להשקיע מעות המעשר באופן שישאו רווחים, וגם הריווח ייתן לחשבון הצדקה, יעו"ש.

וכן כתב גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בדרך אמונה (ביאור הלכה מתנות עניים פ"ט הי"ג ד"ה לא יטול) לגבי דין עני שכהנים מאתיים זזו הם לא דווקא, ועיקר תקנת חז"ל שמותר ליטול צדקה על מה שצריך לשנה אחת, וכל מה שצריך לשנה זו מותר ליטול, גם אם צריך יותר ממאתיים זזו, ואם יש לו הוצאות חריגות, גם אם יש לו מאתיים זזו יכול ליטול צדקה, וכן בדברים שלא יספיק בשנה הבאה לסדר, כגון לצורך נישואי בניו, מותר גם ליטול בשנה זו גם לצורך שנה אחרת, דהוי כצרכי שנה זו.

לאור זאת, נראה שאפשר לתכנן מראש, שאם יודע שבצורה כזו יהיה לו יותר קל לו לאחר מכן לחתן את בניו, ואדרבה זה יותר טוב גם לעניים, כי אז יפול פחות על הציבור, ויהיה לו רווחה גדולה יותר והציבור יצטרך לדאוג לו פחות. ולכן נראה שלא רק שמותר להפריש ממעות מעשר לקרן כזו, אלא שהדבר גם מומלץ, כי באופן הנ"ל זו טובת הצדקה שיפריש כעת סכום קטן יותר, ובכך הומן קופת הצדקה תרווח, והוא יוכל לקחת פחות צדקה, כי יהיה לו יותר רווחה לחתן את ילדיו.

גם לגבי השאלה השנייה, האם מותר להוציא את הכסף מהגמ"ח לצורך השקעה בקרן זו, נראה שמותר משתי סיבות: א. כי זה לא נדר גמור, שהרי הם נתנו לו אפשרות להוציא את הכסף בכל זמן שיצטרך, ואם כן זה נדר על התנאי שזה רק שלא יצטרך את הכסף, וכעת שהוא צריך את הכסף להשקיע בדבר טוב יותר, מותר להוציא. ב. כי כאמור זה טובת הצדקה, שהוא ישקיע את הכסף בדבר המניב רווחים, כדי שבכך העת יהיה לו יותר כסף, ולקבל פחות צדקה.

לגבי הנדון האם מותר להפסיק את הצדקות, הנה קרוביו קודמים לצדקה, וכתב בשו"ת מהרש"ם (שם) שהוא הדין לילדיו לצורך נישואין, הם נקראים 'קרוביו', והם קודמים לשאר צדקות, ולכן מותר להפסיק את הצדקות ולדאוג לצורך ילדיו, ואדרבה החכם עיניו בראשו, שהרי יודע שבעתיד יצטרך להשיא את ילדיו ואז ייקח הרבה צדקות והרבה מעשרות, ועדיף שישקיע כעת את הכסף, וגם את הצדקה ירוויח [ואף שכעת עומדים עניים לפניו ואילו נישואי הילדים אינם לפניו, בכל זאת כל זה רק כשעניים מוטלים עליו, אבל כשעניים לא מוטלים עליו מותר לו לעשות חשבון מה עדיף לו, וגם לצדקה].

אמנם לגבי צדקה ומעשר כספים, כתבו הפוסקים שאף שיש דין קדימה לקרובים, וקרוביו קודמים לשאר עניים, בכל זאת לא ייתן לקרוביו אלא רק חצי, ואת השאר ייתן לעניים דעלמא, וכמו שכתב בפתחי תשובה (י"ד סימן רמ"ט ס"ב) בשם ההתם סופר (י"ד סימן רלא) שמהיות טוב לחלק המעשר, ויתן חצי לעניים דעלמא וחצי לבנו. וכן כתב בדעת תורה למהרש"ם, ובחכמת אדם (כלל קמ"ה ס"ה), ויעוין בדרך אמונה (מתנות עניים פ"ז ס"ק קד) בשם עוד פוסקים, והוסיף גיסי זצ"ל שם: 'וכן שמעתי שהורה מרן החו"א זצ"ל, ורק אם היה קרוב נצרך מאד ביותר התיר ליתן לו כל המעשר'.

ולכן נראה שמותר ואף ראוי להפריש לקרן כזו, שיהיה לו רווחה בעת נישואי ילדיו, וגם מותר להפריש לצורך זה ממעשר כספים אם אין ידו משגת, אולם לא יפריש את כל המעשרות אלא יחלק חצי ממעשרו וישקיע בקרן זו, ואת החצי השני ייתן לעניים אחרים.

שאלה. לאחרונה יצאו כמה קהילות במזים חרש, של השקעה לטווח ארוך לצורך נישואי הילדים. התוכנית בקצרה היא: מיד שהילד נולד, הקהילה נותנת לאביו ההלוואה בסכום של 30,000 שקל [זה תלוי בקהילות, יש שנותנים פחות], ההלוואה איננה ניתנת ישירות לחשבון ההורים, אלא מופקדת עבורם ע"י המזים בפוליסת חיסכון הרשומה על שם ההורים בחברת 'מגדל' (במסלול מחקה מדד 500p&s).

במהלך השנים הבאות, ההורה הצעיר מחזיר את ההלוואה לקרן, בסכומים קטנים כגון 200 ₪ לחודש, ובינתיים הכסף צובר תשואות גבוהות, כאשר לפי המדדים של 70 השנים האחרונות, במדד זה היתה תשואה ממוצעת של 10.5% שנתיים [שנה שעברה היתה תשואה של 30%]. ואמנם היו שנים שהיה נפילה גדולה, אך לאחר זמן המדד תיקן את עצמו, ולכן העניין הוא להשקיע בעיקר לטווח ארוך. וכמו"כ ההורים צריכים להפריש לתוכנית זו, את קצבת הילדים של הילד, וגם להכפיל את הקצבה, ולאחר 20 שנה, הצפי שההורים יקבלו כ 150,000 ₪, לאחר ניכוי העמלות השונות (דמי הגביה והמיסים).

המעלה של ההלוואה היא, שבמקום שבתקופת נישואי הילדים יקבלו ההלוואה של 70,000 ₪, הם לוקחים מיד בלידה פחות מחצי מהסכום הנ"ל, והתשואה היא גבוהה יותר מכפול, ולא בהלוואה אלא במענק. ואמנם כל אדם פרטי יכול להשקיע בעצמו, אך יש כמה מעלות כשמשקיעים דרך קבוצה, שהם נותנים מיד את ההלוואה, והריבית שנצברה היא גבוהה, וכן שבקבוצה יש שליטה ואי אפשר להוציא את הכסף קודם הזמן אלא רק בהגיע הזמן הקצוב. על תוכנית זו עבדו מומחים רבים, וגם נבדקה הלכתית ע"י רבנים שאישרו שאין בה בעיות הלכתיות, וזהו בבחינת 'איהיה חכם הרואה את הנולד'.

בעקבות זה ביקשו רבים לשאול קמיה מרן שליט"א כמה שאלות:

א. האם אפשר להשקיע בזה מכספי מעשר. כלומר לקבל את ההלוואה מקרן זו, ולהחזיר את ההלוואה (200 ₪ בחודש) מכספי מעשר, כי הכסף לבסוף הולך לנישואי הילדים.

ב. יש לי כספי מעשר שמופקדים בגמ"ח שמלווה כסף לאברכים, ובמקום רווחים גשמיים אני צובר רווחים רוחניים. ואמנם גם שם אני יכול לקבל ההלוואה גדולה בבוא העת, אך בהשקעה כאן אני מקבל מענק. האם מותר לי להוציא את הכסף ולהעביר להשקעה הנ"ל, או שמא לא שהרי זה כעין נדר.

ג. עד היום נהגתי לתת את המעשרות לצדקה. השאלה האם, האם מותר לי כעת להפסיק את הצדקות, ולהכניס את כל המעשר לתוכנית הנ"ל [ומצד נדרי צדקה אין חשש, כי עשיתי תנאי].

תשובה. א. אפשר להפריש לקרן זו מעת שילדיו נולדו, ואם אין ידו משגת יכול גם להפריש ממעות מעשר, אבל לא את כל המעשר, אלא רק חצי, ואת החצי השני ייתן לעניים. ב. אפשר להוציא את הכסף מהגמ"ח לצורך קרן זו, כי זה טוב לצדקה, שיהיה לו לבסוף רווחה. ג. גם מותר להפסיק את הצדקות שעשה בהם תנאי, ויתן חצי לצדקה, וחצי לקרן זו.

מקורות ונימוקים

חלק מהחיוב של אב לילדיו הוא להשיא אישה, כמבואר בכתובות (דף נב ע"ב) על פי הפסוק (ירמיה כ"ו) 'וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים'. ומקשה הגמרא, בשלמא בנו בירו [שדרך הבן לחור אחר האשה], אלא בתו בירו היא, הא קמ"ל דנלבישה וניכסה וניתב לה מירי, כי היכי דקציץ עלה ואתו נסבי לה [כלומר שהאבא צריך לתת לה מלבושים ולהבטיח לה נדוניא כדי שיקחו אותה]. וכן פסק הרמב"ם (אישות פ"ב ה"א) צוו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו כדי שתנישא בו.

וכתב בשו"ת מהרש"ם (ח"א סימן לב) שמותר לקחת מכספי מעשר עבור נישואי צאצאיו, ואין זה נקרא שלוקח עבור עצמו, כי בנו וביתו אינם כגופו, וכיון שהוא עני ואין בירו לנדון, ונותן לו ממעות צדקה, שפיר דמי, דלא גרע ממעשר עני דנותן לו, יעו"ש.

והנה לגבי זמן של השתדלות ממתי מותר להתחיל לחסוך לנישואי ילדיו, כתבנו בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (גליון קה עמוד סא) שהכל תלוי לפי מידת הבטחון של האדם,

במהלך ימי החנוכה הדליק מרן רבינו שליט"א בביתו שברמת חן, וכן בערב שבת חנוכה ובמוצ"ש בביתו שברמת אלחנן. כמו כן בסיום שיעוריו השבועי לרופאים בבית החולים 'מעייני הישועה' ביום חמישי פרשת מקץ, נכנסו לשיעור קבוצת 'משמחים' המנגנים לחולים בביה"ח, וביקשו לשמח את רבינו יחד עם הרופאים והרבנים המשתתפים בשיעור. ואכן, לאחר נתינת הרשות מרבינו, החלו לנגן שירי חנוכה בעידן חדוונא, כשרבינו היה נראה שריר בשמחה גדולה ונדידה. כמו כן לאחר השיעור ביקר רבינו כמה חולים במחלקת טיפול נמרץ, כשלאורך כל הדרך, מלווים בעלי המנגנים את רבינו יחד עם משתתפי השיעור והאורחים בביה"ח, בשירת 'עוד ינובון בשיבה', וכי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לו, לכבודה של תורה.

ביום ראשון נר חמישי של חנוכה, ערך רבינו בביתו שברמת חן מסיבת חנוכה מפוארת לאברכי כולל 'בית דוד' בחולון שבראשותו, כאשר במסיבה המסורתית שנערכת מדי שנה, משתתפים אף נשות האברכים ביחד עם הרבנית תליט"א. רבינו נשא במקום דברי חיזוק והתעוררות, בהם דיבר על מעלת לימוד התורה בזמן המלחמה שהוא האמיתי, כמו כן דיבר על זכותו של נשות האברכים המסייעות לבעליהם ללמוד תורה, למרות כל הקשיים והעומס הגדול בהבאת פרנסה ובטיפול בילדים.

בסיום הסעודה, ביקש רבינו לשאת כמה דברים קצרים ואמר: **'את אחיי אנוכי מבקש, ישנם אברכים בכולל שלהם בנים או בנות מבוגרות הממתינות לזיווג, ולעצמם זה גם צרת כלל ישראל, אחת הבעיות הקשות ביותר בזמננו, זה הזיווג. ואני רוצה לבקש, מלבד מה שצריך להתפלל אחד על השני, וכל המתפלל על חבירו הוא נענה תחילה, צריך גם לעשות השתדלות בפועל... רבינו המשיך ואמר: 'כל אברך שמכיר אברך בכולל שלו, או שכן או מכר, שיש לו ילדים מבוגרים, שיעשה כל מאמץ לחשוב על שידוך, להציע, לברר עבורו, זה גמילות חסד נוראית שאי אפשר לתאר אותה, וכל אחד כזה הוא שותף בסוף לבניית בית בישראל, ולהביא אורה ושמחה למשפחות שכל כך משתוקקים ומחכים להגיעם האלה', סיים רבינו את דבריו המרגשים.**

במוצ"ש פרשת ויגש הגיע רבינו לניחוח אבלים במעונו של מרן הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א (חבר מועצה"ת, וראש כולל הרשב"י), היושב שבעה על פטירת רעייתו הרבנית הצדקנית מרת **דבורה** ע"ה, בתו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצוק"ל בעל 'אבי עזר'. רבינו האריך בדברי נחמה וחיזוק, כשבין הדברים סיפר: 'לפני עשרות שנים, עוד בהיותי גר ברחוב סימטת יבנה 3, כשאתם התגוררתם אז ברחוב ירושלים 29, היינו ממש שכנים סמוכים, אידע פעם אחת שגנבו ממכם כמות גדולה של לולבים שהייתה בביתכם. אז הרבנית ע"ה הגיעה אלי ואמרה לי, אני יודעת מה לעשות, האם ואין ניתן להודיע ולהזהיר את הציבור, שמסתובבים בשוק לולבים גזולים... כדי שלא יהיה בעיית בהלכה. והתפעלתי אז מאוד כיצד היא לא הצטערה כלל על הפסד הממון שאירע לה, לא... לא... ה' נתן וה' לקח, אלא היא באה להתלונן על דבר אחד, ואמרה לי מה עושים מבחינת ההלכה...', לסיום אמר רבינו: 'אנחנו אומרים להם קריאת התורה בכל שני וחמישי, יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, לקיים בננו **חכמי ישראל, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם**, ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, בכל מקומות מושבותיהם. ונאמר אמר. וראים שאצל עם ישראל מבקשים מהקב"ה שיהיה לנו גם חכמי ישראל, ונשיהם, ובניהם, ובנותיהם... כנראה שאם חסר, זה חסר לכל עם ישראל. חסר לנו כעת אחד ממעמדי הדת של עם ישראל, חכמי ישראל זה מרן הרב שך, ובנותיהם... יש תועלת גדולה לאומה שמסתובבים הילדים של חכמי ישראל. שאפשר ללמוד מהם מוסר ודרכי תהלוכות חיים מהאבא הגדול שגדלו בצילו, וכעת יש לנו חוסר... אני זוכר כמה שהיא היתה כל כך מודקדקת על יושר...', סיים רבינו את דבריו בכאב.

בבוקר 'קול ברמה' (גליון 400) הובא, שבבוקר לאחר נפילת המשטר בסוריה, כאשר בישור את הדבר לרבינו בשמחה על החלשת ציר הרשע במזרח התיכון, הגיב רבינו שאף אחד אינו יודע מלבד הש"ת כיצד יתפתחו העניינים, ועכ"פ גם אם יש בכך צד חיובי, הרי שהכל בזכות החיזוק האדיר שיש לאחוננו בכלל ישראל, כאשר רבים מתקרבים להקב"ה ולשמירת תורה ומצוות. וסיים רבינו: 'אנשים רבים שלא הייתי מאמין שיתלהט בהם אי-פעם זיק לתורה, למצוות, לשמירת שבת, באים כיום לבתי המדרשות ברחבי הארץ, ומתעניינים בקיום התורה'. עוד ציין את התופעה המרהיבה של המוני יהודים הלוכדים ד' נפשות, וחוסר הצפייה משתלשלים על בגדיהם לתפארה, למרות שעדיין לא זכו לשמור תומ"צ לגמרי.

עוד הובא שנשאל רבינו, עד מתי יאמרו במנין הוותיקין **'אבינו מלכנו'** (שהחלו לאמרו בהוראת רבינו מדי יום, מיד בתחילת המלחמה), כאשר גם בכולל 'בית דוד' עדיין נוהגים לומר מדי יום לאחר תפילת מנחה. וצינו בפני רבינו שגם בזמנו של הח"ח, כשהיו צרות קשות, הורה הכה"ג מראדן לומר 'אבינו מלכנו' רק בימי שני וחמישי. אך רבינו השיב, **שצריך להמשיך לומר הלאה, כי האירועים והצרות המתרחשות בימינו לא היו מעולם, גם בזמנו של הח"ח, וצריכים לעזוק ולהריע בכל יום להקב"ה, שיחוס עלינו וימהר לגאלנו.**

ויקרבנו ימי ישראל למוות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים (מו, כט). ופירש רש"י, אל נא תקברני במצרים, סופה להיות עפרה בינים ומרחשין תחת גופי, ושאין מתי הוצה לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות, ושלא יעשונו מצרים עבודת כוכבים, עכ"ל. וקשה, הרי ידוע שרק המצרים סבלו מעשרת המכות, ואילו בני ישראל לא סבלו כלל, ובארץ גושן בכלל לא הייתה שום מכה, ואם ממה חשש יעקב אבינו.

ובקונטרס 'כארי יתנשא' (עמ' קסא) ביארנו, דעיקר הטעם שבני ישראל לא סבלו מהמכות הוא משום שאז היו המצרים אומרים 'הנה ראו, המכה פגעה לא רק בנו, אלא גם ביהודים, כך שזה לא עונש עבורנו'. ולכן במכת חושך בשלושת ימי אפילה, מתו ארבעה חלקים מבני ישראל, וכמו שכתב רש"י בפרשת בשלח (שמות י, יח) שרק אחד מהמשה יצאו מארץ מצרים, כי אז לא ראו המצרים שנפגעו בנ"ל. והדבר מפורש ברש"י (שמות י, כב) שכתב 'ולמה הביא עליהם חושך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלושת ימי אפילה, כדי שלא יראו מצרים במפלתם, ויאמרו אף הם לוקים כמונו' עכ"ל. וא"כ יש לומר, שבאמת בנ"ל שהיו בחיים לא סבלו ממכת כינים, כדי שלא יאמרו המצרים 'אף הם לוקים כמונו', אבל המתים שהיו קבורים באדמה, שהם כבר לא בין החיים, אולי באמת הם סבלו מהכינים, משום שהמצרים לא ידעו מזה ולא היו אומרים 'אף הם לוקים כמונו', ולכן לא רצה יעקב אבינו להיקבר במצרים.

עוד נראה לבאר, שבמקום שיש פורענות ומידת הדין מתוחה על הגויים, אין ראוי גם לישראל להיות שם, דכיון שניתנה רשות למשחית, שוב אינו מבחין בין צדיק לרשע (וכ"כ באילת השחר כאן).

שם, הנה כמה שנאמר 'שים נא ידך תחת ירכי', ביאר בשפתי חכמים כאן, שהכוונה שיחזיק חפץ של מצוה בשעה שנשבע, ונמשך המנהג מאברהם להיות נשבע במצוות המילה. וצ"ע איך ביקש יעקב מיוסף שיניח ידו תחת ירכי במקום המילה, הרי אסור לאחוזו שם (שו"ע או"ח סימן ג ס"ד), ובפרט אב ובנו, שמבואר במסכת פסחים (דף נא ע"א) שעם הכל אדם רווח חוץ מאביו.

והנה במושב זקנים לבעלי התוספות (בראשית כד, ב) הקשו כן לגבי אברהם שהשביע את אליעזר תחת ירכי, ותיצו שהחזיק מעטרה ולמטה, ועוד כתבו דבזקן שרי. וגם כאן הקשו כן, וכתבו שבאמת יוסף לא הניח ידו, מהטעם הנ"ל שאסור לרחוץ עם אביו, אלא רק אמר בדיבור שיעשה כדבריו (וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל, להלן מו, ל).

ומרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל באילת השחר כאן העיר על זה, דממה נפשך, אם זה אסור, למה יעקב ביקש מיוסף שישים ידו שם, ואם זה מותר מדוע יוסף לא קיים את מצוות אביו, עכ"ל.

ונראה לבאר, שגם יעקב אבינו (שאמר על עצמו על ראובן שהוא ראשית אונו) וגם יוסף הצדיק (שלא נכשל באשת פוטיפר) היו בדרגה כ"כ גבוהה כמו מלאכים ממש, ולא שייך אצלם שום חשש כלל, וכעין מה שנאמר במסכת ברכות (דף כ ע"א) שרב גדל היה רגיל ללכת ולשבת על יד הכניסה לבית הטבילה כדי להדריך את הנשים כיצד לטבול כדון, ואמרו לו רבנן 'לא קא מסתפי מר מייצר הרע', והשיבם: 'דמיין באפאי כי קאקי חזירי', כלומר שהן דומות בעיני כאוזהים לבנים, שאינם גורמות בי שום הרהור כלל. ורק לגבי אברהם ואליעזר הקשו בעלי התוס', כי אליעזר לא היה בדרגה גבוהה כמו האבות הקדושים, ואצלו יותר שייך שיבוא לידי הרהור. [ובביאור דברי התרגום יב"ע, יש לומר, שיעקב סבר דלא שייך ביוסף החשש שיבוא לידי הרהור, לפי דרגתו. אך יוסף הצדיק לא רצה לבוא לידי נסיון כלל, והרחיק עצמו ממה שביקש אביו, וידע שאביו ימחול לו, על ששומר עצמו בקדושה ובטהרה].

אהודה נא חידה

איזה מצוה מותר ליהודי לעשותה בשב"ק, רק אם כבר עשאה פעם אחת ביום חול. וכמו"כ איזה עוד מצוה (אחרת) מותר לעשותה ביו"ט, רק אם עשאה כבר פ"א ביום חול?

(התשובה לחידה, א"ה בגליון הבא, החידה באדיבות ידידי הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה מגליון קודם: בעל ואשה שנמצאים שניהם בבית, ושניהם בריאים, והדין הוא שהאשה תדליק (בברכה) נרות חנוכה, ולא האיש?

תשובה. א. הדלקת נרות חנוכה בערב שבת, כשהבעל כבר קיבל שבת, והאשה לא קיבלה שבת עדיין, ככה"ג האשה מודליקה נרות חנוכה ואח"כ נרות שבת. ב. באופן שנעשה הבעל אונן רח"ל, וכמבואר במשנ"ב (סימן תרע ס"ק יב) שאונן אינו מודליק נר חנוכה, אלא אשתו [ורק אם אין אשתו עמו והוא יחידי בבית, ידליק הנרות לפרסומי ניסא, ובלי ברכה]. וראה עוד בספרנו 'והערב נא' (ח"ד עמ' 588) באפשרות לתשובה נוספת, ואכמ"ל.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן לדרוש במייל a0527642209@gmail.com,
ובפלאפון הנ"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com
ובפלאפון 0533126877.

נתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום סמוך
רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו ש"ח יצחק, 04-376-0582,
או 072-380-9348. מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה סדר
שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

מתורת רבינו ראש הישיבה הגר"א גרבוז שליט"א

בגדר ד' תעניות ובדברי האבודרהם לגבי עשרה בטבת

חידוש המנ"ח דקביעות ד' הצומות הוא בחודש ולא ביום המסוים

(א) במנחת חינוך (מצוה שא אות ז) חידוש דמעיכא כשהנביא אמר לבית ישראל על חובת צום הרביעי החמישי השביעי והעשירי, לא נאמר בזה דנקבע התענית ליום המסוים די"ז תמוז תשעה באב ג' בתשרי ועשרה בטבת, רק הדברי קבלה הוא על אלו החדשים דבטבת ותמוז ואב ותשרי מחוייבים להתענות בהם יום אחד, אבל לא נתייחד איזה יום, רק דמחוייבים להתענות יום אחד באלו החדשים, וכתב דכן מוכח גם לישנא דקרא 'כה אמר ה' צבקות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים', ואין מבואר בכתוב כלל איזה יום, רק צום הרביעי צום החמישי צום השביעי וצום העשירי דהיינו שקביעות הצום היא בחדשים אבל לא נקבע באיזה יום להתענות, וכן בימי ששון ושמחה שנהג בזמן בית שני באיזה יום שרוצים בחדשים הללו היו עושין ששון ושמחה, ואחרי זה כשנחרב הבית בשניה והיו רוצים התנאים לקבוע הימים הללו לכל ישראל בשנה, ביררו חז"ל וקבעו יום מסוים בכל חודש שבו יתענו, ובמהרה בימינו כשיבנה בהמ"ק ויהיו הצומות לששון ולשמחה, א"כ מדברי קבלה כל החודש זמנו, אך כיון שקבעו חז"ל יום מסוים בימי החודש בודאי ימי הצומות האלו שהיינו מתענים בהם יקבעו לששון ולשמחה. (וביאר דמשו"ה אין השלוחים יוצאים על חדשים אלו כיון שיכולים לקבוע את התענית ביום אחר בחודש, ורק על תשעה באב יוצאים דמדרבנן נקבע ביום מסוים).

וביאר המנ"ח דמשו"ה נראה ברור דבזמן שאין שלום ואין גזירות דחייב הצומות הוא מדברי קבלה, מי שלא התענה ביום שקבעו חז"ל בשוגג או אונס או מחמת חולי מחויב להתענות ביום אחר בחודש הזה כדי לצאת מצות דברי קבלה, אמנם בזמן הזה שחייב הצומות הוא מדרבנן, מי שעבר ולא התענה שוב אינו מתענה, כיון שמדרבנן נקבע שחייב הצומות הוא רק ביום שקבעו, וכיון שעבר ולא התענה שוב א"צ להתענות עוד, ויעו"ש במנ"ח שהאריך להוכיח כיסוד הדברים.

חידוש האבודרהם דעשרה בטבת דחי שבת, ודלא כשאר ראשונים

(ב) ובבית יוסף (או"ח ס' תק"נ ס"ג ד"ה ור"כ) 'וה"ר דוד אבודרהם כתב בהלכות תענית שעשרה בטבת הוא משונה משאר תעניות, שאם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו 'בעצם היום הזה' כמו ביום הכפורים, ולא ידעתי מנין לו זה', [ובאו"ש (פ"ה מתעניות ה"ה) כ' להוכיח כדברי האבודרהם, מהא דאיתא בעירובין מ: אמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן בר בי רב דיתיב בתעניתא במעלי שבתא מהו לאשלומי, ולכאור' מ"ט נסתפקו על בר בי רב המתענה תענית יחיד ולא נסתפקו בתענית ציבור שחל בערב שבת, אלא שיי"ז בתמוז וט' באב וצום גדליה לעולם אינם חלים לפי החשבון בערב שבת, ורק עשרה בטבת בלבד יכול לחול ביום הששי, ועל עשרה בטבת אין מקום להסתפק אי בעי לאשלומי תעניתא שהרי אפילו אם היה חל בשבת היה דוחה אותו כל שכן שמשלים התענית כשחל בערב שבת].

אמנם ברש"י וברמב"ם מבואר דס"ל גם עשרה בטבת אינו דוחה שבת ודלא כהאבודרהם, דתנן במגילה ה. דתשעה באב שחל בשבת מאחרין התענית לאחר השבת ולא מקדימין, וברש"י (שם ד"ה אבל) כ' דה"ה ליי"ז בתמוז דעשרה בטבת כשחלין בשבת נדחין לאחר השבת, וכן הרמב"ם (פ"ה מתעניות ה"ה) כ' 'אָבֵל אֶחָד מֵאַרְבָּעָה יְמֵי הַצֻּמּוֹת שֶׁחָל לַהֲיוֹת בְּשַׁבָּת דוֹחִין אוֹתוֹ לְאַחַר הַשַּׁבָּת', ולהדיא דה"ה בעשרה בטבת, וכ"כ בטור ושו"ע ס' תק"נ דכל ארבעה צומות הללו אם חלו להיות בשבת נדחין לאחר השבת. [ועי' בשו"מ סו"ת מהדו"ק ח"ג ס' קע"ט דיל דליכא פלוגתא בין רש"י לאבודרהם, די"ל דרש"י מייירי בזמן שלא היו גזירות שהצום תלוי ברצו, ולכן גם דוחים הצום ליום ראשון, אבל אחר שקבלו ישראל על עצמם הצום לחיוב כבר אין דוחים את הצום, ובזה מייירי האבודרהם].

ביאור הגר"ח בד' האבודרהם דצום עשרה בטבת נקבע ביום המסוים, ולכן דוחה שבת

(ג) ומובא בשם הגר"ח (כתבי הגר"ח עהש"ס ר"ה יח:) שאמר בביאור מש"כ האבודרהם דצום עשרה בטבת אם היה אפשר שיחול עשרה בטבת בשבת היו מתענים אפילו בשבת ולא היה נדחה ליום ראשון, משום דכל עיקר קביעות הד' צומות לא היה ביום מסוים אלא הוי דין בחודש, וכיסוד דברי המנ"ח, ומ"מ צום עשרה בטבת שאני דהוי דין על היום, משום הך קרא דבעצם היום הזה.

וביאר הגר"ח דבאמת מעיקר הדין שפיר שייך תענית בשבת, כמו שמצינו דתענית חלום מתעניין בשבת, אלא דבשאר צומות כיון שלא נקבעו מדברי קבלה ליום מסוים, אלא הוי דין להתענות איזה יום באותו החודש ורק דאח"כ קבעו רבנן יום זה, א"כ פשיטא שאין זה דוחה שבת ונדחה הצום ליום אחר, משום דגם לאחר יכולים להתענות על זה ולמה שיתענו בשבת, אבל אם היה צריך להתענות דוקא בשבת וא"א לדחותו למחר שפיר נוכל להתענות בשבת, ולפיכך בתענית חלום דאמרין בגמ' (שבת יא:) דיפה לחלום כאש לנעורת כשמתעניין בו ביום א"כ אין לדחותו למחר לכן מתעניין שפיר בשבת, (אלא שצריך להתענות אחר כך ביום ראשון על שהתענה בשבת), וזהו החילוק בין עשרה בטבת לכל התעניות, דכל התעניות אין הקבלה מהנביא על הצום ביום המסוים אלא על החודש בלבד כמבואר בקרא, א"כ יכולים להתענות גם למחר, ולכן כשחל בשבת נדחה למחר, אבל בעשרה בטבת דכתיב בקרא (יחזקאל כד ב) 'בעצם היום הזה' (עי' ר"ה דף י"ח ע"ב) מבואר בזה דנקבע הצום על היום המסוים הזה דעשרה בטבת, וע"כ א"א לדחותו למחר, ושפיר היה אפשר להתענות אף בשבת כמו יום הכפורים שדוחה שבת דכתיב גביה בתורה בעצם היום הזה.

רש"י והרמב"ם ס"ל דגם צום עשרה בטבת הוי דין בהחודש

(ד) אמנם בדעת רש"י והרמב"ם שס"ל דאף עשרה בטבת לא דחי שבת, צ"ל דלמדו דגם צום עשרה בטבת לא נקבע ביום המסוים דעשרה בטבת, אלא הוא דין בחודש העשירי כל' הכתוב, ומה שהוכיח האבודרהם מדכתיב בקרא בעצם היום הזה, יש לדחות בפשיטות דאין בזה ראייה כלל דנקבע הצום ביום המסוים, משום דל' הכתוב (יחזקאל כד א ב) הוא 'ויהי דבר יהוה אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר, בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה', והיינו דבהאי קרא כתיב רק שבעצם היום הזה היה המצור שסמך מלך בבל על ירושלים, אך מ"מ אין מפורש כלל בקרא דקביעות הצום הוא דוקא בעשרה בטבת.

ויעו"ש במנ"ח שכ' דמעיקר הדין היה ראוי שהד' תעניות ידחו שבת כיון שהם מדברי קבלה שהיו כדברי תורה, וגם עונג שבת מדברי קבלה כמבואר ברמב"ם פ"ל משבת ה"א, (והביא ע"ז מש"כ האבודרהם דעשרה בטבת אם היה חל בשבת היה דוחה שבת), וכ' דלמבואר דמדברי קבלה לא

נקבע התענית על יום מיוחד אשה"ט הא דאין התענית דוחה שבת, ומבואר דנקט המנ"ח דאף דבעשרה בטבת כתיב ביה בעצם היום הזה, מ"מ הוי דין בחודש, ובע"כ כש"נ דהך קרא מיירי רק לגבי המצור.

ביאור האו"ש בדעת האבודרהם דתענית יום לבד שרי להתענות בשבת

ה) ועוד יש לבאר בפלוג' רש"י והרמב"ם עם האבודרהם אם עשרה בטבת דוחה שבת, דבאמת יל"ק עוד בדברי האבודרהם, דאף לדידי הדס"ל שדין התענית הוא דוקא בעשרה בטבת, מ"מ איך נדחה מצות עונג שבת מפני התענית, והרי אסור להתענות בשבת ואיך נדחה הך איסור מפני התענית, דהנה לגבי איסור תענית בשבת מצינו בזה ב' דעות, (יעו' בביה"ל (ס' רפ"ח ס"א ד"ה אסור) דדעת הרשב"א (שו"ת ח"א ס' תרי"ד) שהוא איסור מדאורייתא, אמנם יש פוסקים שס"ל שהוא איסור מדברי קבלה, מדכתיב בנביא (ישעיה נח יג) 'וקראת לשבת עונג', וא"כ אם האיסור תענית בשבת הוא מדברי קבלה י"ל דהחיוב תענית מדברי קבלה יבטל את החיוב עונג, אבל להרשב"א שהוי איסור דאורייתא צ"ע איך יהא מותר להתענות בשבת, ובאר שמוח (פ"ה מתעניות ה"ו) ביאר בזה עפ"ד ביאר הקרית ספר (פכ"ט משבת) שכ' דכל האיסור תענית בשבת הוא רק מעת לעת לילה ויום, אבל תענית ביום השבת לבד הוי איסור רק מדרבנן, וממילא הדין תענית מדברי קבלה דוחה להאיסור מדרבנן שלא לצום בשבת, ולכן שפיר אפשר להתענות בשבת את כל הצומות שאינם אלא ביום, וכ' האו"ש דיתכן לומר דזהו הטעם בהא דאיתא בגמ' (מגילה ה:) דרצה רבי לעקור תשעה באב שחל בשבת, ולא רצה לעקור גם י"ז בתמוז הקודמו דחל ג"כ בשבת באותה שנה, משום דתענית תשעה באב שמתענה מעת לעת דינו מן התורה להדחות, ולכן סבר רבי הואיל ונדחה ידחה, אבל שאר צומות דהתענית הוא רק ביום ומותר מה"ת להתענות בשבת לא נדחה תעניתו דבר תורה ולכן מתענין למחר.

דעת רש"י והרמב"ם דכבר מהלילה הוי יום תענית

אמנם בדעת רש"י והרמב"ם דס"ל דשבת לא היה נדחה מפני עשרה בטבת, י"ל דגם אם איסור תענית בשבת הוא רק לילה ויום מ"מ ס"ל דאסור לקבוע תענית בשבת, ואף דלכא' הא ליכא איסור תענית אלא לילה ויום, וא"כ הרי אפשר להתענות בשבת, מ"מ ס"ל לרש"י והרמב"ם דאין קובעים תענית בשבת, וביאור הדבר הוא, דהנה בגמ' בשבת (כד.) איתא דאומרים עננו בתענית בכל התפלות ואף בתפלת ערבית, וברש"י (שם ד"ה ערבית) כתב וז"ל, ערבית. לילי כניסתן ואע"פ שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית מאחר שנכנס היום והכי נמי אמר רב הונא במסכת תענית (דף יא:) יחיד שקבל עליו תענית אף על פי שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית. ובתשו' הגאונים מצאתי ברייתא שנו רבותינו פעמים שאדם שרוי בתענית ואינו מתפלל ופעמים שאינו שרוי בתענית ומתפלל הא כיצד כאן בכניסתה כאן ביציאתה כלומר ערב תענית אע"פ שעתיד לאכול לאחר תפלה מתפלל תפלת תענית ולילי מחרתו אף על פי שיעודנו בתענית כשמתפלל תפלת ערבית אינו מתפלל תפלת תענית וסוף דברי הגאונים כתבו אבל אין אנו רגילים לומר ערבית ואפילו שחרית שמא יארע לו אונס חולי או בולמוס ויטעום כלום ונמצא שקרן בתפלתו, עכ"ל, והיינו דרש"י פירש דכונת הברייתא שאומרים עננו בתפלת ערבית בליל התענית, ואף שעדיין מותר לאכול ולשתות במשך כל הלילה, ואין מפסיקים לאכול אלא בבוקר, מ"מ כבר מתחילת הלילה חשיב שנכנס הצום ויכול לומר עננו, והוסיף רש"י דאף שכ"ה מדינא דגמ', מ"מ תקנו הגאונים שיחיד אומר עננו רק בתפלת מנחה ולא בערבית ושחרית שמא יארע לו אונס ולא יתענה ונמצא שקרן בתפלתו, (ויעו' בתוס' בתענית יא: ד"ה לן שם"ל דכיון שהיה דעתו להתענות אפי' איקרי אונס אח"כ לא נקרא שקרן). והבעל המאור כ' דבתפלת ערבית של ליל התענית אינו אומר עננו, והא דאמרו בברייתא שאומר בערבית היינו רק בתעניות שמפסיק לאכול מהלילה, אמנם דעת הרמב"ם כרש"י שגם כשאוכל בלילה יכול לומר עננו.

וביאור הדבר הוא דהנה השו"ע ס' תקס"ה ס"ג כ' דבארבע צומות היחיד אומר עננו בכל תפלותיו (דאפי' יאחזנו בולמוס ויאכל שייך שפיר למימר עננו ביום צום התענית הזה' כיון שתקנו חכמים להתענות בו ומ"מ כ' הרמ"א ונהגו בכל הצומות שלא לאמרו כי אם במנחה מלבד שליה צבור שאומרו שחרית כשמתפלל בקול רם), ובמשנ"ב (סק"ט) כ' דאפילו בתפלת ערבית שקודם התענית אומר עננו משום דעצם התענית מתחיל מבערב, ובשעה צ"כ וז"ל 'דאף שבג' צומות רשאי לאכול בלילה ולא הצריכוהו להפסיק מבערב מכל מקום שם תענית מתחיל מבערב שאם ישן שוב אינו רשאי לאכול' (הגר"א בשם הר"ן), והמבואר בזה בדעת רש"י והרמב"ם דאח"כ שאוכלים בליל התענית אבל מ"מ חשיב כבר מהלילה יום תענית, ושם הצום מתחיל כבר מהלילה.

וכן מבואר ממש"כ השו"ע ס' תקס"ד ס"א דכל תענית שאוכלים בו בלילה, וישן שינת קבע אינו חוזר ואוכל ולא שותה, אא"כ התנה לאכול או לשתות, (והרמ"א כ' וי"א דבשתייה א"צ תנאי דמסתמא דעתו של אדם לשתיה אחר השינה והוי כאילו התנה), והיינו דאם לא התנה נאסר באכילה ושתיה (ולרמ"א רק באכילה) כבר בלילה, משום דחשיב שכבר קיבל על עצמו את התענית בלילה, וצ"ב מה שייך לקבל התענית והלא הצום הוא רק מעלות השחר, ומוכח דבאמת התענית שייכת כבר בלילה, והיינו דכבר בלילה יש לזה שם של 'יום תענית', והיום תענית הוא כל היום כולו, אלא דהקילו חז"ל שסגי לצום רק ביום ובלילה יכול לאכול וא"צ להתענות, אבל מ"מ לכל המעת לעת יש לזה שם של 'יום תענית', וגם הלילה הוא בכלל התענית, ולכן כל שקיבל על עצמו להתענות בלילה שוב מחויב בהתענית של יום זה, ובביהגר"א (או"ח ס' תקס"ה סעיף ג') הביא ד' רש"י בשבת וכו' ע"ז וכו' הר"ן ולכן בעינן קבלה מבע"י ולא סגי בלילה כו' שהתענית מתחיל מבערב ומש"ה כל שסלק או ישן אסור לאכול כו', היינו דזהו גם הטעם דקבלה על תענית הויא במנחה שקודם הלילה ואח"כ כבר א"א לקבל התענית, כיון ששם היום תענית' הוא כבר מהערב, (וגם דמשו"ה אחר שישן בלילה נאסר באכילה אף כשקם קודם עלוה"ש, וכש"נ).

[ובזה מבואר היטב הא דהביאו הפוסקים (עי' משנ"ב ס' תק"כ ס"ז ושעה צ"כ סק"ט) דבעל נפש יחמיר בכל העניינים אף בלילה, והיינו כיון דכבר בלילה הוי יום תענית ואלא דהקילו שינהג כל העניינים רק ביום ולא בלילה, אך מ"מ בעל נפש שייך שיחמיר בזה דכבר יש לזה שם יום תענית]. ולפ"ז מבואר היטב די"ל דכיון דשבת מופקע מלהיות יום תענית, א"כ אף לפמש"כ האו"ש מהקר"ס דאין סתירה בין התענית לחיוב עונג דשבת כיון שאוכל בלילה ומתענה רק ביום, מ"מ נראה דכיון שיום זה הוא 'יום תענית' מעת לעת, הרי שבת מופקעת מלהיות יום תענית, די"ל דרש"י והרמב"ם ס"ל דהאיסור תענית בשבת אינו רק בעצם העינוי אלא בכלל האיסור גם שלא יהיה יום תענית בשבת, וכיון דמה שבליילה אפשר לאכול ואיסור האכילה הוא רק ביום הוי קולא, אך מ"מ כל השבת צ"ל יום תענית, וזה אי אפשר שיהא שם תענית לכל השבת, ממילא צריך לאקדומי או לדחויי לצום, ולכן דעת רש"י והרמב"ם דכל ה' תעניות שחלין בשבת נדחין לאחר השבת, וכמו שפסקו הטור ושו"ע, וכש"נ, [ואפשר דמ"מ ס"ל לאבודרהם דבעשרה בטבת כיון דכתיב בעצם היום הזה א"כ כל קביעות הצום היא רק ביום ולא בלילה, וצ"ע], ולפ"ז י"ל דתענית חלום ל"ה 'יום תענית' ואין זה קביעות על היום ורק הוי דין תענית, דהא גם אין בזה קבלה קודם שבת, ומשו"ה שרי להתענות תענית חלום בשבת.

ולמבואר בדעת רש"י והרמב"ם דהתענית מתחיל מן הלילה, א"כ לעתיד לבא שיהפכו התעניות לששון ושמחה יהיה דין שמחה וסעודה אף בלילה.

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א



ויעש לאביו אבל שבעת ימים (ג, י)

אין זה המקור לאבילות ז' ימים ואין ז' ימים מה"ת כמו"ש הרמב"ם ריש הלכות אבל שמן התורה אינה אלא ביום ראשון בלבד שהוא יום המיתה ויום הקבורה, וכתב שם אע"פ שנאמר ויעש לאביו אבל שבעת ימים ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ומשה רבינו תקן להם לישראל שבעת ימי אבלות ושבעת ימי המשטה, ע"כ, והנה ז' ימי אבלות מתחילין משיסתם הגולל, וקרא דויעש לאביו וגו' כתוב גבי בואם לגורן האטד לפני שנשאוהו לארץ קברו.

אל נא תקברני במצרים (מ"ז כ"ט)

אל נא תקברני במצרים, ובפסוק ל' עוד אמר לו ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם וגו' ויאמר השבעה לי, ובקבורתם היינו שיקברוהו במערת המכפלה, פשוט הדברים דהשבעה הולכת על הכל גם על ונשאתני ממצרים וגם על וקברתני בקבורתם, וצריך לידע למה אמר ב' דברים גם אל נא תקברני וגם וקברתני בקבורתם, ועיין להלן.

ומה שהיה צריך לומר אל נא תקברני במצרים פרש"י כיון שסופה להיות עפרה כינים ומרחשין תחת גופי ושאין מתי חוצה לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות ושלא יעשוני מצרים עבודת כוכבים, והטעם למה הוצרך דוקא שבעה יעוין רש"י נ' ו' כאשר השיבך ואם לא בשביל השבעה לא הייתי מניחך אבל ירא לומר עבור על השבעה שלא יאמר אם כן אעבור על השבעה שנשבעתי לך שלא אגלה לשון הקודש כו'.

ובפסוק ל"א וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה, ומשמע דהשתחוה לבסוף, ועיין בבעל הטורים.

ובפרק נ' פסוק ד' ה' ו' דברו נא באזני פרעה לאמר ולמה ביקש לאחרים ולא הוא הלך בעצמו לדבר עם פרעה, ו"ל דכיון שאם היה רוצה פרעה למאן היה מתקשה בזה פרעה והעדיף לבקשו על ידי אחרים.

ומה שאמר שם יוסף דברו נא וגו' אבי השיבני וגו' היינו שכל זה הוא מלשונו של יוסף, ומה שאמר פרעה עלה וקבר את אביך כאשר השיבך יש לומר שאמר כן לשלוחים והם ימסרו ליוסף כיון שתחילה התחיל ע"י השלוחים ענה נמי ע"י השלוחים, ואולי יוסף היה נוכח שם ואמר זה ליוסף.

ומה שאקשינן תחילה למה הוצרך להשיבנו בב' דברים ולא סגי במה שמשביענו על קבורתו במערת המכפלה, יש לבאר דכיון שהיה יודע יעקב שפרעה ירצה שיעקב ישאר במצרים כמו שמצינו שנתברכה מצרים בזכות יעקב בפרק ג' ו' ויבכו אותו מצרים שבעים יום ופרש"י לפי שבאה להם ברכה לרגלו שכלה הרעב והיו מי נילוס מתברכין, ע"כ, וא"כ י"ל דהיה חושב יעקב שפרעה ירצה שיקברוהו אותו במצרים אפילו לזמן מה ואח"כ יקברנו במערת המכפלה ולזה הוצרך יעקב להשיבנו שלא ישאירונו כלל, ויעוין רמב"ן פרשת ויחי פסוק ל"א שכ' וז"ל השבעה לי וישבע לו - לא היה יעקב חושד בבנו הצדיק האהוב לו שימורה על מצות אביו ועל הדבר אשר הבטיחו ואמר אנכי אעשה כדברך, אבל עשה כן לחזק הענין בעיני פרעה, אולי לא יתן לו רשות להפרד ממנו ויאמר לו שלח את אחיך ואת עבדיך ויעלוהו שם, או שיחפוץ פרעה שיקבר הנביא בארצו לכבוד להם ולזכות, ולכן השיבנו,

כי לא יהיה נכון להעבירו על שבועתו, וגם יוסף יצטרך יותר להשתדל בענין מפני השבעה, וכן היה הדבר כמו שאמר (להלן נ' ו') עלה וקבור את אביך כאשר השיבך, עכ"ל.

ומה שאמרו נ' י"ח וילכו גם אחיו ויפלו לפניו וגו', והלשון קשה למה אמרו תיבת גם, וי"ל דהוא המשך לקודם שאמרו ליוסף שא נא לפשע וגו' ויבך יוסף וגו' והמשיכו וגם נפלו לפניו וכאילו היה כתוב וגם הלכו ונפלו לפניו, שז"ל דכיון דבתחילה שכתוב ויצאו היה שליחות יעוין רש"י ואם כן וילכו גם אחיו היינו שהם גם הלכו בנוסף לשליחים.

וישבע וגו' פקד וגו' והעליתם וגו' (ג, כה)

ולא השיב על העלותו מיד כמו שביקש יעקב אולי לא הי' באפשרותם, (וביוסף לא נתרצה פרעה שיעלה לקבור אביו רק בגלל השבעה ושלא יעבור יוסף על שבעה אחרת כברש"י נ' ו'), או שהי' טורח מדאי, וי"ל גם שראה ברוח קדשו שכן הוא הנכון שיהי' שם עד הפקידה אולי להגין עליהם או טעם אחר, והנה לכאורה מה ענין השבעה הרי אינו עליהם רק הוא ציווי על בני בניהם כשיפקדו, ואולי שיקבלו עליהם למסור מדור דור שיסודר אז הדבר וצל"ע. - ובטעם שרצה שתהא קבורתו בא"י י"ל משום למנוע צער גלגול מחילות כברש"י מ"ז כ"ט ומיהו משום כינים מרחשין תחת גופו ל"י אם שייך שהרי הי' בארון כדכתיב ויישם בארון במצרים ואם הי' שייך וסגי בטעם זה לחוד הי' צריך שמיד יעשו ולא כשיפקדו, וכן אם משום חשש שיעשוהו לעבודת כוכבים ג"כ הי' צריך מיד לעשות ואולי לא הי' חשש זה רק ביעקב, [שז"ל ברש"י שמות י"ג ו"ט שהשיבנו שישביעו לבניהם, והא שלא השיבנו לבניו שישאוהו מיד משום שלא יניחום מצרים לעשות יעוין רש"י].

בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל (מ"ט, ב"ז)

עיי' רש"י, ולבסוף סיים ואונקלוס תרגם על שלל הכהנים בקדשי המקדש, ול"י למה לא כתב שתרגם כל הפסוק בע"א, והיינו על השראת שכנה ובנין בית המקדש בחלקו והקרבת הקרבנות, וכן בתרגום יונתן בן עוזיאל פירש כן, אלא שהוסיף תרגום על זאב יטרף ע"ש, וכן בברכת משה לבנימין דברים ל"ג י"ב הזכיר השראת שכנה בחלקו ובבית המקדש בנוי בחלקו עיי' רש"י שם ובתרגום אונקלוס ותרגום יונתן בן עוזיאל, וע"ע בזבחים נ"ג ב' נ"ד ב' קי"ח ב', [והרצת לעמוד בבירור כל ענין זה ובירושלים אם נתחלקה לשבטים, יעוין בחזו"א או"ח סימן קכ"ו סק"ח שהאריך שם בדבריו הנפלאים, (ועיי' אמיו"ז יומא סימן ד' לדף י"ב מו"כ בקצרה שם)].

וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק טפס וצאנם ובקדם עזבו בארץ נשן [ג, ח]

לכאורה גם הנשים ליווהו, וצ"ע, אך לפ"ז מ' נשאר עם טפם ואולי הצעירות והחלשות או שהיו להם עבדים ומושרתים, וגם הצאן והבקר הרי היו צריכים טיפול כמו מזון וחליבה, וכנראה היינו דכתיב וצאנם ובקדם שלכאורה הוא פשוט, אמנם הרי יש חשש שיפסדו בלי טיפול, והוזכרו בקרא לומר שסידרו הדברים בס"ד להיות מטפלים בהם שם, ולא נפסד כל רכושם.

אני רוצה להקריא כאן מאגרות החזו"א (ג, ס"ב) "וכשם שאברי האדם מתחלקין לפעולותיהן עין רואה ואוזן שומעת וידיים עסקניות כן העם כולו הוא כגוף אחד ואישים נפרדים בו, וכל איש צריך למלא תעודתו ואם היו בני תורה עמלים בתורה לאמיתתה היו מצילים ילדים הרבה ואנשים רבים מהרהורי עבירה וכפירה וכיו"ב בשפע קדשם בהשתפך רוח טהרה בעולם. ובסביבות בעל תורה אמיתי הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה, מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגה וכמו כן יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם".

לנו יש לנו אלף דברים חוץ מהלימוד; קופת חולים, לאכול, לישון. אך אצל חז"ל לא היה קיים שום דבר בעולם מלבד לימוד התורה. רבי טרפון כששמע הלכה לא נכונה אמר "אקפח את בני" (אהלות ט"ז, א'. שבת י"ז, א' שם קט"ז, א') פרש"י "אקפח את בני - מצער היה על תורה המשתכחת ומקלל את עצמו. אקפח. אקברם לשון חיתוך וקיצור". זאת אומרת אם דין אחד לא נכון, אין חיים ולא צריך בנים.

ובחגיגה (ג, ב) "מעשה בר' יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל פני ר' אלעזר בלוד אמר לו מה חידוש היה בבהמ"ד היום א"ל נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית אמר לו יוסי פשוט ידך וקבל עיניך [הוקשה בעיניו שנתן עטרה לאותו דורש והלא מימות אנשי כנסת הגדולה היתה תקנה זו] פשוט ידיו וקבל עיניו, בכה ר' אלעזר ואמר [תהלים כה, יד] סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם אמר לו לך אמור להם אל תחושו למניינם [אל יהי לכם שום חשש וגמגום במה שמיניתם ותיקנתם שהרי הסכמתם להלכה] כך מקובלני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו להלכתא למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית מה טעם הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית, תנא לאחר שנתיישבה דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו". על דבר קל כזה שלא ידע שזו הלכה למשה מסיני גזר עליו לקבל את עיניו, כי אם אינך יודע תורה א"צ בעיניים.

חז"ל אומרים (אבות) "אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה". זה לא ספק שמא ואולי לא תפנה. אלא זהו ודאי, וכשם שהתוספות אומרים "שמא יש לומר" וזה נפסק להלכה, הרי שהשמא של התנא לא גרע מזה וזה לא שמא אלא ודאי, שאם מתחילים בדברים אחרים הולך הזמן והולך הכל.

ובבב"א מתוך הדברים שדיברנו על איש צדיק יסוד עולם שיהיה בזה דברים המחזקים באמונה ובעמל התורה ובכל מה שהזכרנו בתוך הדברים ממאמרי חז"ל והסיפורים על ר' יצחק, והיו הדברים מחזקים שכל הדברים האלה יחזקו אותנו, ובלע המוות לנצח ומחה ד' דמעה מעל כל פנים.

תשואות חן למכון ציוני הלכה בנשיאות חתנו הגאון רבי בן-ציון הכהן קוק שליט"א שהעלו את הדברים לדפוס בחוברת 'צדיק יסוד עולם'

קשר מיוחד וארוך שנים היה בין הגה"צ רבי יצחק זצ"ל ליבד"ח רבינו שליט"א, ובשנים קודמות היה הגר"י זצ"ל מגיע באופן קבוע לרבינו בימי חג הסוכות כדי ליטול את הארבעת המינים שלו, כי חשב שאולי יש בכך הידור נוסף שאין בשלו ורצה להרויח זאת, וכן היה מגיע מידי פעם לאחר שהניח את התפילין שלו, להניח גם את התפילין של רבינו.

הספר ככלות השבעה בהיכל כולל תורת אברהם

על הדרגה שלו ועל המעשים שלו קשה להאריך מידי ולהסביר, אבל בכל זאת אני להדגיש מעט מהדברים שאפשר לדבר עליהם.

הוא היה אחד שמקיים יומם ולילה עשרים וארבע שעות עם הקב"ה, התפילות כידוע שפחות משעה כלל לא מדברים על זה, פסוקי דזמרה היה אומר הרבה זמן בבית לפי הקצב שלו, באמצע חתונה של נכדים ונכדות מחפשים אותו כדי להגיד מול טוב אבל יחכו ויחכו כיון שעכשיו הוא מתפלל, חוץ מזה אדם שאוחז בכאלה תפילות בגדר של חסידים הראשונים ששוהין שעה אחת ומתפללים שעה אחת וכו', בצורה כזאת ממילא הוא כל הזמן עם הקב"ה. ולכן אף אינו חושב כלל על נקמה בנאצים וכדו' כיון שהוא מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו "הוא עשה והוא עושה ויעשה לכל המעשים".

הם הם דברי רשב"י המובאים בתוס' בספ"ק דע"ז (ט"ז, ב' ד"ה דמוס) "בירושלמי דשביעית (פ"ט) במעשה דר"ש בן יוחי אחר דנפק מן מערתא חמא חד צד עופות שמע בת קלא כד הוה אמרה דימוס הוה פסגה פ"ה היה העוף נמלט מן הפח וכד הוה אמרה ספיקולא הוה מתצדא פ"ה הוה מתלכדא בפח, ושומעת מן הדא אפי' ציפורא קלילא מבלעדי שמויא לא מתצדא כל שכן בר איניש".

עליו נאמר "אֶשְׁכְּנֶה אֶת אֶת ה' בְּמִצְוֹתַי חֶפֶץ מֵאֵד (תהילים קי"ב, א'). היה בא אלי להניח עוד תפילין, ליטול עוד ארבעת המינים, אולי יש יותר טוב. חיפש 'הכי הכי' בכשרות, בסוד מרע ועשה טוב הכל בתכלית.

אשתו הרבנית תחי' מעידה שמעולם לא כעס ומעולם לא ציער אותה, החזון איש אמר כי הדרגה הכי גדולה היא לעבור את החיים בלי לצער אף אחד, ואולי אפשר להגיד את זה על הנפטר.

קיים את המצוות עשה של "ובו תדבק". תמיד דבק במרן החזו"א, והיה דבוק לחכמים ושאל כל דבר ולא זו בלי לשאול.

ולגבי הכולל, הוא קיים את הכל בכל הכוחות, עם כל מה שנצרך לסווע לחז"ל וכו', והיה מסור במסירות גדולה לעזור ולתת לכל אברך מה שצריך ברוחניות ובגשמיות. **מה** התורה אומרת על כולל תורת אברהם ועל לומדי הכולל? זה דבר פשוט וידוע שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", אך גם בזה יש מה להרחיב כדי שיהיה לציבור חיוקן מהדברים, וצריך לדעת שאיפה שיש כולל ויש עמל התורה ועומק התורה הכל מתהפך וכל המקום נהיה משהו אחר, וכשם שכשהחזו"א הגיע לבני ברק כל העיר הפכה למשהו אחר.

שמעתי מקיבוץ ת"ח אברכים המבקשים להתעלות בתורה בתפילה וביד' ש' ויראת חטא, בברכה שתצליח להמשיך בעלייתכם ותזכו לדרך הישרה בעמל התורה וקיום מצוותיה לדקדק בהלכה למעשה בלי מכשולים ושמירת הדיבור כבספרי הח"ח ואגרת הגר"א, וללמוד שער הגמול להרמב"ן וכן בפירושינו על התורה וספר נפש החיים.

בברכה שתגדלו לת"ח ויראי חטא מאיר בחגר"ש זללה"ה גריינימן

עלי דוד

ממרן ראש ישיבת חברון רבינו דוד כהן שליט"א

דרך התורה

ולפי זה מבואר מאוד העניין שהתורה נקראת מנוחה, כיון שהיא התכלית של האדם, וזה נראה הביאור בפסוק "וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסבול", שראה את תכלית האדם שהיא התורה, וזהו "וירא מנוחה כי טוב" דמנוחה היא התכלית, והתכלית היא הטוב שהוא התורה, וכיון שהכיר וראה שתכלית האדם היא התורה, נטה שכמו לסבול עול תורה, שבזה יגיע לידי תכליתו.

ברכת אפרים ומנשה

וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה. [ויחי מז, יז]

צ"ע למה ביקש יוסף להסיר ידי אביו מאפרים ומנשה רק לאחר שברכם בברכת המלאך הגואל וגו' ולא עשה כן מיד לאחר שהשית יעקב ידיו ושיכלם.

עוד יש לדקדק בריש הברכה שנתן יוסף אמאי כתיב לעיל פסוק ט"ו ויברך את יוסף ויאמר וגו' הלא בירך הכא את מנשה ואפרים בניו כדכתיב יברך את הנערים ובאמת בסיפא דקרא פסוק כ' כתיב ויברכם ביום ההוא הרי דבירך בניו, ויש לבאר זאת.

עוד יש להבין מה הוא החילוק בין ברכת המלאך הגואל לברכת ישימך אלקים כאפרים וכמנשה ודו"ק בכל זה. (שם)

ברוך שם כבוד מלכותו

וירא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא

אתכם באחרית הימים. [ויחי מט, א]

בפסחים (דף נו ע"א) איתא שיעקב אמר שמא הם ושלושם יש במטתי פסול וכו' אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד וכו', באותה שעה פתח יעקב ואמר ברור שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אמרו רבנן היכי נעביד, נאמרוהו [להאי ברוך שם כבוד מלכותו בקריאה שמע - רש"י], לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו, אמרו יעקב, התקינו שיהיו אומרים אותו בחשאי, עיי"ש.

ויל"ע, מה שאמרו "לא אמרו משה רבינו", הלא מצינו להדיא שמשה רבינו אמרו, דאיתא בילקו"ש (ואתחנן רמז תתלג) ממתן תורה זכו ישראל לקר"ש, הקב"ה אמר להם שמע ישראל, אנכי ה' אלקיך, נענו כולם ואמרו ה' אלקינו ה' אחד, **ומשה אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**, ע"כ, הרי מפורש אמרו חז"ל שמשה אמרו.

ומוכח לפרש, דהיינו שלא אמרו בתוה"ק אחר פסוק שמע ישראל, עיי"ש במהרש"א. **אך הא גופא** צ"ב, למה באמת לא אמרו משה בתוה"ק, מאחר שאמרו במתן תורה, וכמו שאמרו יעקב אבינו.

שבועה בקיטת חפץ

ויקרב ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים. [ויחי מז, כט]

לעיל כד, ב איתא ג"כ שים נא ידך תחת ירכי ופירש"י התם לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של מצוה כגון ס"ת או מזוזה או תפילין והמילה היתה מצוה ראשונה לו ובאה לו ע"י צער והיתה חביבה עליו ונטלה. והוסיף שם ר"ל מה שלא אמר תחת ירכי וה"ל להשביע העבד במילתו לפי ששל אברהם היתה ראשונה לו קודם מילת העבד ובגור אריה שם מבאר דאתא ליישב למה לא לקח חפץ אחר של מצוה. ולכאורה צ"ע איך נבאר הכא מה שאמר יעקב ליוסף שים נא ידך תחת ירכי הלא הכא לא שייך האי טעמא דהיתה מצוה ראשונה אצלו ובאה לו ע"י צער. (קובץ עיון הפרשה - מ)

עם סגירת הגליון זכינו לקבל את תשובתו של ראש הישיבה לשאלה זו:

ונראה ליישב, דהרי שבועת אברהם אבינו הייתה בארץ ישראל והרי האבות קיימו את כל התורה כולה וכבר כתב המהר"ל שלכך היה להם ס"ת ומזוזה, ולכן הוקשה לו אמאי נשבע במילתו דהרי היו ס"ת ומזוזה.

אבל בשבועת יעקב אבינו שהייתה בחו"ל והרי בחו"ל אין קיום המצוות אלא מדין הציצי לך ציונים וכמבואר ברמב"ן, ולכן לא היה להם ס"ת ומזוזה, ולכן מוכרח היה יעקב להשתמש במילתו.

מענה זו תורה

וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס

עבד. [ויחי מט, טו]

וצ"ב שלשון הפסוק סותר מתחילתו לסופו. בתחילה מבואר שמנחה היא טוב, וא"כ ראוי להיות במנוחה. ואיך מסיים הפסוק "ויט שכמו לסבול" שהוא ההיפך ממנוחה. והנה במד"ר איתא "וירא מנוחה כי טוב - זו תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם. ואת הארץ כי נעמה - זו התורה שנאמר ארוכה מארץ מדה. ויט שכמו לסבול - עולה של תורה". ודברי המדרש צ"ב, מהו העניין דמנוחה היא התורה.

ונראה ביאור הדברים עפ"י מש"כ בספר מעלות התורה למהר"א אחי הגר"א, בשם האלשיך הקד', דתכלית כל דבר אקרי מנוחה, ולכן נקראת שבת מנוחה שהיא תכלית מעשה שמים וארץ, וכן הוא לשון הפסוק "ולא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה", שהוא לומר שעדיין לא הגיעו לידי תכליתם.

דרך רבותי

הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל – נלב"ע י"ד טבת תשל"ט

נתפרסמו כפי ערכם הראוי, שהם מהספרים המיוחדים ביותר בתקופתנו! עכ"ל. (מעיל שמואל עמ' י')

*

מספר בנו הרה"ג רבי חיים עוזר יודלביץ: לפני תקופה הייתי בניחום אבלים שם פגשתי את הג"ר דוד כהן שליט"א ר"י חברון הוא אמר לי כי אביו הגר"י כהן זצ"ל רב שכונת אחווה היה מכנה את אאמו"ר בתואר דער לעבדיקער ספר תורה, או דער לעבדיקער חובת הלבבות כי אאמו"ר אמנם הלך בצדי דרכים והיה נראה כאדם פשוט, אך למעשה מעייניו היו נתונים בעומק הסוגיות הוא חי את התורה הוא חי יראת ה' הוא חי עבודת ה'. (המבשר ויחי תשע"ט)



כתב רבינו, וז"ל: "הנני בזה להודיע ולהכיר מה שאין מוכר ויודעין לפי העיד הראוי הלא הם ספריו הנפלאים של הגאון המופלא מיחדי הדור רבינו... שהיה גאון אדיר בכל מכמני התורה צדיק יסוד עולם כפשוטו. אשר מלבד גאונותו הנוראה בכל שטחי התורה היה מופלג מאוד בעומק עיונו וביושר סברתו, וספריו נפלאים ומיוחדים מאד ומאירים עינים בכל ענין וענין שעוסקין בו. ואף שכבר נודע בשערים המצוינים בהלכה, אך לא נתפרסם האיש ולא ספריו לפי ערכו הראוי. וכמה פעמים ששמעתי מפי אאמו"ר [הגאון רבי יוסף כהן] זצללה"ה שהוא הרב הדומה למלאך ה' צבאות בדורנו... וגם ספריו שהם מיוחדים עד מאוד לא

דרך החינך

תפקיד הרב

(שו"ת מזמן הקורונה)

אז פה יש נקודה שמאוד מחייבת אותנו ולפי אמצעי הטכנולוגיה היום נצטרך למצוא דרך איך להתמודד עם זה. יש מושג של ישיבה, שמעתי פעם מהראשיבה שלי ר' חצקל סרנא שהיה אומר ישיבה זה גדול הדור ישיבה זה רבה. חוץ מהמושג הזה של תלמיד מרב יש מושג שמקבלים מהישיבה מהדיבוק חברים מהבית מדרש מהאווירה של הבית מדרש. והמצב היום הוא שאין בית מדרש ודיבוק חברים אז המטרה שלנו היא לשמור ולהחזיק את הבית מדרש גם בימים אלו. שמאחדים את כולם תחת קורת גג אחת שהיא יכולה להיות לא דווקא גשמית אלא יכולה להיות קורת גג רוחנית וזה יכול להיות רק ע"י הרב. תלמידים הרי הם כבנים וכמו שאב מאחד את ביתו כך גם הרב צריך לאחד את תלמידיו. והדרך היחידה היום היא ליצור קשר עם התלמידים באופן אישי שע"י כך יחבר אותם לבית מדרש. אין צינור אחר להתחבר לבית מדרש דרך הרב גם לא דרך חברותא שזה חיבור ליחיד. ולכן חובה עלינו עכשיו לתת מזמננו וליצור את הקשר. בישיבות יותר גדולות זה יותר קשה יצטרכו לחלק את אנשי הצוות ולראות שכל אחד יוצר את הקשר כי בלי הקשר התלמיד לא מחובר לבית מדרש. כמובן זה לא רק הקשר זה כל מערכת השיעורים שבה נשמעת תורתו של הרב אבל זה לא תחליף לקשר האישי אלא צריך לבוא ביחד. אנחנו חייבים היום לבוא וליצור את הקשר בכל מחיר ולא לחסוך בזמננו.

שאלה מארגון לב שומע: האם יש חובה על הרב ליצור קשר עם תלמידים באופן אישי? מה לומר להם, מה לומר לעצמנו, איך משפיעים על התלמידים מרחוק, מה היה בדורות הקודמים כשהיה שעת חירום בעם ישראל?

אז קודם כל נקודה אחת שצריך להבהיר אותה. כל מה שהיה בשעת חירום בדורות הקודמים לא רלוונטי בכלל כלפי המציאות שאנחנו בה. מעולם לא היתה מציאות כזו שההתמודדות היתה שאין בית מדרש וכל אחד בביתו. בדורות הקודמים שהיה מצב כגון בשואה שבתי מדרשות נסגרו לא היה את אמצעי התקשורת של היום ואין ישיבה יותר כל אחד יש לו התמודדות עצמית אין דרך ליצור איתו קשר אין דרך לטפל בו. ההתמודדות היתה להחזיק ישיבות במסירות נפש גם כשהיו את הקשיים כשהישיבה התפזרה לא היה שום דבר. מאז שאני זוכר את עצמי כשישים שנה בעולם הישיבות לא זכור לי מצב שאין בו בית מדרש עברתי תקופות של כמה מלחמות של צנע ועוד אבל כזה דבר עוד לא היה. אז אין לנו שום מסורת צריך פשוט לחדש את הקו עצמו השאלה היתה אם הרב צריך ליצור קשר עם התלמידים באופן אישי.